פרשת **משפטים** תשפ"ד לפ"ק | גליון תתתקל"ד שנה כ"ו

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

כי יפתח איש בור

בארמון יקר ומעוטר בכלי כסף וכלי זהב ואבני יקרות, ישב לו המלך כאשר כל מעדני עולם וחמודי תבל סמוכין על שולחנו, אולם סקרנות עוררה בלבו לדעת סיגם ושיחם של בני מדינתו, לכן נהג לפרקים להתלבש כאחד מפשוטי העם והסתובב ביניהם בבית המשתאות, ובמיוחד הי' אוהב להיכנס למעונות עניים ולשוחח עמהם על חייהם ועסקיהם.

בין העניים הללו הי' עני אחד שהי' משיב למלך תמיד שכל מה שאדם עושה אינו עושה אלא לעצמו, אם טוב ואם רע, חרה הדבר למלך שכן הוא חשב כי ביושבו על כסא מלכותו הוא פועל עבור אחרים ובמיוחד עבור העניים, ואם כן עני זה הוא כפוי טובה.

המלך החליט לנקום בעני זה, הוא ציוה להכין תרנגול מפוטם ולהכניס בו סם המות, והוא נתן אותו לעני בשעה שהם נפגשו, גם על כך אמר העני למלך כדבריו תמיד שכל מה שאדם עושה, לעצמו הוא עושה, העני לקח את התרנגול ולא אכל אותו מיד, אלא הלך לביתו שעמד בקצה העיר והצניעו לעת מצוא.

באותו זמן יצא בן המלך לצוד ציד בחברת שרי המלך, כשחזר מהציד הוא הי' עייף ורעב מאוד, וכשראה את בית העני בקצה העיר, נכנס לתוכו וביקש מהעני שיתן לו דבר מה לאכול, הוציא העני את התרנגול המפוטם שקיבל מתנה מהמלך והגישו לפני בן המלך, אולם שרי המלך לא נתנו לבן המלך לאכול מהתרנגול, ואמרו שיש לבדוק אותו תחילה אם הוא טוב ואינו מסוכן, בדקו אותו, ומצאו כי סם המות מצוי בתרנגול, חרה הדבר לבן המלך ולחשרים, והם הביאו את העני עם התרנגול לפני המלך שיחרוץ את משפטו על אשר חשב לשלוח יד בבן המלך.

המלך ראה את העני והכיר את התרנגול שהוא עצמו ציוה להכינו ולשים בו סם המות, ציוה המלך שישלחו את העני הביתה ויתנו לו מתנות יקרות, הוא הכיר בצדקת העני, כי אין אדם עושה טובה או רעה אלא לעצמו.

וחן הן הדברים אשר צריך כל אחד לקחת מוסר לעצמו, שאדם החורש על רעהו רעה וזומם מזימות כיצד להכשילו, והוא עצמו אינו יודע כי הרעה והטובה לא בידו היא, אלא בידי מי שאמר והיה העולם, ולא עוד אלא שלעתים אדם כורה בור לחברו והוא בטוח כי ממצודה זו חברו לא ימלט, והוא בעצמו נופל בה, וכמאמ"כ (תהלים ז, טז) בור כרה ויחפרהו ויפול בשחת יפעל.

הוא הדבר אשר אמר הכתוב וכי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור ולא יכסנו ונפל שמה, היינו שאדם הפותח בור לחבירו סופו שיפול הוא בתוכו, על האדם להזהר ולהמנע מלחרוש על רעהו רעה, עליו להשתדל לעשות טובה לבריות, וטובה זו תשוב אליו ותהיה בסופו של דבר מנת חלקו.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... ב
עדרה ותעלה ..... ג
דבש תעלים - לקיטת תעלים ..... ד
קדוש י"א"ר ..... ו
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ח
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ט
שבח"י רפב"ן ..... י
פיתי קרת ..... יב
חוקים להורותם ..... יח
פשיג כהלכה ..... כ
צדקה כהלכתה ..... כא
הילולא רבא ..... כג
נועם שתך ..... ל
פשולחן מלכים ..... לו

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ
להר"ר **אלטר אשר אנשיל אילאוויטש** הי"ו
052.7648437

כל הזכויות שמורות ©

בעזהשי"ת

שנת **יאמרו תמיד יגדל** ה' לפ"ק

עוד ישמע בערי יהודה
ובחוצות ירושלים

למזל טוב

קול ששון וקול שמחה
קול חתן וקול כלה

אנעים ושירים אערוג בשיר המעלות, וכסי ישועות אשא לקני ברוך נעמעות יתנו לחללו ולברכנו בתקהלות, שבחו מי ישחל חסדי ה' שולם אשירה ואומיר תחילתו, ועל זאת עניל ונשיש ונשמח ניראו עלילתו אמנם אנא פתח לנו רחלו, ובצל כשיך נחסה ונחלתנו נעם שיח שפתותינו יהא רצוי ומקובלו, רחמנא דשני לעני עניו

אצריך ואודה לפלטנו ונאלנו עושה נדיולות, פולך כל רם ונישא לפלך ברוך נעמעות יתנו לחללו ולברכנו בתקהלות, שבחו מי ישחל חסדי ה' שולם אשירה ואומיר תחילתו, ועל זאת עניל ונשיש ונשמח ניראו עלילתו אמנם אנא פתח לנו רחלו, ובצל כשיך נחסה ונחלתנו נעם שיח שפתותינו יהא רצוי ומקובלו, רחמנא דשני לעני עניו

חי חי יודך וישבחוך, כי לך טוב להודות, ולשמך נאה לשמח, ישתבח שמך לעד מלכינו ודברי נפלאיכיך אשותה, וחרגנה שפתי, ידי תרמותו בתפילה ותחנונים לפני בוראינו, בבלותי ובשחל מטוב נחיוך לאמשוחי לנא, לחלם עם פלישת יחודה והנשארים

חי חי יודך וישבחוך, כי לך טוב להודות, ולשמך נאה לשמח, ישתבח שמך לעד מלכינו ודברי נפלאיכיך אשותה, וחרגנה שפתי, ידי תרמותו בתפילה ותחנונים לפני בוראינו, בבלותי ובשחל מטוב נחיוך לאמשוחי לנא, לחלם עם פלישת יחודה והנשארים

מנוחה עי **משה** ישמו אבותיהן ונם זנו ואבות, חסדי אבות זינו עליהו בשפרים ריעה באהלי צידקים, קול **דודיו** בא מדלג על **הגדודים** דנלי לבא בו השעל נל עניע לאור את בניע **בקדושת היום** ולחלת באורים, לקדושתם נפשי תערנ להחנון את קהל עדתנו חלוק אמרת נפשי, **ושישב פנים ישפר לב** נפשות ונגל ואי ה' אבני אלוי, לחשפיק עלינו ברכות ישועות ורחמים עד בלי דל תיים קדנו למצלות ולחקרב עת הדודים, ונפשם ה' נקרא בפום ישועת,

מנוחה עי **משה** ישמו אבותיהן ונם זנו ואבות, חסדי אבות זינו עליהו בשפרים ריעה באהלי צידקים, קול **דודיו** בא מדלג על **הגדודים** דנלי לבא בו השעל נל עניע לאור את בניע **בקדושת היום** ולחלת באורים, לקדושתם נפשי תערנ להחנון את קהל עדתנו חלוק אמרת נפשי, **ושישב פנים ישפר לב** נפשות ונגל ואי ה' אבני אלוי, לחשפיק עלינו ברכות ישועות ורחמים עד בלי דל תיים קדנו למצלות ולחקרב עת הדודים, ונפשם ה' נקרא בפום ישועת,

משאלותינו לשקר נפן זאת בפרי **עצי חיים** וברכה, לנדל דודות ישרים לנני חפדים בכבוד ושמחי דעלני לפני **אלקים**, ולפני יהני שיחה נחל נלח כבוד פלכותך והתקדש בפוד ישרים, ואלך שיחם **אשרת** להתברך בברכה אשר **ברך משה** בנחרי זכרים ראשי, ובצרק ינחנו בשוב פעל דיהשלים עירך בעלה על ראש שפחתינו, חיים ורחמים יתן לנו פלך קל חד תשבי ותעלה ויחו ותעלה ויעמוד לרחדים, ותיים ישועה ורחמים יתן הפלאות

משאלותינו לשקר נפן זאת בפרי **עצי חיים** וברכה, לנדל דודות ישרים לנני חפדים בכבוד ושמחי דעלני לפני **אלקים**, ולפני יהני שיחה נחל נלח כבוד פלכותך והתקדש בפוד ישרים, ואלך שיחם **אשרת** להתברך בברכה אשר **ברך משה** בנחרי זכרים ראשי, ובצרק ינחנו בשוב פעל דיהשלים עירך בעלה על ראש שפחתינו, חיים ורחמים יתן לנו פלך קל חד תשבי ותעלה ויחו ותעלה ויעמוד לרחדים, ותיים ישועה ורחמים יתן הפלאות

ובכן אתכבד בזה להזמין את כל אהובי וידידי אנ"ש היקרים שיחיו לשמחת כלולת נבדתי היקרה

הכלה הבתולה המהוללה

מרת **מרגלית** תחי'

בת חתני הרב הגה"צ שלשלת היוחסין

מוה"ר **חנוך העניך אשכנזי** שליט"א

רב דביהמ"ד אבני צדק, שכונת עצי תמרים פק"ק קרית יואל יע"א

עב"ג החתן תמים למעלות

הרב **אלחנן חיים** שליט"א

בן מחו' ב"א הרב הגה"צ שלשלת היוחסין

מוה"ר **צבי הירש מיוזליש** שליט"א

רב דביהמ"ד בית נחום דוב, דקהלתינו הק' קהל יט"ל בוויליאמסבורג יע"א

אשר תחי' בעזהשי"ת למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת

ביום ד' ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (תרומה)

ה' אדר א' תשפ"ד לפ"ק

בבית המדרש הגדול קרית יואל

12 נאדפילד רד.

קבלת פנים בשעה 5:30 והחופה בשעה 6:30

ובכן אחי וידידי רבנן ותלמידיהון קרואי שושנים, אליכם אקרא נערים עם זקנים,
אספו חיים רעים נאמנים, בשמחת כבדי מגזע שרשי העלינים, **טללי** ברכות ישפע מכעונים,
זכות אבות יזכר לבנים, בשמחה נשמע קול כבשר ישועת אכונים, ונעלה לציון ברננים

והנני בזה דרי"ש הכחכה לקראת פניכם ומעתיר בעד שלומכם וטוב הצלחתכם כה"י

הכוצפה לישועה ולהרמת קרן ישראל במהרה

הק' אהרן טייטלבוים

אבד"ק פאטמאר יע"א

לבקש על הגאולה שלימה בכל עת וזמן

אם כסף תלוה את עמי את העני עמך לא תהיה לו כנושה. "דרכן של בני אדם בגלות החל הזה, כי בעת אשר יוטב להם וכספם וזהבם ירבה, וכל אשר להם ירבה, אזי לא יזכרו ולא יעלו על לב כלל לבקש על הגאולה ועל הפדות. כי אם בצר להם, ובכובד ראש ממשא מלך ושרים, אז יזעקו אל ה'. **והזהיר הכתוב על זה ואמר: 'אם כסף תלוה',** כסף כפשטיה, וגם חסדים, יתלוו ויתחברו **'את עמי'** בגולה ויוטב לך, עם כל זה **'את העני עמך',** רוצה לומר משיח צדקנו הקרוי (זכריה ט, ט) 'עני ורוכב' וגו', וגם הוא בעוני ועינוי בין סובלי חלאים (סנהדרין צח.), והוא עמנו בכל דור ודור, **'לא תהיה לו כנושה'** כשוכח (מלה"כ בראשית מא, נא: 'כי נשני אלקים'), רק תזכור תמיד לבקש רחמים על עריכת נרות במהרה אמן סלה".

נועם מגדים

חשיבות המצות גם בשאר ימי הפסח, למצוה יחשב

את חג המצות תשמור שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתיך. יש לפרש **"כאשר צויתיך" כאילו צויתיך,** כי מצינו לפעמים שהאות כ"ף הוא במקום כאילו. ורוצה לומר, **דהגם שאין מצוה לאכול מצות כי אם בלילה הראשון, ולכן אין מברכים 'על אכילת מצה' כי אם אז,** כידוע, עם כל זה מצד מה שאמרו חז"ל (קידושין לט:): "ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה", אף לא פעלו עולה כאילו בדרכיו הלכו (ע"פ תהלים קיט, ג), **אם כן מה שאוכלים מצות מצד הרשות שבעת ימים הוא כאילו נצטוינו על זה במצות, כיון שאנו שומרים חג המצות,** "את חג המצות תשמור וכל השמר אינו אלא לא תעשה" (עירובין צו.) **מה שנזהרים מחמיץ הוא כאילו היתה מצוה מפורשת לאכול מצה.** ועל דרך זה מפרשים העולם: "יהי חסדך ה' עלינו כאשר יחלנו לך" (תהלים לג, כב), הגם שיש נרדמים מלייחל להשי"ת, מכל מקום ייחשב לנו כאילו יחלנו לך. וכן כאן: **שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתיך, כאילו צויתיך לאכול מצות שבעת ימים.**

מחזה אברהם
להגה"ק מבוטשאטש זללה"ה

החשק והרצון שבאדם הוא סימן שעבודתו רצויה

ומראה כבוד ה' כאש אוכלת וגו'. דהנה, האדם בעבודתו להשי"ת בתורה ובמצות מביא תענוג גדול למעלה, **וכשאדם רוצה לידע אם השם יתברך יש לו תענוג מעבודתו, הבחינה הוא על זה, אם אדם רואה שלבו בוער כאש ומתלהב תמיד לעבוד אותו ויש לו חשק ורצון בעבודת הבורא,** אז בוודאי מוכח שהשי"ת יש לו תענוג מעבודתו, ולכך מסייעין לו מן השמים ושולחין לו מחשבות קדושות לתוך לבו. לזה אמר: **ומראה כבוד ה'** כו', שהסימן כשירצה אדם לידע אם רואה כבוד ה' והקב"ה נהנה ממנו, ולזה: **'כאש אוכלת' אם לבו בוער כאש,** וק"ל.

קדושת לוי

הקדמת דיבור ומחשבה לש"ש, מקדש מעשי הרשות

ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך, לא תבשל גדי בחלב אמו. דהנה איתא, נראה לי בספר "שבט מוסר" (פ"כ אות לז), **לומר האדם בפה מלא, קודם עניני עולם הזה, כמו אכילה ושתיה וכדו' לו, לומר בפה מלא:** הריני מוכן לאכול להיות לי כח לרצון א–ל ולקיים מצותו, **שצוונו** (דברים ד, טו): השמר לך ושמור נפשך מאד, ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך (שם ח, י), וכיוצא בזה. וכן בשאר עניני גשמיות, וכמו שאיתא בחובת הלבבות (שער עבודת האלקים פ"ד), **וכן כשנוסע לסחורה יאמר בפה מלא:** הריני נוסע לסחורה להיות לי ממון לכבוד השי"ת, לשלם שכר לימוד בני, להיות בני תלמידי חכמים עוסקים בתורה ובמצות לשם שמים, וכן להשיא בנותי לתלמידי חכמים, ולכבד את השבת וליתן צדקות ומעשר וכיוצא בזה, "**רוכזה מקשר עפקיו בו יתברך".** והגם שבא אחר כך הנאות גשמיות זה רק במחשבה, **והעיקר היה במחשבה ודיבור. וכן הכל הולך אחר המתחיל, ויש לו על ידי דרך זה עזר וסיוע להיות כוונתו לשמים, ושלא תבטל אותו הנהגתו מדבקותו ית',** וזה יש לומר: **'ראשית בכורי אדמתך',** פירוש הראשית הוא המחשבה, **'בכורי'** הוא דבור, י"ל שבא מחשבתו לגמר **'אדמתך'** של הגשמיות [שיתקדשו גם מעשי הגשמיות, וזהו –] **'תביא בית ה' אלקיך'** (ועי"ש עוד)

זברון זאת

מפניני או"ר החיי"ם הקדוש

כי תקנה עבד עברי. יש לפרש הפרשה דרך רמז, כי תצוה התורה להאדם לשום לפניו בתמידות, כל הדברים האלה בין עיניו, והוא אומרו אשר תשים לפניהם, שישים תמיד האדם ענין זה לפניו, והוא, כי תקנה עבד עברי, הלא ידעת כי האדם נחלק לשנים, חלק א' רוחני והוא העיקר, וחלק א' גשמי, שבראו ה' לנשמה לשמשה, שבאמצעותו מקיים כמה מצות אשר צוה ה', ולו יקרא שם עבד, כי אינו אלא שמש לנפש, ולזה תצוה התורה להאדם כי תקנה עבד עברי, פירוש עברי עובר, כי אינו קיים לעד, ואחז"ל (מו"ק כח) כי בן ששים שנה הוא זמנו של אדם ללכת, וזה הוא אומרו שש שנים, פירוש כל ימיו הם ששים, ובשביעית יצא לחפשי העבד, על דרך אומרם (שבת קנא:) במתים חפשי (תהלים פח ו) ואומרו חנם, לרמוז ע"י מי תהיה היציאה על ידי חנם, שהוא ס"מ, שהם נרמזים בתיבת חנם, כאומרו בזוה"ק (ח"ב קכה) כי במילי דמגנא הוא זינייהו דההיא סטרא, ולזה לא שלטי בדבר מצוה שעושה האדם בדמים יקרים, וכן תמצא שכל דבר טומאה בא בחנם, מה שאין כן "דבר מצוה וקדושה צריך להם טורח גדול ודמים יקרים".

זהרורי אורה
מספרים הקדושים,
בפרשה יפה נדרשים

תורה ותפילה

לאמץ ידים בכוחות איתנים
בתורה ותפילה עמודי עולמים,
הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

כשהאדם עוסק בתורה כפי כוחו, באהבה וכונה ראויה, אז גם מה שלא השיג בעוה"ז הפשט הנכון, ילמדוהו בעוה"ב

ורצע אדוניו את אזנו כו', גם ירמוז אל מה שנתבאר בספר הזוהר **כל מי שטרח בעוה"ז בעסק התורה ולא השיג לדעת סודותיה שם** (בעוה"ב) **מלמדין אותן לו**, וז"ש '**ורצע אדוניו**' וישמיעוהו סודות התורה (והיינו '**את אזנו**') שלא הבין בחייו בעוה"ז, ('**ועבדו לעולם**' היינו לעולם הבא הנצחי).

עין הדעת טוב, להרח"ו ז"ל

רבינו ישראל בעל שם טוב זלה"ה אמר אדם שהוא קורא בתורה ורואה האור של האותיות שבתורה, אעפ"י שאין מבין הטעמים כראוי '**כיון שהוא קורא באהבה גדולה ובהתלהבות אין חשי"ת מדקדק עמו אף שאין אומרם כראוי', משל לתינוק שאביו אהבו מאד ומבקש דבר מאביו, אעפ"י שהוא מגמגם ואין אומר כראוי אביו נהנה מאד, כן כשאדם אומר דברי תורה באהבה חשי"ת אוהבו מאד ואין מדקדק אחריו אם אומרם כראוי כמארז"ל ודגלו עלי אהבה אל תקרי 'דגלו', אלא 'ולגלוגו' עלי אהבה.**

הרה"ק המגיד ממעזריטש זללה"ה – לקוטי יקרים

כי כשאדם יושב ללמוד בכוונה ראויה ממשיך המוחין מהעדן שהוא בחי' תענוג העליון מקור המוחין להגן שהוא התורה ג"ן סדרים דאורייתא וכו' בחי' ונהר יוצא מעדן וכו' ומשם יפרד והיה לארבע ראשים בחי' הדלת מוחין ונמשכין לתוך האותיות וכשאדם מסתכל בהן נמשך בשכלו ועי"ז הוא מבין בחכמה ואח"כ בא לכלל דעת וכו', **ואפי' מה שאינו יכול להבין על בוריו אף אעפי"כ הלימוד בעצמו הוא תועלת שאחר פטירתו שיזדכך חומרו אז יזכה להבין וכו'. לכך ילמוד אדם אעפ"י שאינו מבין לתועלת זה הנ"ל.**

מאור עינים חי' שבת

מותר ללמוד שלא לשמה עבור לכבוש את יצרו

כי יריבון אנשים פי' היצ"ט והיצה"ר כשיתגברו זה על זה '**והכה איש**' היצה"ט שזה בודאי נקרא איש, '**את רעהו**' היינו היצה"ר, כי אחר שיכבוש אותו לכפות אותו גם אל הקדושה נקרא 'רעהו' של היצ"ט וכו', וע"י איזה דבר יוכל לכבוש את יצרו, ואמר הכתוב '**באבן**', פי' ע"י התורה כאשר כתבנו לעיל דאותיות התורה נקראים אבנים דע"י התורה הוא מתיש כח היצה"ר, וכו' דעיקר הלימוד צריך להיות לשמה פי' לשם ה' אחרונה היא השכינה ליחדא וכו' **אך אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו יכול ללמוד אף שלא לשמה פי' שיכול להיות כוונתו כדי לכבוש היצה"ר** וכו'.

נועם אלימלך

תפילה

כח התפילה בקרבנות להמתיק הדינים ולהפכם לרחמים

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם וגו' נ"ל דבזמן שביהמ"ק הי' קיים נתייסדו לנו הקרבנות להמתיק כל הדינין לרחמים וכו' והן עתה שאין לנו ביהמ"ק ולא מזבח כפרה ישולם פרים שפתינו ונתייסדו לנו התפלות במקום הקרבנות שע"י התפלות של שחר ומנחת הערב שהאדם מתפלל ג' תפלות בכל יום, **או בכל עת שהאדם עומד ומתפלל תפלתו בחשפיך שיחו לפני הבורא ית"ש בכוונת לבו מעומק חלב. בודאי שהיא רצוי' לפניו ית' כהקרבת הקרבן ממש וכאלו נפשו הקריב לה' ונמתקין כל הדינין לרחמים וחסדים גדולים ע"י התפלות הקדושות שאנו מתפללין.**

וזה שאה"כ '**ואלה המשפטים**' כשיהי' לפעמים איזה בחי' משפטים ודינים ר"ל אזי '**אש"ר**' רמז לתפלה מלשון אישור ושבח דהיינו ע"י התפלה שישראל מתפללין בכוונה בזה '**תשים לפניהם**' תעלה לכל הדינים ותשים אותם לפניהם דהיינו שתביאם לפנימיות הרחמים שימתקו לרחמים וחסדים גדולים אמן. [בפשטות כונתו ז"ל **שתשיב את המשפטים 'לפניה"ם' היינו לשורש הדינים שהוא ג"כ , ע"י 'אשר' שהוא התפילה**, לפי הידוע דשורש הדינים עצמן הם מקור הרחמים, ולכן המתקת הדינים הוא בהבאתם לשרשם, וזה נעשה ע"י תפילה (עי' פרי עץ חיים, שופר א', וסליחות פרק ה', ועי' קהלת יעקב ע' 'עק'), והיינו 'לפניהם' במה שלפני הדינים, היינו שורשם לשם יובאו ע"י התפילה].

באר משה

תפילה צריך להיות בהכנעה, אף הסגולה והדרך שתתקבל הוא כאשר מתפלל בעד הכלל

ועבדתם את ה' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימיך וגו'. בהקדים פי' הפסוק '**ויאסור את רכבו ואת עמו לקח עמו**' וגו', כי העומד בתפלה צריך להיות בהכנעה וכמאמר חז"ל '**אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש**' ופירש"י '**הכנעה**', **וצריך לעמוד על מעמדו ולא יפנה לכאן ולכאן רק כעבד לפני רבו ואז יפיק רצון מה'** עבור עמו ישראל, וזהו פי' הפסוק '**ויאסור את רכבו**' הוא הגוף, שבעת התפלה הוא אסור כעבד לפני המלך, אבל מזהיר הכתוב '**ואת עמו לקח עמו**' הייני שיהיה כל מגמותיו עבור בנ"י להמשיך עליהם רחמים ושלו' וכו'.

ובזה נפרש הפ' '**ועבדתם את ה' אלקיכם**' וגו' ולא נאמר לשון יחיד '**ועבדת**' פי' שמתפלל על עצמו אבל אמר לשון רבים, ואז מבטיחה לו התורה שהבוי"ת יברך '**את לחמך**' וגו' היינו **על הצטרכותו ומחסורו הפרטי אני אשגיח בזכות תפילתו עבור בנ"י להמשיך עליהם רחמים ושלום.**

אור לשמים

כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע. ובמדרש בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע נעקר יצר הרע מלבם, ויי"ל דהנה מצד הסברא אינו מצווה ועושה עדיף, והא דמצווה ועושה עדיף הוא משום דמגרי ביה יצר הרע וכמו שכתבו התוס', והנה כאן אמרו ישראל נעשה ונשמע משמע נעשה קודם שנשמע, וקשה למה לא אמרו נשמע ונעשה דמצווה ועושה עדיף. לזה אמר המדרש בשעה שאמרו נעשה ונשמע נעקר יצר הרע מלבם, אם כן אינו מצווה ועושה עדיף, ושפיר הקדימו עשיה לשמיעה.

(ישמח משה)

☆

לא תהיה משכלה ועקרה בארצך את מספר ימיך אמלא. יתבאר עפ"י הכתוב לא יהיה בך עקר, עפ"י דברי הנועם אלימלך לפרש אלה תולדות נח נח, כי אמרו ז"ל כל המלמד את בן חבירו כאילו ילדו וכ"כ המלמד את עצמו תורה ועושה מעשים טובים כאילו הוליד את עצמו, וז"ש אלה תולדות נח נח עצמו, כי איש צדיק תמים היה, ע"כ הוליד את עצמו ע"כ, וז"ש לא יהיה בך בעצמך, עקר ועקרה כ"א תוליד א"ע במצוות ומע"ט, וז"ש לא היה משכלה ועקרה בארצך, אפי' בעת שאתה עוסק בענינים ארציים וגשמיים כמו אכליה ושתיה ומו"מ, שגם בזה צריך לעבוד את הבורא יתי כדכתיב בכל דרכיך דעהו וכל מעשיך יהיו לשם שמים, ואז את מספר ימיך אמלא, כי כולן שוין לטובה ולא נחסר ולא נפקד ממנו אפי' שעת אכילה ושתיה ומו"מ כי מחשבתו דבוקה תמיד בהי.

(ויטב לב)

☆

על כל דבר פשע וגו' אשר יאמר כי הוא זה עד האלקים יבא. יובן כי הנה אמרז"ל בכל יום ב"ק יוצאת שובו בנים שובבים חוץ מאחר, ופי' המפרשים עפ"י דברי הגמ' אשרי איש, אשרי שעושה תשובה כשהוא איש שחטא בעודו בכחו והתאוה גוברת, והיא גובר וכובש את יצרו וזה דבר חשוב, משא"כ כשישב בימי זקנתו שכבר תש כחו ופסקו תאותיו הרי הוא כאיש אחר ולא זה שחטא, וז"ש שובו בנים שובבים חוץ מאחר, היינו שחטא

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, ע"ל רבות יה"ק עצי התמרים

דברות קדשו של מרן הגה"ק בעל קדושת יו"ט זי"ע בליל שב"ק פרשת משפטים תרס"ד לפ"ק

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם וגו', סיפר לנו הגאון הגדול רבי מענדל זילבער אב"ד פריימאן, שבשנת תשכ"ח ליל שישי פרשת משפטים נכנס אל הקודש פנימה אל רבינו הגה"ק זצוקללה"ה, ביחד עם אביו אב"ד פריימאן זצ"ל, ובתוך הדברים של שיחות ת"ח, התחיל רבינו לספר מגדולת אביו הגה"ק בעל קדושת יו"ט זצ"ל, אשר היארצייט שלו חל באיזה ימים הבאים, והאב"ד פריימאן זצ"ל שאל את רבינו זצ"ל כמה הי' שנותיו של אותה צדיק בעל הקדושת יו"ט זצ"ל בעת פטירתו, ורבינו השיב לו, כמנין ס"ח. ואח"כ שאל את רבינו "מתי אמר הקדושת יו"ט את התורה הידוע על הפסוק עה"פ ואלה המשפטים, ותרגומו 'ואילין דיניא די תסדר קדמיהון', (שאמר ע"ז הקדושת יו"ט בתוד"ק 'ואילין דיניא די תסד"ר' היינו הדינים של שנת תרס"ד, יהיו קדמיהון, שבשנה זו נתעלה לגנזי מרומים)

מיד הי' נראה כי רבינו איז געווארן גאר ערנסט און פארטראכט, ונענה לו שטאטלעך **"פרייטאג צו נאכטס פרשת משפטים, פרייטאג צו נאכטס פרשת משפטים"...** ואח"כ אמר רבינו ז"ל כי באותה שבת הי' שבת שבע ברכות, ובשעה שסיימנו את השבע ברכות, ואז לא הי' אלא הקדושת יו"ט ובניו הקדושים באותה חדר, ואז אמר התורה ההיא, זייענדיג גאר אפעשוואכט און מוטל על ערש דוי.

ואז סיפר לו רבינו, מה שאמר לו (לרבינו) הקדושת יו"ט לפני שהלך להחופה שלו, וכך אמר לו "יהודי אחד בא להדברי חיים זי"ע ושאלה בפיו, מה יעשה לפרנס את עצמו ובני ביתו, אם יהיה מלמד תינוקת של ב"ר, או הי' סופר, או יבטח בשם ה' ולא יעשה כלום, והשי"ת בוודאי יעזור לו באיזה אופן שיהי', וע"ז ענה לו הגה"ק בעל ה'דברי חיים זצ"ל **"דו גאלגאן, אז מען איז א מלמד אדער א סופר דארף מען זיך שוין נישט פארלאזן אויפן אייבערשטן?!"** ואמר לו אביו הגה"ק בעל קדושת יו"ט, כי הגמרא אומר בתחילת מסכת סוכה כי כתוב (ישעי' ד') 'סוכה תהי' לצל יומם מחורב' והקשה בגמרא אמאי כתבו 'וסוכה' היל"ל 'וחופה', ואמאי כתיב כאן סוכה?, אלא מ סוכה היא צלא דמהימנותא, **כי האדם יוצא מן הבית, אין לו על מי לסמוך אלא על הקב"ה, וכן הוא בחופה, כי יוצאים מן העולם הזה,** וסמכינן אלא על הקב"ה בלבד, וסיים הקדושת יו"ט: דו גייסט איצט אונטער די חופה, זאלסט וויסן דו קענסט זיך נישט פארלאזן אויף מיר (ואמר רביה"ק 'דער מאטע איז שוין זייער נישט געזונט געווען) קענסט זיך נישט פארלאזן אויף דיין שווער, **"נאר אויפן אייבערשטן זאלסטו זיך פארלאזן".** עד כאן סיפר לו רבינו זצ"ל באותה שיחה.

מבצר תורה ויראה (ח"ב עמ' רי"א)

בילדותו ושב בזקנותו כשהוא אי אחר ע"כ, וז"ש על כל דבר פשע, וצריך להתודות על חטאיו, בעת אשר יאמר עליו כי הוא זה שחטא, ולא איש אחר.

(קדושת יו"ט)

☆

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. יבואר לפמ"ש בדברי"י כי כאו"א הישראל קיבל מסיני חלק בתורה כפי שורש נשמתו, ומה שראוי שיתגלה ע"י חכם זה א"א שיתחדש ע"י אחר, וע"כ אמרו חכמים חכם שמת אין לו תמורה, דאפי' יש בעולם חכמים גדולים ממנו, מ"מ כיון שאין עבודת האדם דומה לחבירו וחכל תלוי בשורש נשמתו, א"א שישתלם חלק התורה השייך אליו ע"י זולתו, והנה כתב הרמב"ן שבתואר פניו וצורת פרצופו של אדם ניכר מהותו ובחינת נפשו ע"כ, ולפי"ז יתפרש הכתוב ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, כי אמרו חז"ל כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש נאמר למשה מסיני, ובכן י"ל שנצטוה משה רבינו בזה ללמוד עם בני ישראל חלק התורה ששייך לכל אחד כפי שורש נשתו, והו הכוונה אשר תשם לפניהם, היינו כפי מה שנחקק בפניהם ופרצופיהן.

(ברך משה)

☆

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. וברשי' כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם, וי"ל בהקדם מ"ש בדברי"י בביאור דרשת חז"ל ע"כ והודעת להם זה בית חייהם, ופירשי' ת"ת, ובמק"א פירשי' על דרש זה בית חייהם ללמד להם אומנות להתפרנס בו, דהנה בני אדם חושבים שמי שיש לו אומנות טוב ופרנסה בהרחבה, ע"י יוכל להחזיק ת"ת ביד רחבה כברכת חי אשר נתן לו, הנה גם זה אמת שמי שחננו חי בעושר ישיג ידו להחזקת התורה, אמנם גם להיפוך המשתדל בהחזקת התורה יותר מיכלתו, השי"ת משלם שכרו בעוה"ז ויזכה לאומנות טוב ופרנסה בהרחבה, שיוכל לעשות המצוה בשלימות, נמצא דשני הפירושים שברשי' כחדא נינהו, כי האחד מביא לידי חבירו, וע"י האומנות להתפרנס בו יגיע לת"ת, וע"י התורה יזכה לפרנסה ע"כ, וזש"ה ואלה נהמשפטים אשר תשי"ם לפניהם, היינו שישומו ויחזיקו בהתורה, ולזה פי' רשי' כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם, דכאשר מצויה הפרנסה בבית אדם אז יוכל להחזיק התורה, אבל באמת הפי' הוא גם להיפך, שבאם הוא מחזיק תורה ולומדיה, אז יהיה ביתו כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם, ויעזרהו השי"ת בשפע פרנסה בהרחבה גדולה.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

הש"י נתן טבע קמצנות לעשירים, כדי שיהיה להם נסיון וירבה שכרם

אם כסף תלוה את עמי את העני עמך לא תהיה לו כנשה לא תשימון עליו נשך. שמעתי שאבי זקיני הרבני הצדיק מו"ה משה ליב ג'ינצלער מאוהעלי ז"ל הי' דרכו תמיד ללכת לאסוף עבור עניים ואלמנות ות"ח, ונכנס אל גביר אחד וביקש ממנו ולא נתן לו, והי' כואב לבו מאד על הקמצן שהעיז כ"כ שלא ליתן אפילו פרוטה אחת, וזקיני ז"ל הי' אדם מפורסם חשוב ומכובד מאד בעירו, **והלך זקיני לספר הדבר לפני רבו הגה"ק בעל ישמח משה ז"ל, ואמר הישמח משה: כי תמיה בעיני למה האיש הזה קמצן כ"כ, כי אחז"ל 'וסמניך עשירים מקמצין', ולמה באמת העשיר הוא קמצן, אך הוא מחסדי השי"ת, כדי שהצדקה שנותן להעני יהי' חשוב כלפי שמי', דהא באמת יש לו כסף הרבה מאד, ואין הכסף נחשב בעינו מאומה, וע"כ נותן לו הקב"ה לב קשה וכבד שיהיה קמצן, ואם אעפ"כ יתן אז הצדקה יש לו חשיבות,** וכ"ז אם הוא נותן, אבל אם אינו נותן כלום, למה הוא קמצן עכ"ד הישמח משה זללה"ה וש"י.

ולפי זה יש לאדם עשיר שהוא קמצן להתבונן וללמוד מעצמו איך שהוא צריך לעשות גמילת חסדים וצדקה, דאל"כ למה הוא עני בעיני עצמו שמחזיק את עצמו תמיד לעני, כאלו אין לו מאומה, הלא הוא עשיר ויש לו באמת רכוש גדול, אלא ודאי דהטביע הקב"ה בו טבע ומדה זו, כדי שיתגבר ע"ז ויתן צדקה שיהיה חשוב לפני הקב"ה, ובזה נראה לפרש מש"כ בפ' משפטים **"אם כסף תלוה את עמי את העני עמך"** דהאי **"אם"** הוא ציווי, כמ"ש רש"י והיינו שילוה ויעשה טוב וחסד, דיש לך ראיה שצריך אתה לעשות צדקה וגמילת חסדים, דהרי **"את העני עמך"**, ר"ל שאתה מחזיק עצמך לעני, והוא למען שתהי' צדקה שלך חשוב, והבן.

אגרת הטיול (תשי"ז, עמ' ב' טו"א)

דייקא כאשר כל אחד הסיר נגיעותיו מלבו, והתבונן בדעתו לבקש האמת לאמתו, אז יש חשיבות להמנין

לא תהיה אחרי רבים לרעות ולא תענה על ריב לנטות אחרי רבים להטות. מעשה במרן הרה"ק בעל ייטב לב זללה"ה, שהיה יושב באסיפת רבנים, והיה א' הרבנים משמיע דעתו, וכולם ענו ואמרו אחריו: "גם אני, גם אני!. מיד עמד הרה"ק בעל "ייטב לב" על רגליו, ואמר: כתיב **"עדת חנף גלמוד"** (איוב טו לד) ופי' המילות הוא שחבורת חנפים אינם חשובים אלא כיחיד, וביאור הענין אמאי הוא כך הוא דהנה התורה אמרה (שמות כג, ב) "אחרי רבים להטות", אבל זה נאמר דווקא כשיושבין אנשי מעלה יחדיו וכל אחד שוקל את הענין בדעתו, ומביע ואומר דעתו, אז יש להם סייעתא דשמיא שלא יצא חלילה משפט מעוות, כי כל אחד מבקש אחרי האמת, וממילא מסדר הקב"ה שיצא האמת. ברם, כאשר כל אחד אומר אחר אנשי חברתו המחניפים אחד לחבירו "גם אני, גם אני" **הרי אין בזה אלא שכולם כאחד לא שקלו בדעתם כלל את הענין לבקש האמת, ואין זה אלא חנופה שרוצה לשאת חן בעיני חבריו, ועל כך אמר הנביא "עדת חנף גלמוד", רק דעה אחת היא, ולא יותר, ופשוט שאין כאן שום חשיבות למנין האומרים כן שכולם כאחד חשובים. ולכן 'עדת חנפים - גלמוד'.**

(שמעתי מפי הרה"ח ר' ברוך פלדברנד מעיר לעמין, ת"ח וחסיד גדול, נלב"ע בירושלים ח' תשרי תש"א).

בישישים חכמה (דף רמ"ד)

ליקוטי אמרים מפרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "אמרי יואל" אשר אך זה יצא לאור

שבת משפטים מסוגלת לתשובה ולתיקון החטא הידוע, כי מרומזים בפרשה עניני הגלות והגאולה כמ"ש בזוה"ק ובמדרש בפרשה זו, והוא משבוע המחרון של ימי הסוכו"ס בשנה פשוטה, כי הוא גמר מתן תורה, שכמוב שם שקבלו ישראל עליהם נעשה ונשמע, וכל המשפטים כתובים שם.

(דברי יואל)

אחר פרשת מתן תורה הוא פרשת משפטים, שמרמזים שם עניני ממונות ודיני תורן משפט, שבל רבותינו סידרו לנו את כל חלקי שולחן ערוך, שחלק תורן המשפט הוא הרביעי והאחרון. ונלמה הטעם בזה, דגבי דיני ממונות מצינו (תורן משפט יב): מלוה לפשר בין הבעלי דינים; ולולי היו מסדרים את חלק תורן משפט לפשרה, היה מקום לחשוש שיטעה האדם שגם בשאר חלקי השולחן ערוך הבאים אחריו יש מקום לפשר, על כן סדרו את חלק תורן משפט באחרונה, להורות שבחלקים הראשונים אין שום מקום לפשרה.

(ר' יוסף פרענקל ע"ה)

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. ידוע תומר הטון להתדיין בערכאות העכו"ס, ובאמת המתבונן בדבר רואה בעליל שאלו הטוהגים כשורה וממדיינים לפני בית דין מרויחים מזה שני הצדדים, ולעומת זה המתדיינים בערכאות יוצא מזה הפסד לשניהם, דהנה מי שיוצא זכאי בערכאות, אף שזכה בממון, אבל יצא שכרו בהפסידו בעונג שמים, כי מה יענה ליום הדין על שנתן יקר וכבוד לגלילים, ולעומת זה היוצא חייב הרי נתחייב בכפליים, הן בהפסד ממון, והן בעונג שמים שהלך לערכאות, ואלו שמתדיינים לפני בית דין של ישראל, הרי היוצא זכאי ומרויח ממון, מרויח גם כן שכר מצוה של כבוד שמים על שהלך אמר בית דין יפה, וגם מי שיצא חייב בדיני נפשות, אבל על כל פנים הרויח זכות רב ועשוי בזה שנתן כבוד להתורה, שזהו ריוח גדול המכסה על כל ההפסדים שבגרם לו על ידי פסק הדין תורה.

(אבות טז)

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. במשפטים נכלל גם הפרט נאות בריית קודש (פ"ך על התורה). והנה **בזוה"ק** (ויקי ריט:) מיתא: שלחטא הידוע אין מועיל תשובה, ובמקום אחר (ויקהל ריח:) כתב: כי מועילה תשובה; ונראה אחין לבריו קותרים, כי מה שכתוב שאין מועיל תשובה, היינו תשובה מיראה, והתשובה המועילה היינו תשובה מאהבה, **וק"ו היאמת משה** (שמיני קמו:) כתב: תשובת רבים אף שהיא מיראה מחשבת כתשובה מאהבה, כי גדול כח הרבים, ומועילה תשובתם להפוך זדונות לזכיות; וזהו **ואלה המשפטים** הרומז על פרט הבריח, **אשר תשים**, שהוא ה' למשה שיעורר בלבם הראוי תשובה, ויתחרטו בחרטה גמורה על מעשיהם, עד שיגיעו למדריגת בעלי תשובה, כלשבת **הרמב"ם** (תשובה ג): מדרכי התשובה שיהא האדם וכו', ומשנה שמו, כלומר אני אחר, ואיני הוא שהיה שעשה הואת המעשים; ואין לך שימה גדולה מזו, שעשאם בעלי תשובה ונהפכו לאנשים אחרים. ורמז לנו בשמרו **לפניהם** לשון רבים, כי שימה זו מועילה ביותר בעת שיושבו ברבים, כי תשובת הרבים אין לשער ולהעריך, שכל מה שיוכל היחיד לתקן בעידן עידנים וזמן זמנים טובא, יוכלו הרבים לתקן ברגע אחד, ומקובלת התשובה לה' כתשובה מאהבה.

(דברי יואל)

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. במשפטים נכלל גם הפרט נאות בריית קודש (פ"ך על התורה). והנה **בזוה"ק** (ברכות לה.): כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה, כאילו גוזל לה' וכנסת ישראל; **המהרש"א** כתב: כי הברכות מורידים שפע ברכה על הפירות, וכשאינו מברך על דבר שנהנה ממנו הוא מסחית שפע הקדושה; נמצא כי הממעט שפע הברכה מן העולם על ידי חטאיו נקרע גזלן. והנה ידוע כי על ידי פרט

הברית מתמעט שפע הברכה מן העולם, נמצא כי זהו בכלל גזל. ובמתן זה לא הוי גזל בידים, כי אם גרמא בנזיקין, שעל ידי הפגם גורמים להפסקת השפע מן העולם, והלא קיימא לן (בבא קמא נה:): גרמא בנזיקין פטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים; אבל אמרו (דברים רבה ה): כשם דין למטה אין דין למעלה, ואם לא נעשה הדין למטה נעשה הדין למעלה; ומעתה אם היו מקבלים לשמור את הדין, לא היו נענשים על גרמא בנזקין, כי כשם דין למטה אין דין למעלה, רק על ידי שלא מקבלים את הדינים, נענשים גם על גרמא בנזקין החייב בדיני שמים. וזהו **ואלה משפטים אשר תשים לפניהם**, הכוונה על פגם הברית שנקרע גזלן על ידו, ממנה הוא רק גרמא בנזיקין ובדיני אדם אינו חייב, והתקנה לכך שלא יענש בידי שמים, שיקיימו ישראל את הדינים **אשר תשים לפניהם**, וכשם דין למטה אין דין למעלה.

(דברי יואל)

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. אשר תלמדם מצוה ליה (סנהדרין ז:). **הרבי ר' זושא מהניפעלי** אמר (בני יששכר תשרי ג ב): כשהמקטריגים מקטרגים על ישראל, למה יושיעם ה' כיון שאין להם זכות, אז אומר ה' כשם שישראל מקיימים מצות שהם חוקים גלוי טעם, כך יושיעם מדה כנגד מדה מבלי טעם; וזהו מה שכתוב ה' למשה **שלה המשפטים** יערוך לפני בני ישראל בבחינת **תשים**, שיגרמו בקיימם את המשפטים שלה המשפטים יהיו נוהגים גם למעלה, שגם שמה ידונו על פי המשפטים האלה, כי ה' מתנהג עם ישראל כמעשיהם, ואם הם נזהרים בדיני התורה ובמשפטיה, גם הוא מתנהג ככה עמהם. ולכן כתיב **אשר תשים** ולא אשר תלמדם, כי נגטוה משה לפעול אצל בני ישראל שיעשו ויקיימו בפועל את כל המשפטים האלה, כדי שזה לעומת זה ידונם על פיהם בשמים ממעל.

(מדושי תורה רס"ג)

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. ואלה מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני (רש"י). לפעמים מצינו שאף מי שהולך לדון בדין תורה כדין, מכל מקום הולך מקודם גם אצל ערכאות העכו"ם, לא כדי לדון לפניהם, רק לדעת כיצד הפסק אצלם בנידון שלו. ועל זה בא לרמז ולהוסיף **ואלה**, דגם **לפניהם** קודם שהולך לדון בדיני ישראל, לא ילך לשמוע דעת העכו"ם, דאף זה בכלל מחלל את ה', ואין לערב מוץ בקודם, רק ילך לשמוע את דבר ה' בלבד.

(ר' משה גפן מ"ו משב"ק)

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. ואלה מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני (רש"י). כל זמן שמשה היה חי, רצו בעיניהם לילך שהיה לומד עם ישראל פה אל פה, אבל אחר הסתלקותו לא רצו עוד גמו עיניהם את משה בעצמו, אבל עדיין ההשפעה קיימת, אף כי לא היו הדיבורים בעצמם. וזהו **ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם**, שאף בדורות אחריו שהוא לא ילמד את התורה לבני ישראל, אבל 'השימה' והשפעתו עדיין יהיה לפניהם בכל דור ודור. וזהו גם **ואלה** בו' המוסיף, להגיד לאפשר לומר דמה שנלמד אחר משה הינו מסיני, ממנם אמרו (ויקרא רבה כב): כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש כבר נאמר למשה בסיני, רק על ידי זה המחדש בא מהשלם אל הגילוי; וזהו **ואלה המשפטים**, ובא להוסיף **מה הראשונים** שנלמדו על ידי משה בעצמו **מסיני, אף אלו** שנתחדשו על ידי חכמי הדור גם כן **מסיני.**

(טיב לבב)

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. על ידי שקיבל משה את הערב רב, נעשה קלקול לישראל בכל הדורות, שבכל דור יש בו מנשמת הערב רב, ועל כן אחת למאתים שנה בא משה בסוד העיבור בחצי מצרי דורו, כדי ללמוד עם הערב רב שבאותו הדור (ליקוטי תורה האר"י ופתחון). וזהו **ואלה המשפטים אשר 'תשים' לפניהם** בלשון עתיד, ולא כתיב 'שים' לפניהם בלשון הוה, שבכל דור ודור יחזור ויבוא משה לשים לפני ישראל את המשפטים האלה, וללמדם את הדרך ילכו בה, הגין לפרוש מהערב רב. וזהו גם מה דכתיב **ואלה המשפטים** בתוספת ו', והוא על דרך (רש"י פרשתנו כו): ויתן לך האלהים, ויתן ויחזור ויתן; שתשים ותחזור ותשים לפניהם את המשפטים האלה בכל דור ודור.

(דברי יואל)

סיפורי צדיקים, בגיאוגרפיה הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

רק שבתו יתן ורפא ירפא

פעם אחת נחלה הרה"ק ר' יצחק מסקווירא זצוק"ל, ורצו ליתן לו עליה בשבת פרשת בשלח, כי בפרשה זו כתיב "כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאיך", ולא הסכים הרה"ק הנ"ל באמרו "ס'איז זייער א שטארקע רעצעפט", ובשב"ק פר' יתרו ג"כ רצו ליתן לו עליה, כי איתא במדרש דבמתן תורה נתרפאו כל החולים אמר ג"כ שהוא קשה מדי, ובפר' משפטים אמר כתיב רק שבת"ו יתן שרק נקיים את השב"ת, ורפא ירפא זו הוא רפואה קלה וטובה, כמאמרם ז"ל שקולה שבת כנגד כל המצוות.

אל תשת ידך עם רשע

כותב הרה"ק מקאמארנא ב"היכל הברכה" (פר' קדושים) שמעתי מאדוני חמי הרב אלוקי הקדוש מוהר"ר אברהם מרדכי מפינטשיוק, שסיפר לי מגדולת מרן אלוקי הבעל שם טוב ובתוך הדברים סיפר שפעם אחת עמדו התלמידים בראש השנה והתפללו ואחד מן התלמידים נפל ממנו בתוך התפלה הכלי עם הטאבאק לארץ, והגביה אותו וחבירו ראה זה והתרעם עליו על שהספיק בתפלתו להגביה הטאבאק ולשאוף, כמנהג, ומרן אלוקי הבעש"ט ראה ברוח קדשו, שהתרעומת של צדיק זה, גרם לחבירו שפסקו עליו שימות באותה שנה, רח"ל, ועלה הבעש"ט בעליית נשמתו למעלה וטען הרבה טענות על זה, ולא הועיל, עד שבליל הושענא רבא עלה עוד וטען וצעק, ופעל בתפלתו שאם זה המקטרג מעצמו ימצא לו זכות יפטר זה, וננסנס מרן לבית מדרשו ומצא התלמיד שהתרעם שהוא עוסק במשנה תורה, ונטל הבעש"ט המוחין ממנו, ולא היה יכול לומר בדביקות כראוי באמירת התיקון, ומפני זה הלך אנה ואנה לחשוב ברוממות קל ויחודו ובאיזה ענינים ונפל בזה במחשבתו, מפני מה נתגלה בדור אחרון עקב הזה, ענין עשב טאבאק לשאוף ולעשן, ואמר במחשבתו כי יש כמה נשמות יקרות בדור האחרון שאי אפשר להם שיתלבשו ויתגשמו, אלא עיקר תיקונם בריח כטעם אשה ריח ניחוח לה', ומזה בא לו חרטה שלא היה לו להתרעם על חבירו ששאף הטאבאק בתוך התפילה, כי מי יודע איזה נשמה ודבר יקר העלה הצדיק הזה בייחודו, וביום הושענא רבה היה דרך מרן אלוקי הבעש"ט, להשיב לכל שואלו מה שנגזר למעלה ולמטה, ומה שיתהוה בכל העולם, כי צפה ברוח קדשו מסוף העולם ועד סופו, והיה בדיחא דעתו מאד ביום הנ"ל, וכל אחד היה מכין לעצמו איזה שאלה, הן בדרוש הן בגמרא ופוסקים, או בשאר ענינים, ולכולם היה דרכו להשיב ביום זה, ואותו תלמיד הכין לשאול שאלה הנ"ל [למה נתגלה טאבאק בדורתינו] וכששאל להבעש"ט א"ל הרה"ק אמור אתה! ואמר טעמו של דבר, ואמר מרן אמור יתר הדברים שהיה במחשבתך אז, ונזכר וסיפר לו האיך שמצא בהן זכות על חבירו, ואז נתבטל הקטרוג והגזר מעל חבירו, וכיון שנתבטל סיפר לו מרן כל הענין שגרם על חבירו, והזהיר לו שתמיד ידין לכף זכות להירא שמים, ולא יעורר עליו דינא ודיינא, ויהיה טוב לו, בזה המעשה פירש הרה"ק ר' משה מפשעווארסק זי"ע אה"פ אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס, דהנה כשהיצה"ר הוא השטן, עולה לקטרג אמרה על פי שנים עדים יקום דבר, מה עושה השטן, ממתין ומצפה הוא עד שידבר אחד לשון הרע על איש זה, ואז הוא מצטרף אל האיש הזה להעיד על הראשון ולקטרג עליו ח"ו, וזהו שהזהיר הכתוב אל תשת ידך עם רשע אל תתן ידך להצטרף אל השטן להיות עד חמס, על ישראל אחר.

לשון חכמים

לשון חכמים צדק וישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

מדבר שקר תרחק. איתא בתקוני זוהר (תכ"ה) **'שקר אין לו רגלים'. נראה על דרך הלצי'**, כי יצר הרע נקרא שקר, שמיפה השקר, ויצר טוב הוא אמת. והנה, על דרך משל מי שיש לו רגלים להלוך, ובא לבית איש, וגוער בו האיש, צא מכאן, תיכף הוא יוצא והולך. **אבל החזיר והקיטע שאין לו רגלים, לא יצא אף אם ידחפנו באמת הבנין, רק אם יתגבר עליו להשליכו בכל כחו** (וזה שנאמר בו 'תרחק'), ויש להרחיב המשל, והנמשל מובן מאליו.

אבקת רוכל - ישמח משה

ששת ימים כו' וביום השביעי תשבות כו', ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים לא תזכירו. יתכן **על דרך הצחות** על פי מה דאמרו רז"ל בשבת (קיח:) כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלים לו. וזה שאמר **'ששת ימים תעשה מעשיך, וביום השביעי תשבות'** כו', והגם אמנם סגולת השבת רבה היא לכפר עונות ולהתם זדונים אפי' עע"ז ר"ל, ובכל זאת אל יסמוך אדם על זה ח"ו בששת ימי המעשה כאשר עסוק וטרוד בעניני העולם להקל משהו במצוות התורה ח"ו, רק **'בכל אשר אמרתי אליכם תשמרו'** גם כל ימות החול, **'ושם אלהים אחרים לא תזכירו'** מלכתחילה, רק להיות נזהר ביראתו ית' כל ימיו.

משך חכמה

וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות. ונל"פ עפי"מ דאיתא במדרש בפרשתן מה כתיב למעלה מן הענין ולא תעלה במעלות על מזבחי וכתיב ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם וכי מה ענין זה אצל זה אלא אמר ר' אבינא כשם שהזהיר הקב"ה את הכהנים שלא יהיו פוסעים פסיעות גסות על גבי המזבח אלא יהיו מהלכים עקב בצד גודל, כך הזהיר הקב"ה את הדיינים שלא יפסיעו פסיעות גסות בדין, ופי' ביפ"ת שלא ימהרו לחתוך את הדין בלתי דקדוק רק אלא יהיו מתונים בדין עכ"ל וז"ש וכי יזוד איש וכו' דאע"פ שתדעו שעשה בזדון ובערמה, מ"מ אל תמהרי לדונו למיתה אלא מע"ם מזבחי כלומר ממה שעם מזבחי דהיינו שצויתי לעשות כבש למזבחי ולא יעלו במעלות לעשות פסיעות גסות מזה תלמדו שלא לעשות ג"כ פסיעות גסות בדינו אלא אחרי שתדקדקו היטב בדינו אז תקחנו למות.

(אפריון)

☆

ועבדתם את ה' אלוקיכם וכו' והסירותי מחלה מקרבך לא תהי' משכלה ועקרה את מספר ימיך אלמלא. ונל"פ עפי"מ דאיתא בגמ' בשעה שקיבל ר"א עליו יסורים לא הי' אשה מפלת נפלים ולא שכיב איניש בלא זמניה ולפי"ז קשה כיון דהפסוק מבטיח שלא תיהי' משכלה דהיינו מפלת נפלים וגם את מספר ימיך אמלא דהיינו שלא בלא זמניה הרי א"א להסיר ב' דברים אלו כי אם ע"י יסורים של הצדיק כמבואר בגמ' הנ"ל ואיך קאמר הפסוק והסירותי מחלה מקרבך אך זה אינו דכל הטעם שהי' לר"א יסורים מחמת עוונות הדור וזשה"כ ועבדתם את ה"א ויהיו כל העולם צדיקים אז והסירותי מחלה מקרבך שלא יצטרכו הצדיקים לקבל עליהם יסורים ואעפ"כ לא תהי' משכלה וכו' ואת מספר ימיך אמלא אפי' בלא יסורים.

(עיר דוד)

☆

מכה איש ומת מות יומת. ונראה דאיתא (סנהדרין ע"ח.) טריפה שהרג שלא בפני בי"ד ובאו עדים והעידו עליו שהרג פטור משום שזה עדות שאי אתה יכול להזימה כי אין אתה יכול לקיים בעדים כאשר זמם משום שהם רצו להרוג טריפה שהוא גברא קטילא (אדם מת) זה דווקא בדיני אדם אבל בדיני שמים כן חייב ויש לו עונש וזה שאמר הכתוב "מכה איש ומת" היינו המכה היה מת היינו טריפה הגם שהוא פטור בבי"ד בדיני אדם אבל אל תחשוב שינצל מעונש אלא "מות יומת" הוא יקבל עונש לעולם הבא.

(משכנות יעקב)

☆

דורש טוב

ורצע אדוניו את אזנו וגו'. ברש"י 'הימנית', או אינו אלא של שמאל, תלמוד לומר אוזן אוזן לגזירה שוה, נאמר כאן ורצע אדוניו את אזנו ונאמר במצורע תנוך אוזן הימנית, מה להלן הימנית אף כאן הימנית. **וקשה מה ההו"א שתהיה הרציעה בשמאל,** הרי כל המצוות הדין נותן שיהיו בימין כמו שמוצאים בכמה דברים. ואדרבה תפלין שבשמאל נצרך לימוד מיוחד יד כהה.

וי"ל דהנה איתא בספרי פר' וזאת הברכה על הפסוק 'מימינו אש דת למו', כשהיה הדיבור יוצא מפי הגבורה היה **יוצא דרך ימינו של הקב"ה כביכול לשמאלם של ישראל** וכו' עיי"ש. והנה אי' במכילתא כאן והובא ברש"י, מה ראה אוזן להרצע משאר איברים שבגוף, אמר ר' יוחנן בן זכאי **"אוזן זאת ששמעה על הר סיני לא תגנוב והלך וגנב תרצע".** לפי"ז משמע שהרציעה היא על שלא שמר מה ששמע. **והרי השמיעה היתה באוזן שמאל א"כ שפיר הו"א לרצוע אוזן שמאל, ולכך בא הגזירה שוה להודיענו דמה להלן ימנית אף כאן ימנית.**

הנוכת התורה

עוד צ"ב ברש"י הנ"ל, דהנה בהמשך דבריו הביא רש"י ז"ל מאמר רבי יוחנן בן זכאי, ומה ראתה אזן להרצע מכל שאר אברים שבגוף, אמר ריב"ז אזן ששמעה על הר סיני לא תגנב והלך וגנב תרצע, **ומקשין העולם למה המתין רשיז"ל לשאול 'מה ראתה אזן להרצע' רק אחר שבירר שרוצעין באוזן ימנית.**

ונראה ליישב דהנה ידוע דרמ"ח מצות עשה הם כנגד רמ"ח אברים שבאדם, וכל אבר ואבר הוא כנגד מצוה אחת. **ולפי"ז** היה נראה בפשטות לומר דהרצעת העבד הוא כנגד האזן, וממילא לא שייך להקשות מה ראה אזן להרצע, **אבל אחרי** דכתב רש"י שההרצעה מתקיימת באזן הימנית מגז"ש דמצורע, שמעינן מיניה דמצות המצורע הוא כבר נגד האזן הימנית, **ובכן עולה הקושיא 'ומה ראתה אזן זו להרצע', שהרי יש כבר מצוה אחת כנגדה, וזאת בא רש"י ליישב דטעם מיוחד יש בדבר 'אזן זו ששמעה' וכו'.**

מובא בשם התוס' יו"ט זללה"ה

מבוא:

מבואר בפסוקים אלו, שהביא משה את בני ישראל בברית עם הקב"ה, שקרא לפניהם את מצוותיו, והשיבו העם 'נעשה ונשמע', ואז שחטו קרבנות, ולקח משה דם של הקרבנות, וזרק חציו על המזבח וחציו על העם. **ובפסוק דידן מבואר שחצי הדם שזרק על ישראל הניחם 'באגנות'**, והנה בכל הקרבנות היה מצוה של 'קבלת הדם', והכלי שהיו מניחים את הדם היו נקראים 'מזרקות' כדאיתא בפרשת תרומה (כז ג). ולכן סובר רבינו שהאגנות שבהם הניח הדם שזרק על ישראל, לא היו בתוך המזרקות שהם כלי שרת. אלא היה כלים אחרים שאינם כלי שרת. והטעם משום שכדי לזרוק על ישראל, לא היה צריכים להכניסם לכלי שרת.

וַיִּקַּח מֹשֶׁה חֲצִי הַדָּם וַיָּשֶׂם בָּאַגָּנֹת וַחֲצִי הַדָּם זָרַק עַל הַמִּזְבֵּחַ: (פרק כד פסוק ו)

ויש באגנות[א]. הס כלים עשויים שלא כדמות כלי המזבח[ב], ולכך אמר כי חצי הדם שהיה לעתו ליתן על העם שם בכלים ההם, והחצי האחר זרק על המזבח מן המזרקות שהכל אותו בהם כדרך הקרבנות[ג]. וכבי אברהם אמר, כי באגנות יאמר בעבור שניהם[ד]. וכן דעת אונקלוס שתרגם במזרקיא[ה]:

תמצית השיטות	'וישם באגנות'	'ויזרוק על העם'
רבינו	אינם מזרקות	זרק על העם
אבן עזרא	מזרקות	זרק על העם
תרגום	מזרקות	זרק ע"ג מזבח עבור העם

מבוא:

הנה בפרק כד מפסוק א עד פסוק יב מספר כדלהלן: משה נצטווה לעלות להר סיני עם זקני ישראל להשתחוות לה'. וכן מספר שהביא משה את בני ישראל בברית עם הקב"ה, שקרא לפניהם את מצוותיו והשיבו העם נעשה ונשמע. ואז שחטו הבכורים הקרבנות, ולקח משה הדם של הקרבנות, וזרק חציו ע"ג המזבח וחציו על העם. לאחמ"כ עלו משה והזקנים, והראה להם הקב"ה במראה הנבואה את כסא הכבוד. ונחלקו רש"י ורבינו אימתי נאמרה כל הפסוקים האלו, לפי רש"י נאמרה לפני מתן תורה, (ואין מוקדם ומאוחר בתורה). ולפי רבינו נאמרה לאחר מתן תורה. (שדעת רבינו שכל התורה כסדרה נכתבו). **ובמאמר הזה נסכם פירוש הכתובים, וזמן אמירתן, לפי רש"י ורבינו.**

(א) וְאֶל מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֶל ה' אַתָּה וְאַהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא וְשִׁבְעִים מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם מֵרָחֹק: (ב) וְנִגַּשׁ מֹשֶׁה לְבַדּוֹ אֶל ה' וְהֵם לֹא יִגָּשׁוּ וְהָעָם לֹא יַעֲלוּ עִמּוֹ: (ג) וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַיְסַפֵּר לָעָם אֵת כָּל דִּבְרֵי ה' וְאֵת כָּל הַמִּשְׁפָּטִים וַיַּעַן כָּל הָעָם קוֹל אֶחָד וַיֹּאמְרוּ כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה: (ד) וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֵת כָּל דִּבְרֵי ה' וַיַּשְׁכֵּם בַּבֹּקֶר וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ תַּחַת הָהָר וּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מַצֵּבָה לִשְׁנֵים עָשָׂר שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל: (ה) וַיִּשְׁלַח אֶת נַעֲרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּזְבְּחוּ זְבָחִים שְׁלָמִים לה' פָּרִים: (ו) וַיִּקַּח מֹשֶׁה חֲצִי הַדָּם וַיָּשֶׂם בָּאַגָּנֹת וְחֲצִי הַדָּם זָרַק עַל הַמִּזְבֵּחַ: (ז) וַיִּקַּח סֵפֶר הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵי הָעָם וַיֹּאמְרוּ כֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע: (ח) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הַדָּם וַיִּזְרֹק עַל הָעָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה דַם הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת ה' עִמָּכֶם עַל כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: (ט) וַיַּעַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא וְשִׁבְעִים מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל: (י) וַיִּרְאוּ אֵת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לָטֹהַר: (יא) וְאֶל אֲצִילֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁלַח יָדוֹ וַיֶּחֱזוּ אֶת הָאֱ–לֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ:

מעשה חש"ב

א רבינו מבאר מה הם ה'אגנות' שבהם הניח חצי הדם. הרי הכלי שבה היה מקבלים הדם נקראים 'מזרקות'. ועוד שהרי לא מצינו בעוד מקום שיניחו דם בהאגנות.

ב פירוש שהאגנות אינם המזרקות שבהם היו מניחם תמיד הדם של הקרבנות. אלא הם כלי אחר, ואינם כלי שרת.

ג פירוש כיון שאותו הדם זרק על ישראל, לא היה צריכים להניחם בהמזרקות. ולכן הניחם בהאגנות.

ד אבל חצי הדם השני שזרק ע"ג המזבח לא הניחם באגנות אלא במזרקות. כיון שלצורך הזאה ע"ג המזבח היה צריכים להכניסם לתוך כלי שרת.

ה דעת האבן עזרא 'וישם באגנות', מוסב לא רק על 'חצי הדם', שהיה דעתו ליתן על העם, אלא גם על חצי הדם שזרק על גבי המזבח. וא"כ לדעתו 'אגנות' הם המזרקות. שהרי לצורך הדם שזרק על גבי המזבח ודאי היה צריך מזרקות לקבלת הדם.

ו התרגום מפרש אגנות 'מזרקיא', הרי שהוא נמי סובר ש'וישם באגנו' משמש עבור שניהם. שהרי ודאי גם חצי הדם שזרק על המזבח קיבל במזרקות

רבינו לשיטתו והתרגום לשיטתו. רבינו מפרש מש"כ לקמן (פסוק ח) 'ויקח משה את הדם ויזרוק על העם', כפשוטו שהזה על העם. לכן מפרש שהאגנות לא היו כלי שרת. שכדי לזרוק על העם, לא הכניסו לכלי שרת. שרק כשזורקים ע"ג המזבח צריכים להכניסם בכלי שרת. והתרגום לשיטתו שסובר שכוונת הכתוב ויזרוק על העם, היינו שזרקו על המזבח עבור העם. שכתב 'זרק על מדבחא לכפרא על עמא' מפרש שהאגנות הם המזרקות, שהרי על המזבח היה צריכים להכניסם קודם לכלי שרת. אבל האבן עזרא סובר שחצי הדם זרק על גבי העם, ומ"מ מפרש שהאגנות הם המזרקות.

תמצית שיטת רש"י ורבינו בביאור סדר הכתובים

נחלקו רש"י ורבינו אימתי נאמרה פסוקים אלו, פסוקים א–יא. דעת רש"י שנאמרה קודם מתן תורה, ורק מפסוק יב שנאמר 'וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲלֵה אֵלַי הָהָרָה וֶהְיֵה שָׁם', נאמרה לאחר מתן תורה.

וסדר הפסוקים לפי רש"י כדלהלן. פסוק א' 'ואל משה אמר עלה אל ה' וגו'', נאמרה קודם מתן תורה, ביום ד' בסיון, ואז נצטוה משה לעלות אל הר סיני בו' סיון לקבל התורה.

והמשך פסוק ג' 'ויבא משה ויספר לעם את כל דברי ה', ואת כל המשפטים', נמי היה לפני מתן תורה, ולכן הוכרח לפרש 'את כל דברי ה', זו מצות פרישה והגבלה. 'ואת כל המשפטים', זו שבע מצות שנצטוו בני נח, ושבת וכבוד אב ואם ופרה אדומה. ודיינין, שנתנה להם במרה. [שהרי עדיין לא קבלו את התורה].

והמשך פסוק ד' 'וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֵת כָּל דִּבְרֵי ה' וַיַּשְׁכֵּם בַּבֹּקֶר וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ תַּחַת הָהָר וגו'. היה ג"כ לפני מתן תורה, בחמשה בסיון שאז בנה משה את המזבח. וכרת ברית עם בני ישראל. ואמרו ישראל נעשה ונשמע.

ופסוק יב 'וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲלֵה אֵלַי הָהָרָה וֶהְיֵה שָׁם וְאֶתְּנָה לְךָ אֶת לֻחֹת הָאֶבֶן וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרֹתָם'. זה כבר היה אחר מתן תורה. ואז עלה משה אל ההר ואמר לו הקב"ה והיה שם, שיהיה שם ארבעים יום. ואחר ארבעים יום כשירד עשו ישראל את העגל.

אמנם דעת רבינו שמפסוק א' 'ואל משה אמר', וכל הפרשה היה אחר מתן תורה. וסדר הכתובים כדלהלן. פסוק א. 'ואל משה אמר עלה אלי ההרה', נאמרה לו במתן תורה, שיעלה להר למחרת קבלת התורה.

ומה שנאמר בפסוק ג' 'ויבא משה ויספר לעם את כל דברי ה', ואת כל המשפטים', היינו כפשוטו שמיד אחר מתן תורה, עוד באותו יום למד עם כלל ישראל את פרשת יתרו ומשפטים, כמו שכתוב (פרק כ פסוק יט) 'כה תאמר אל בני ישראל אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם', ובאותו יום כתב התורה מה שקבל עד עכשיו, ולמחרתו בז' סיון, קרא לבני ישראל מה שכתב ביום אתמול, ובנו את המזבח, וקבלו עליהם לקיים כל התרי"ג מצות ואמרו נעשה ונשמע, ואז זרק עליהם הדם שזהו כריתת ברית. שהברית עשה עם ישראל, רק כשאמרו 'ונשמע' גם על שאר התרי"ג מצות. ואח"כ [באותו יום, ז' סיון] עלה להר.

ומה שנאמר בפסוק יב 'עלה אלי ההרה, היינו אותו עליה שנאמר בפסוק א', 'ואל משה אמר אלי אל ה', היינו שיעלה למחרת מתן תורה. ולכן נאמר עוה"פ מכיון שיש כאן הוספה 'והיה שם', שיהיה שם ארבעים יום. ולכן הוצרך לומר לו, שיהיה בהר ארבעים יום. כדי שיוכל להכין את כלל ישראל שלא יהיה עמהם ארבעים יום. וכן שיוכל לומר לזקנים (שם פסוק יד) 'מי בעל דברים יגש אליהם'. וצוה אותם שישפטו את העם במקומו.

ביאור הכתוב 'ואל משה אמר': הנה מזה שלא כתוב 'ויאמר ה' אל משה' לשון הוה, אלא 'ואל משה אמר' שהרי הוא לשון עבר, מוכח כדעת רש"י דפסוקים אלו לא נאמרה עכשיו, אחר מתן תורה, כמו הפסוקים הנכתב עד כאן. רק שזה היה כבר קודם מתן תורה. אמנם לדעת רבינו שפרשה זו נאמרה אחר מתן תורה, צ"ב למה נאמר לשון עבר. ע"ז מפרש רבינו שכוונת הכתוב לומר שעד כאן הם המצוות והמשפטים שנצטוו משה לצוותם לבני ישראל. אבל המצוה הזאת נצטווה משה שיעשנה בעצמו. וזה כוונת הכתוב 'ואל משה אמר'. שזה המצוה הנאמר כאן שיעלה אל ההר זה היה רק למשה רבינו.

כמה נפ"מ בין רש"י לרבינו

[א] האם עלה משה אל ראש ההר לפני קבלת תורה: לכאורה נחלקו בזה רש"י ורבינו. דהנה לפי רש"י פסוק א 'ואל משה אמר עלי אל ה'', היה קודם מתן תורה, נמצא שעוד לפני מתן תורה עלה משה אל ההר אל ה', דהרי הנאמר בפסוק א' 'עלה אל ה', והנאמר בפסוק יב' 'עלה אלי ההרה, היה שני עליות נפרדות, אחד לפני מתן תורה ואחד לאחר מתן תורה, משא"כ לדעת רבינו היה רק עליה אחד אחר קבלת התורה, שלפני קבלת התורה לא עלה משה אל ראש ההר, רק היה על ההר, אבל לא למעלה, במקום שהיה השכינה שם.

[ב] אימתי היתה כריתת הברית עם ישראל: לפי רש"י היתה לפני קבלת התורה. משא"כ לפי רבינו היתה לאחר מתן תורה.

[ג] ביאור הכתוב 'ויהי ביום השלישי 'וענן כבד על ההר': נפ"מ בין רש"י לרבינו, לדעת רש"י (פרק יט פסוק טז) היינו שלישי לימי הפרישה. דהיינו רק במתן תורה ירד ה' על הר סיני. משא"כ דעת רבינו כוונת הכתוב ליום השלישי בחודש, שכבר מאז ירד ה' על הר סיני. וישראל שמעו מה שהקב"ה מדבר עם משה מצות הגבלה ופרישה. שמשה רבינו לא עלה ממש אל ההר במקום שהיה השכינה.

[ד] עד היכן כתב משה התורה כשירד מההר: הנה רבינו כותב בהקדמה לפרשת בראשית, למ"ד שהתורה מגילה מגילה נכתבה, כשמשה רבינו ירד מהר סיני אחרי ארבעים יום הראשון, כתב התורה מבראשית עד אחרי מעשה המשכן. דהנה נחלקו רש"י ורבינו מתי נצטוה משה סדר המשכן שבפרשת תרומה, דרש"י אומר בפרשת כי תשא שחטא העגל היה קודם למלאכת ציוה המשכן. ופרשת כי תשא נאמר חטא העגל היה לפני פרשת תרומה. משא"כ דעת רבינו שכל התורה כסדרה נאמרה, משה נצטוה במלאכת המשכן בארבעים יום הראשון, ואח"כ היה מעשה העגל. ולמה לא ציום מיד כשירד לבנות המשכן, מכיון שראה שעשו את העגל, לא ציום. ורק אחר שאמר הקב"ה סלחתי כדבריך אמר להם לבנות המשכן. משא"כ לרש"י כתב רק עד מלאכת המשכן. דזה היה אחר חטא העגל.

ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא ישמע על פיך

(שמות כג, יג)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בפרשת השבוע פ' משפטים מצינו נאמר (שמות כג, יג) את מה שצוה השי"ת לבני ישראל אחר מעמד הר סיני "ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא ישמע על פיך", ובמס' סנהדרין (סג:) ביאור הגמ' דהיינו שלא יאמר אדם שמור לי בצד עבודה זרה פלונית עי"ש. ויסוד האיסור הוא דאסור להזכיר שם של ע"ז, וכן נפסק בשו"ע (יו"ד קמ"ז סעי' א') דאסור להזכיר בשמה בין לצורך ובין שלא לצורך, עי"ש.

הנה בפוסקים יש דו"ד אי מותר לכתוב תאריך לועזי על מכתב או על מצבה וכדומה, ובשו"ת 'מהר"ם שי"ק' (יו"ד סימן קע"א) דן על שאלה באיש אחד שהעמיד מצבה ללא רשות מהגבאים דחברה קדישא בלשום עכו"ם וגם פרט השנה הוא באופן כמו שהאוה"ע מונין להנוצרי, אם רשאין להניח מצבה ההיא שם או לטוחו בטיט, בפרט מה שכ' בו הזמן לנוצרי, או להשליך את המצבה החוצה. והשיב: "דחוץ מעצם הדבר לכתוב לשון עכו"ם שעתידים ליכרת לעתיד ולא יעמדו לתחי', על מצבה העומד משום השארת הנפש והוי תרתי דסתרי (עי"ש בהאריך) גם יש איסור בדבר וזל"ק: "ומה שכתבו במספר השנים המספר הנוצרי, **לדעתי זה איסור דאורייתא שהרי בתורה בפרשת משפטים נאמר ושם אלהים אחרים לא תזכירו**, ואמרו חכמים וכן כתבו הפוסקים דאסור לומר לחבירו המתן לי בצד עבודה זרה פלונית, ומדנקט בלשון הפעיל תזכירו משמע שאפילו אינו מזכיר ממש ג"כ הוא בכלל איסור, והמונה במספרם נראה לפי ענ"ד דעובר באיסור ההוא על ושם אלהים אחרים לא תזכירו, דנהי דתזכירו היינו בפה או בכתב, מ"מ כיון דע"י המנין עולה על הזכרון מחשבה נראה לאסור", עי"ש. וע"ע בשו"ת 'שערי צדק' להרה"ק ר' מענדעל מדעעש ז"ל שהעתיק דבריו בזה ביו"ד ס' קצ"ט, וכן בשו"ת 'פרי השדה' ח"א סי' ג' ועוד.

ובאמת המהר"ם חביב בספרו 'גט פשוט' (סימן קכ"ז סק"ל) דן שם בגט כשנתכתב בתאריך הנוצרים וזל"ק: "אך אם כתב במלכות זה, חשבון אותו מלכות כמו שנוהגין הגוים באותו מלכות, יש להסתפק אם הוא פסול משום דחלילה להזכיר שם גויות בגט כההיא דר"ת דכתב בגט מומר דאין להזכיר שם גויות בגט ואם כתב שם גויות הגט פסול" עי"ש, ומסיק וזל"ק: "**ואפילו באגרות חול יראה דיש ליזהר שלא יכתבו אלא לבריאת עולם**, לאפוקי מה שראיתי באגרות הבאות מהלועזים היושבים בארץ לועז, דמונין כמנין הנוצרים בשמות החדשים ובמנין השנים ואין נכון לעשות כן", עי"ש. אולם מדבריו לא משמע דיש בזה איסור דאורייתא, רק יש ענין של זהירות לכתוב דוקא לבריאת העולם.

גם מרן ה'חתם סופר' ז"ל כתב בחריפות נגד הכותבים למנין הנוצרים, ובספרו 'תורת משה' פרשת בא לאחר שהביא את דברי הרמב"ן על הפסוק החודש הזה לכם, שמבאר דאין שם פרטי לחדשים בתורה רק ראשון ושני כדי להיות זכרון ליציאת מצרים, וכן ימי שבת מונין כך יום ראשון בשבת יום שני בשבת וכן כולם והוא בכלל זכור את יום השבת, כתב: "**וזה תוכחת מוסר שנכתב בהמכתבים וכדומה יום ראשון בשבת וחודש ראשון להעיד על בריאת שמים וארץ בששת ימים וינח בם השביעי ועל יציאת מצרים לא ח"ו כמספרם של איה"ע", עי"ש.** ומבואר דהקפידא בזה הוא מה שאינו מונה לבריאת העולם או ליציאת מצרים, ומדבריו נראה דענין זה הוא בכלל העשה של 'החודש הזה לכם', דלפי דברי הרמב"ן יש דוקא למנות ליציאת מצרים, ובכלל מ"ע של 'זכור יום השבת' למנות לשבת **להעיד על בריאת העולם**.

בחריפות יתירה ע"ז כתב מרן החת"ס בדרשותיו, (דרשות לח' טבת דף צג, טו"ג) וזל"ק: "הנה נ"ל אנו מונים הימים לימי שבת א' בשבת ב' בשבת והוא להעיד על חידוש העולם ובריאתו ושבת ונח בשביעי, ועוד אנו מונים ימי החודש ליציאת מצרים היום יום א' בשבת ג' לחדש הראשון, וכ' רמב"ן והאריך בפסוק החודש הזה לכם באמרנו החדש הראשון, היינו ראשון לצאתנו ממצרים ושני לצאתנו ממצרים, נמצא מעיד על גאולתינו, וכ' רמב"ן שנביאים אחרונים החליפו שמות החדשים בניסן אייר, שמות פרסיים, להיות אות על גאולה שניה מארץ פרס, ע"ש במתק לשונו, נמצא במה שאנו מונים לשבת ולחודש אנו מחברים אמונת בריאת עולם ושמירת שבת עם אמונת הגאולה, וכמ"ש רמב"ן בפ' דברות שניות שתלה שבת ביציאת מצרים, שראינו בעינינו ניסי ה' בגאולתינו נדע כי הוא כל יכול ומהוה כל הויות וממילא נוכל להעיד על בריאת עולם, ולא כחדשים מקרוב שמונים לימי לידת משיחם של נוצרים, הלא יבושו בית ישראל על תמורה זו", עי"ש.

עוד כתוב מרן החת"ס בדרשותיו (ח"ב דף שטו טו"ב) וזל"ק: "וה"נ נראה במנין שאנו מונין לבריאת העולם זוכרים אנחנו כי העולם מחודש ואר"י ראוי לנו ואפ"ה גלינו מארצנו, **ולא כאותם חדשים מקרוב המונים שכותבים בריש מגילתא מנין לידת משיח הנוצרים, וכותב וחותם עצמו שאין לו חלק באלקי ישראל, אוי להם כי גמלו לנפשם רעה בתורת ה' מאסו וחכמת מה להם", עי"ש.** וכנראה מדבריו הק' דלית בזה שום איסור משום לא תזכירו, רק משום חיוב למנות ליציאת מצרים ולבריאת העולם, ודו"ק.

ועי' בשו"ת 'ברכת חיים' להגאון מאלטשטאדט ז"ל (ח"א סימן ח') מה שכתב לא' שמזכיר גם את זמן חשבון העמים וכו' ובסו"ד כ': "ואיככה מזכיר איש ישראל היום והחדש כמספר העמים, ובפרט במספר השנים במספר העמים, ואם במסחרים בעו"ה נאלצים גם היראים לנהל פנקסיהם כמספר העמים, הנה אין שעת הדחק ראי' ואינו כלל בדרך מספר כ"א כסימנא בעלמא, ועל כיו"ב יש להמליץ דברי חז"ל במס' ע"ז ישראל שבחו"ל עוע"ז בטהרה הן, אבל שלא לצורך מסחר, חס כי לא להזכיר", עי"ש.

וכבר ידוע המעשה עם הצדיק רבי שמעון זאב רוטשילד ז"ל [אבי משפחת רוטשילד] שהיה ירא שמים מרובים, שהביא ממדינת פולין לדייטשלאנד סופר מיוחד ירא שמים שיכתוב בשבילו תפילין ומזוזות וספר תורה על טהרת הקודש, יום אחד הגיש לו הסופר חשבון ושם כתב הסכום, לפי מה שעבד בינואר, לפי מה שעבד בפברואר וכו', כשראה רבי שמעון זאב את החשבון תמה בעצמו היתכן סופר העוסק במלאכת הקודש אינו כותב את החדשים העבריים כסלו טבת וכו' אלא מונה את החדשים הנצריים, ואמר לו ברוגז בשלמא אני אין לי ברירה שאני עובד עם השלטונות ולכן אני אנוס לכתוב תאריך לועזי אבל עתה למה לך לרעות בשדות זרים ולמה לא לכתוב את התאריך היהודי, ומיד שילח אותו מלפניו וציווה לשלם לו סכום גדול יותר להוצאות הדרך, וגם להחזיר לו אגב כך את כל היריעות של התפילין ושל ספר התורה שהספיק לכתוב שלא רצה להשתמש בהם.

אולם בשו"ת 'מאור יהושע' להגה"ק מנאסאד ז"ל (סי' ל"ו) כתב ע"ז: "הנה לענ"ד הקלושה לא דיבר [המהר"ם שיק] רק באם מונה באמת למספרם, אבל באם כותב כדי להביא הדבר לגעריכ"ט, ח"ו שיהי' זה בכלל ושם אלוהים אחרים לא תזכירו, וכי יעלה על הדעת שמה שכתוב בש"ס ופוסקים שמות ע"א שזה הוי בכלל וודאי לא שתקו הפוסקים בטוש"ע סי' קמ"ז מלהביא חידוש דין זה, ורק שבאמת כתב [המהר"ם שיק] שם שהוי כמביא שעכו"ם יזכור במחשבתו, ולפי"ז הוי לאסור אפילו לעשות געזו"ך אפילו ע"י עכו"ם כיון שמביא לעכו"ם להזכיר ומנ"ל לאסור כה"ג, וח"ו לא מצינו ידינו ורגלינו שכל המשתדלים בעסקים עם עכו"ם עוברים על לאו מה"ת, ע"כ לפענ"ד אין בזה שום נדנוד איסור ח"ו", עי"ש. וע"ע בהמשך המאמר שיתבאר מה שנקטו רבותינו הק' בזה להלכה.

גם דנו האחרונים דיש לדון בזה באיסור 'ובחוקותיהם לא תלכו', ובשו"ת 'יפה ללב' ח"ה (יו"ד סי' קע"ח ס"ג) כתב בזה"ל "כתב יד אדם מישראל שחותם בו ישראל, לא יכתוב בו זמן שנוהגים הגוים משום ובחוקותיהם לא תלכו ואיתא בפסיקתא פ' בלק פסוק ובגוים לא יתחשב וגו' אין ישראל מחשבונן של גוים ע"כ אע"פ שאין ראיה זכר לדבר", עכ"ל.

ועי' ב'פסיקתא רבתי' בפיסקא פ' החודש (אות ה') וז"ל: "א"ר לוי של ישראל משונים מאומה"ע בחרישתן ובזריעתן ובקצירתן ובעומרים ובדישתן ובגורניהם וביקביהם ובמניינם **ובחשבונן**, בחרישתן דכ' לא תחרוש בשור וחמור וגו' וכו', ובמניינם ובחשבונם שבאומות העולם מונין לחמה וישראל מונים ללבנה דכ' החודש הזה לכם" וכו', עי"ש, ומבואר מזה דאנו מובדלין מגויים בחשבונם ודו"ק.

המשך המאמר בשבוע הבא

ובתוכו יתבאר גם שיטת רביה"ק ז"ל בענין זה

מתי מברכים על שתיית מים?

בפרשתן (כג, כה) **וברך את לחמך ואת מימיך והסירותי מחלה מקרבך**, ואפשר לבאר פירוש שהברכה הוא דיקא על לחם ומים והסרת החולי, בהקדם דאיתא בגמ' (ברכות מ"ח:) "וּבֵרַךְ את לחמך" אל תקרי "וברך" בצירי תחת הב', אלא "וּבָרַךְ" בקמץ, והכוונה הוא שהאדם יברך, וילפינן מיניה דצריך לברך ברכה ראשונה לפני אכילת לחם ולפני שתיית מים.

ובדרך אפשר יש לפרש על פי מה שנפסק בשו"ע (סי' ר"ד סעי' ח') דהשותה מים שלא מחמת צימאון אלא לרפואה אינו מברך על המים, כיון דהמים אין להם טעם בעצמם, ואינו נהנה מהם אלא כששותה אותם לצורך הנאה, ולכן רק אם שותה אותם מחמת שהוא נהנה מהם, הוא מברך עליהם, אבל אם שותה אותם לרפואה ואינו נהנה מהם, אינו מברך עליהם, ובזה יש לפרש הפסוק, "וברך את לחמך ואת מימיך" דהכוונה שיברכו על המים כדאיתא בגמ' שם, ולכן ממשיך הפסוק "והסירותי מחלה מקרבך", דהיינו שלא יהא חולי, וממילא שתיית המים תהא רק לצמאון ולא יצטרכו לשתות לצורך רפואה, ונמצא דבכל שתיית מים יוכלו לברך.

אכילה או שתיה שלא לצורך הנאה

האוכל או שותה שלא לצורך הנאה כגון שאוכל או שותה לצורך רפואה, אם אוכל או שותה מינים שיש להם טעם והחיך נהנה מהם מברך עליהם אף שאינו תאב להם כלל, ואם אוכל או שותה מאכלים שאין להם טעם ואינו נהנה מהם כלל אינו מברך עליהם.

שו"ע (סי' ר"ד סעי' ח') עפ"י התוס' (מ"ה. ד"ה חנקתיה) דהשותה משקין מחמת שחנקתיה אומצא מברך עליהם כפי שחזינן דהשותה שמן עם אניגרון דמברך אף ששותה לרפואה, ורק אם שותה מים שאין להם טעם אינו מברך, ובשעה"צ (סקל"ו) כתב דאם אוכל או שותה מינים שיש להם טעם ואינם רעים אלא שאין להם טעם טוב מברך עליהם, ורק אם אוכל או שותה מינים רעים או מים שאין להם להם טעם כלל.

והשותה מים לרפואה כגון השותה מים ממעינות המרפא, בתהל"ד (סק"ז) מסתפק האם מברך, דאפשר דהיכא דרפואה הוא בגוף המים מברך אף כשאינו שותה לצמאו.

שותה משקין לבלוע רפואה

השותה משקין בכדי לבלוע רפואה, אם הוא צמא מברך על המשקין בכל ענין, ואם הוא אינו צמא, אם הוא שותה מים אינו מברך עליהם, ואם שותה שאר משקין שיש להם טעם מברך עליהם (כנ"ל).

שותה מחמת מאכל שנתקע בגרונו

השותה בכדי לבלוע מאכל שנתקע בגרונו, או בכדי להוריד המזון שעומד לו בגרון, אם שותה מים אינו מברך, ואם שותה שאר משקין מברך.

שו"ע (שם סעי' ז') לגבי חנקתיה אומצא, ובביאוה"ל (ד"ה חנקתה) הוסיף דה"ה בשותה בכדי להוריד המזון למקומו.

שתיית מים למטרת בריאות

השותה מים למטרת בריאות וכדו', [כגון השותים מים למטרת הורדת משקל ולכן שותים מים קודם הסעודה למלאות כריסם במים בכדי להימנע מאכילה מרובה], אינו מברך כשאינו נהנה משתייתם, וכן השותה להרבות נוזלים בגוף מסתבר דכמו כן אינו מברך על המים.

דאין בזה הנאת גרונו, וגם אין בזה הנאת מיעיו, דאין זה אלא למלאות הכרס בכדי שיוכל למעט באכילה, וכן כששותה

להרבות נוזלים בגוף, דאין זה הנאה שתיקנו ברכה עליה, וכנראה דיהא תלוי בנידון דלעיל.

השותה מים בריאים לרפואה

השותה מים מינערא"ל לרפואה, נכון לפטרם בברכה על מין אחר.

בתהל"ד (סק"ז) מסתפק בזה עיי"ש.

שתיית מים לבדיקת הנקבים

השותה מים לצורך עשיית צרכיו, כפי שיש בני אדם שותים מים קרים בבוקר שהמים מרככים המאכל שבגוף ומועיל לבדיקת הנקבים, אם אינם צמאים כלל אינם מברכים עליהם.

שדי חמד (מע' ברכות סי' א' אות לג), וכתב שכן ראה בפתח הדביר (ח"ב סי' רד אות ח') בשם מעם לועז (פר' יתרו), וכתב דלפעמים בקיץ צמאים למים ואז צריך לברך אף ששותה למטרה אחרת, והוא דוחה שם דברי היפה ללב דכתב דלפי מ"ש בעיון יעקב (ע"ב:) דעפ"י הרפואה שתיית מים בבוקר מזיק א"כ אפילו בשותה לצמאו אינו מברך כיון דמזיק.

שתיית מים לסגולה

השותה מים חמים במוצ"ש משום ענין חמין במוצ"ש.

כפי שפשט המנהג לשתות חמין במוצ"ש עפ"י הגמ' (שבת ק"ט:) חמין במוצ"ש מלוגמא, ופרש"י חמין לרחוץ ולשתות, מלוגמא רפואה.

וכן השותה מי גשמים לסגולה.

סגולת שתיית מי גשמים מובא מהרה"ק רבי פנחס מקארץ זצ"ל (אמרי פנחס מאמרים אות רכ"א) דהגשמים בין פסח לעצרת הם רפואה גדולה לכל החולאים, אם עומד וראשו מגולה קצת על הגשם שיורד עליו, וגם פותח פיו שיכנסו המים לתוכן, עכ"ד.

אם אינו צמא אינו מברך.

ופשוט באלו דאינו מברך כנ"ל

סיראפ, מערעצין

תרופות וסירופ שאין בהם טעם כלל והאדם לוקחם רק לצורך רפואה אינו מברך עליהם.

פשוט הוא שאין להם טעם בעצמם.

סיראפ או גלולות העשויים למצוץ או ללועסם שיש בהם טעם טוב והחיך נהנה מהם מברך עליהם.

ובזמנינו מצוי וויטמינים שיש בהם טעם טוב בכדי ללועסם ומברכים עליהם.

סיראפ או גלולות שבעצם טעמם מר ומערבים בהם מיני מתיקה להמתיקם בכדי שיוכלו לבולעם בקלות, [כגון סירופ אקמול] נכון לפוטרם בברכה על מין אחר.

דכיון דאין החיך נהנה מהם, ומורגש שאינם עשויים לצורך הנאה, וטעם המתוק שבהם גורם רק שהאדם יוכל לבולעם, ובשם הגרשז"א זצ"ל מובא שישער האדם לעצמו בכל ענין שאלמלא היה נזקק לקחת התרופה, אי היה טועם דבר זה, דאי היה טועם ממילא סימן הוא שנהנה מזה ובאם לא היה טועם סימן שאינו נהנה מזה.

ובכל ענין שהאדם מסתפק אי נהנה מהרפואה נכון לפוטרו ע"י ברכה על דבר אחר.

וכן מובא מס' זכרון יהודא מנהגי מהר"ם א"ש זצ"ל שתמיד לפני שאכל או שתה תרופה אפי' שאינו ראוי לאכילה, היה מברך על חתיכת צוקער שהכל.

השותה מי סארע [סעלצער], מים חמים, מים קרים

מי סודה השותה מהם אף שלא לצמאו מברך עליהם.

מבית לוי (קובץ י"ז) בשם בעל שבה"ל זצ"ל דמי סודה יש להם טעם בעצמם, ולכן השותה מהם אף שלא לצמאו מברך עליהם דהחיך נהנה מהם.

ומסתבר דהוא הדין השותה מים חמים או מים קרים וגרונו נהנה מחמימותם או מקרירותם דמברך עליהם (דזה נחשב הנאת גרונו).

כוסות שכתובים עליה אות ה' המרמז לשם השם

שאלה:

בימים אחרונים חילקו בבתי מדרשות, וכן בבית מדרשינו, כוסות לשתית קאווע, שעל הכוסות מודפסות פרסומת באיזה ענין, ובתוך הדברים כתובים שני פעמים אות ה' המרמז על שם ה'. וכמה מאנשי שלומינו באו לשאול האם מותר להשתמש בכוסות אלו, שהרי אחרי השתיה זורקים אותו לפח, ויש בזה בזיון שם ה', וחשש מחיקת שם ה'.

תשובה:

לכאורה נראה שמצד הדין אין שום חשש להשתמש בכוסות אלו לצורך שתיה, ומותר אחר כך לזרקם, ואין בזה משום חשש מכשול בבזיון ובמחיקת שם השם.

מקור הדין:

כתב בקסת הסופר (סימן יא ס"ק) "והשם שכותבים בסידורים ב' יודי"ן וואו על גביהן מותר למחוק אם הוא לצורך גדול". ומקורו ברמ"א (יו"ד סימן רעו ס"ק). וכתב בבני יונה (סימן רעו ס"ק) דאותן השמות שכותבים בסידורים, ב' יודי"ן, ואות ה"א וכדומה, לסימן ששייך שם השם, דאף שרשאים למחקן ואין בזה משום קדושה כלל, מכל מקום לא ימחקם כי אם לצורך גדול".

ואע"פ שיש מקום לחלק דדוקא מה שמובא ברמ"א שכותבים אות יו"ד לסימן שזה אסור למחוק, ורק לצורך גדול מותר משום שזה אות הראשונה של שם השם, משא"כ אות ה"א שאינו תחילת שם השם ליכא בזה איסור מחיקה כלל. ולכן באמת המנהג לכתוב אות ה"א לסימן לשם השם, ולא אות יו"ד. מ"מ מצאנו בפוסקים שהחמירו שלא למחוק רק לצורך גדול גם אות ה"א המרומז על שם השם, כמו שכתב בבני יונה.

וכן כתב להחמיר בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב סימן קלח) במה שיש שנוהגין לכתוב במכתבים למעלה ב"ה, שהכוונה בעזרת השם, שמדמה למש"כ הרמ"א הנ"ל מהמנהג לכתוב בסידורים שני יודי"ן לשם השם שאסור למחוק שלא לצורך.

וכן כתב בספר דינים והנהגות להחזון איש (יו"ד פ"ד אות יב) "במכתביו נהג לכתוב תיבת 'שלו' חסר בלא מ"ם. וכן לא נהג לכתוב בהם ב"ה, ובמכתבים או בהזמנות שנשלחו אליו היה מצניע תיבת ב"ה לגניזה".

אמנם לכאורה כל אלה שהחמירו כשליכא צורך גדול, הני מילי כשנכתב ע"י אדם, אבל כשנעשה ע"י מעשה דפוס אין לחשוש כלל, כמו שמבואר בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סימן ח) אודות השטרות של כסף שנדפס עליהם מפרקי הרמב"ם האם מותר ליכנס עם זה לביה"כ.

וכתב שם בתוך הדברים "כיון דהוה רק דרך דפוס, וכבר ידוע מחלוקת הפוסקים בענין דפוס אם יש לו קדושה כלל וכו'. ועוד דכבר כתבתי דבזמן הזה לכו"ע אין זה רק מעשה מכונה בעלמא לא מעשה ידי אדם, וכו'. והכא עוד נעשה לשם ענין חילוני מובהק דבוודאי אין סרך קדושה בזה וכו'.

ולפי"ז הכא נמי בנידון דידן אין שום חשש להשתמש בכוסות אלו, ולזרקם אחר השתיה.

ליהוהדים היתה אורה

שאלה:

סופר הכותב מגילה והיה צריך לכתוב 'ליהודים', ובטעות כתב ה"א במקום דל"ת, ונמצא כתוב שם השם. [א] האם מותר למחוק הה"א, או שאסור משום מחיקת השם? [ב] והאם צריך למחוק כל הה"א, או שסגי רק למחוק חלק מהה"א, [שאלה זה מצויה באופן שעדיין לא המשיך לכתוב י"ם]?

תשובה:

[א] מותר למחוק הה"א, ואין בזה משום מחיקת השם.

[ב] מוחק הנקודה הפנימית של הה"א ועי"ז ישאר אות ד', וצריך לפסול הדל"ת דהיינו או שימחוק רגלו באופן שלא ישאר מלא אות קטנה, או שימחוק מגגו וישאר רק קולמוס, ואז מותר להוסיף דיו ולעשותה אות דלי"ת.

מקור הדין:

[א] בלשכת הסופר (סימן יב סק"ב) מיירי בסופר שכתב ליהוהדים' היתה אורה, שהוסיף אות ה"א מיותר, ונמצא כתוב שם השם, וכתב שמותר למחוק האות ה"א והאותיות שלאחריו. ועי"ש שלכתחילה יגרוד קודם הה"א הנותר ואח"כ יגרור אותיות 'דים', דאם יגרור תחילה אותיות 'דים' יהיה נראה אח"כ כמוחק את השם, וצריך להרחיק ממראית עין. אמנם אם מחק קודם אותיות 'דים', או שעדיין לא המשיך לכתוב אח"כ, כמו בנידון דידן נמי מותר למחוק הה"א, והרוצה להחמיר יקדור התיבה וידביק מטלית, ויכתוב עליה 'ליהודים'.

והנה יסוד ההיתר משום שנתכוין לכתוב 'ליהודים', ובטעות כתב שם השם, הוה היפך כוונה, ולכן ליכא משום איסור מחיקת השם. ובנוסף שהמקום הוה סימן שהרי ניכר שהיה צריך לכתוב 'ליהודים', לכן ליכא נמי איסור מדרבנן משום מראית עין.

[ב] היה צריך לכתוב דלי"ת וכתב בטעות ה"א, לא מהני לגרור רק הנקודה הפנימית, ועי"ז תשאר אות ד', דזה הוה 'חק תוכות'. וכן במגילה אסור לעשות חק תוכות. אך אין צריך למחוק כל הדלי"ת, כיון שהדלי"ת נכתבה כהלכתה, ורק אח"כ הוסיף הנקודה הפנימית, לכן סגי לפסול הדלי"ת דהיינו שלא ישאר כשר כאות דלי"ת, ואח"כ יתקננה ע"י כתיבה, שכיון שגמר האות ע"י כתיבה אינו נחשב לחק תוכות.

ולכן או שיקצר הגג למלוא קולמוס, שזה פסול לאות דלי"ת ואח"כ יוסיף דיו וירחיבנה. או שיקצר הרגל לפחות ממלא קולמוס, מכיון שקולמוס כשר לדלי"ת. ואח"כ יוסיף דיו ויעשנה דלי"ת.

בגמר כתיבת המאמר שאל סופר שאלה כדלהלן:

כתב פרשיות של תפילין ונמצא פסול בתחילת פרשה ראשונה בפרשת קדש, שבמקום 'וידבר' כתב 'ויאמר'. ויש לו בבית פרשת 'קדש' אחרת שכתב לפני שכתב פרשיות אלו. והפרשה האחרת נמצא בה נמי פסול בסוף הפרשה. והוא רוצה לחתוך תיבת 'וידבר' מהפרשה האחרת ולעשותה טלאי להפרשה שכתוב בה 'ויאמר' במקום 'וידבר', ומשום חסרון כסדרן ליכא כיון שנכתבו לפני פרשיות אלו. ושאלתו האם מותר לעשותו או לא. **ואי"ה עוד חזון למועד.**

© DPAGGROUP.COM

משמרת אנשים ונהוראי מעליא לכל קהלא קדישא הדין רבריא עם זעריא

מעמד גדול

קהלא קדישא

מעמד אלפי חברי עיר הגדיל והקדיש
לכבוד שמחתי קהלא קדישא הדין רבריא עם זעריא
הנעמו אל

50 שנות פריחת קהילת ברסלב לר' נ' אטמאר קרית יואל

לכל קהלא קדישא הדין רבריא עם זעריא מלכא דעלמא יברך יתכון

בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל

לראות וליראות להודות ולהלל

בס"ד

הזמנה פרטית

עת הודאה ועת הוקרה, בעמדינו בשנת החמישים להתייסדות
עיר הקודש לתפארה, ע"י איתן אדונינו שעל זה השליך נפשו
להתמסרה, מרן רביה"ק זי"ע זכר צדיק לברכה

עלינו להודות ולהלל לשמו הרם, על כל אשר גמלנו ה' אלקינו עד הלום, וגם
לרבות להוקיר ולהכיר ערכם, של כל השותפים העוזרים לפי דרכם, הלא
המה אלפי תושבי עיר הקודש הזה, חברים נאמנים שותפים במחזה, בנערינו
ובזקנינו נלך כי חג ה' לנו, להודות ולהלל על אשר קדשנו

אצל מעמד הגדול

קהלא קדישא

בהתאסף ראשי עם יחד שבטי קרית יואל
לרגל יובל החמשים מאז התייסדות העיר בקהלה קדישא הדין

שתתקיים ביום **א' תרומה** אור ליום **ג' אדר** ראשון
בביהמ"ד הגדול דקרית יואל
בשעה 6:45

מרא דאתרא כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
יפאר בראש קהל הקודש
וישא מדברות קדשו לכבוד המאורע

ויהא רעוא מן קדם שמיא שנזכה להמשיך שמחה זו עוד שנים רבות בקודש,
בהמשכת דרכו של מייסד עירינו בשארית כוחותיו אבינו רועינו מרן רביה"ק זיע"א
וממשיך דרכו אחריו שמסר נפשו עלי' מרן בעל ברך משה זיע"א, תחת הנהגת
ממלא מקומם ומרא דאתרא רבות בשנים מרן רבינו שליט"א, ימין ושמאל תפרוצו
בהגברת כח הקדושה ע"ד אבותינו ורבותינו, עד ביאת הגואל במהרה

המצפים לקבל פניכם באהבה
הנהלת הקהלה

ישוב ראש

מגיד מישרים פה מפיק מרגילות
מו"ה **מאיר מרדכי בערקאוויטש** הי"ו

סעודת ערב

יהא מוכן לכל הקהל הקודש
בהרחבה גדולה לכבוד הלילה ע"י
הייימישע קעטערינג
בהשגחת ועד הכשרות דקהלתינו

סיום ע"י אהבת קדומים

כ"ק מרן רבינו שליט"א יערוך
סיום ששה סדרי משנה
שנלמד במסגרת החבורת אהבת קדומים
סעודת נטילת ידים לכל חברי החבורה

שירה וזמרה

על ידי חבורה שלי

ועל גביהם המנגן הנפלא בקולו העז והנעים
מו"ה **אייזיק האניג** הי"ו
בליווי כלי שיר ברון שיר ושבח

חרוזים נחמדים

'דעם רבינס שטאט' פרעזענטאציע

על ידי האומן במלאכתו נעים זמירות
מו"ה **מרדכי דוב נייהויזער** הי"ו
והחרוזים הנפלאים נעשו יחד עם האומן הנפלא, בנש"ק
הרב ר' **אברהם מערץ** הי"ו

מעמד תודת העיר

הכרת טובה לכל עסקני עירינו במשך השנים, הלא המה
למעלה מ-500 עסקנים

ועל גביהם, הוקרה לאחד המיוחד שבחבורה
גדול עסקני העיר ועושה רצון מייסדה
שיומסר ע"י הרה"ח ר' דוד עקשטיין הי"ו
פרעזידענט דקהלתינו הק'

דבר המעמד

ישמיע אורחינו הדגול, הוצק חן בשפתותיו
הגה"צ **אבדק"ק ווילאמסבורג** שליט"א

המשמעות של "א
סאטמאר אידישע שטאט
מיט א שטאטישע הנהגה"

כח העיר 'פאנעל'

פאנעל רחבה
"פון אונטער די קוליסין"

עם ראשי מפעלים
בתוככי העיר
ובתוכם: **בית הוראה** וכל ה'ועדי הוראה';
מפעל **קביעות עתים**; **התאחדות אברכים**;
חתונה תקנתה; **הרחבת גבולי העיר**

לראות בבנין העיר

ארכיטעקט פלאן להרחבת בנין ביהמ"ד, גדול וענקי

יוצג בפני הקהל איך מתכוננים בס"ד
להרחיב הביהמ"ד הגדול, לבנין גדול
אדיר ומפואר לכל צורכי קהלתינו,
מעמדי עירינו, ורבבות משתתפי"!

סאטמאר'ס נייעס

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורי קודש יקרים
מצדיקים קדושים וטהורים, בעלי ההילולא זי"ע

א' אדר

הגה"ק רבי ברוך מגארליץ זי"ע

ואלה תולדות

נולד ברודניק בשנת תקפ"ט והי' בן חמישי לבעל ד"ח זי"ע ונקרא ע"ש זקיט אבי אמו בעל ברוך טעם זי"ע שנפטר שנה לפני כן.

בשנת תר"ז נשא את הרבנית פעסיל ע"ה בת הגה"ק הייטב לב זי"ע, והי' סמוך על שלחנו בגארליץ כמה שנים, וממנה נולד לה שמונת ילדיו, ובזיווי"ש נשא את הרבנית הצדיקת לאה ע"ה בתו של הרה"ק ר' מנחם פנחס שפירא מלאנצוט זצ"ל בן הרה"ק ר' אליעזר מלאנצוט זצ"ל.

בשנת תר"כ עלה על כס הרבנות ברודניק ובתרמ"ז נתקבל לאב"ד גארליץ. נסתלק בשנת ע"ז לחיי א' אדר תרס"ו

רוח הקודש הופיע בבית מדרשו

הגה"ק מקאלאשיץ זי"ע סיפר שהרה"ק מגארליץ הי' מכנה את ארץ ישראל "אמעריקא" ואת אמעריקא הי' מכנה "ארץ ישראל". ועוד סיפר שלהשואלים אותו אם להעתיק דירתם לארץ ישראל השיב, למה לא לאמעריקא, ואמר הגה"ק מקאלאשיץ זי"ע שמתשובתו הוכיח שאין ליסע לארץ ישראל, והוסיף שרוח הקודש הופיע בזה שעתידים הנוסעים לארץ ישראל לעמוד בפני נסיונות כבדים מצד הציונים המשחיתים ובעקבותם יסורו הרבה מדרך הטוב ל"ע, אם שבימיו טרם הי' הדבר כן.

ימי ההילולא

א' אדר

- רבי אברהם ב"ר מאיר (אבן עזרא) [אדר א'] - ד"א תתקנ"ד
- רבי עזריה פיגו בעל בינה לעיתים ב"ר אפרים - ת"ו
- רבי שבתי ב"ר מאיר הכהן (ש"ך) [אדר א'] - תכ"ג
- רבי יצחק אייזיק מכפר סאפרין ב"ר צבי [אד"א] - תק"ס
- רבי יצחק מאיר מזינקוב ב"ר אברהם יהושע העשיל מאפטא - תרט"ו
- רבי ברוך מגארליץ ב"ר חיים מצאנז [אד"א] - תרס"ו

ב' אדר

- רבי מאיר פאפירוש ב"ר יהודה לייב כ"ץ (מהר"מ פאפירוש) - תכ"ב
- רבי גבריאל עשקלס אב"ד ניקלשבורג ב"ר יודא לייב [אד"א] - תע"ח
- רבי יום טוב אלגאזי ב"ר ישראל יעקב (מהרי"ט אלגאזי) [אד"א] - תקס"ב
- רבי ארון ארי' מפרעמישלאן ב"ר מאיר הגדול מפרעמישלאן [אד"א] - תקע"ג
- רבי יוסף מראשקוב ב"ר שבתי (תלמיד הר"פ מקאריץ) - תק"פ
- רבי יהודה גרינפעלד אב"ד סעמיהאלי ב"ר שמעי' - תרע"ג
- רבי לוי משה יהודה מעכעלאוויטש מראדוויל-בראד ב"ר מרדכי [אד"א] - תרע"ט

ג' אדר

- רבי בנימין ב"ר מנחם מנדל מקאצק - תרכ"ו
- רבי שמואל זנוויל ב"ר יהודה צבי מסטרעטין - תרמ"ז
- הגאון הגדול רבי אליהו דוד ראבינאוויטש תאומים (האדרת) - תרס"ה

ד' אדר

- האמורא רב אחאי בר רב הונא - ד"א רס"ו
- רבי חיים יוסף גוטליב מסטראפקוב ב"ר ארי' לייב [אד"ב] - תרכ"ז
- רבי שרגא צבי טענענבוים אב"ד טשאטה ב"ר זאב וואלף (נטע שורק) [אד"א תרנ"ז]

רואה את הנולד

קשה מאוד הי' להבין דרכו ועניניו, ואנשים פשוטים לא מצאו מקומם אצלו, רק יחידי סגולה הידועים בחריפותם הם נשארו אצלו כתלמידים וחסידים, ואחד המיוחד הוא הגאון ר' שמואל ענגל זצ"ל אב"ד ראדמישלא, והוא אמר עליו שהי' "א שטיק בעל שם". וסיפר הרב מראדמישלא שאחד מחסידי מהרה"ק מגארליץ שגר בפולין רצה לנסוע אליו לגארליץ שהיתה בגאליציע, והי' קשה להשיג "ווייז" והיות שאנשים הדרים סמוך להגבול לא נתחייבו בוויזע, נסע לשם ושאל תעודה מאחד מתושבי המקום, וכשרצה לעבור את הגבול הוכר על ידי שוטר אחד שהי' מתושבי המקום שהי' גר החסיד והלשין עליו, שפטוהו ודנוהו לשנה ומחצה בבית הסוהר, חבריו יעצוהו לערער על הפסק אצל הערכאות, שלח שליח להתייעץ עם רבו הרה"ק מגארליץ זי"ע, ורבו ישב אז כבורר בדין תורה שניהל הגה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע, השליח ניגש להרה"ק מגארליץ זי"ע בשעת הדין תורה, ושאלו את הענין אם ילכו לערער אצל הערכאות, ענה שלא ישתדלו לערער, כי עוד מעט ישוחררו היושבים בבית הסוהר, ואם אז כבר יושב בבית הסוהר גם הוא ישתחרר אבל אם ידחו המשפט לזמן מאוחר, ועדיין לא נאסר לא

יהי' מן המשוחררים, בעבור חמשה שבועות נהרג הקיסר הרוסי, ובנו המלך שיחרור לכל הנאסרים, אחר כך אמר הגה"ק מבעלזא זי"ע "דאס אז מען וועט שיסן דעם קיסר פינעף וואכן שפעטער האב איך נישט געוואוסט"

נועם שיח סוד

הרבה פעמים לא הבינו דיבוריו שהי' מדבר דברים פשוטים כאיש פשוט מאוד, אבל באמת הסתיר בתוך דיבוריו ענינים נשגבים, ולפעמים נתוודע פירוש הדברים רק אחר שנים ארוכות אח"ז,

בירושלים הי' גר אחד מחסידי הרה"ק מגארליץ זי"ע ושמו ר' חיים ריישער ז"ל וכשהגיע האדמו"ר מהר"א מבעלזא זצוק"ל לארץ ישראל נכנס הנ"ל אליו ומשמשו הציגו לפניו והוסיף ר' חיים איז גארליצער חסיד נענה ע"ז האדמו"ר מבעלזא ואמר בשם אביו הגה"ק מהרי"ד זצוק"ל בהאי לישנא.. דער טאטע האט געזאגט אז דער גארליצער רב האט נישט געמאכט קיין ווערטל..

אצל אחד מהישבים בצאנז, התייצב למחרת יום הכיפורים בפתח ביהכ"נ והקדים לכל אחד ברכת "גוט מארגן", כדי שכולם יענו לו "א גוט יאר" כנהוג, וכוונתו הי' שעל ידי זה יזכה להרבה שנים טובות, דהא כל אחד בירך אותו בשנה טובה אחד, והרה"ק מגארליץ עבר שם וההוא אמר לו כדרכו "א גוט מארגן" ענה לו הרה"ק מגארליץ "ווער דערווארגן" (תחנק), ולפלא שאיש הנ"ל חי יותר משמונים שנה כמספר הברכות שקיבל מאנשים עד לתשובתו של הרה"ק מגארליץ, והסביר הרה"ק ר' איציקיל מפשעווארסק זצ"ל, שהרה"ק מגארליץ הפסיקו במכוון כדי שתחול ברכותיהן של הציבור כי אם כל בני עירו מברכין אותו בשנה טובה אז אין לברכתם שום תוקף, כי אי אפשר לחיות מאות שנים כמספר אנשי העיר, מה שאין כן כשנתן קצבה לברכתן.

הגה"ק מגארליץ דיבר על הרה"ק ר' שלמה מבאבוב והי' נראה כאילו חולק עליו, ושנתיים לפני פטירתו שאלה אחותו מה אתה רוצה ממנו אמר לה תאמינו לי אני מתכוין לטובתו, אמרה לו הוא מוחל טובותיך, אמר לה א"כ יבוא אלי, ובא אליו ונתפייסו, ומאז לא דיבר עליו, ובאותה שנה נפטר הרה"ק ר' שלמה מבאבוב זי"ע.

ימי ההילולא

ה' אדר

- **רבי יוסף כ"ץ לאנדא** (ר' יוסף הצדיק) **אב"ד פוזנא ב"ר משה פנחס - תקס"א**
- **רבי וואלף מטשערניאוסטראה ב"ר נפתלי צבי - תקפ"ג**
- **רבי ישע' מושקאט מפראגא ב"ר יעקב משה - תרכ"ג**
- **רבי שמואל אברהם אבא מסלאוויטא ב"ר משה [אד"א] - תרכ"ד**
- **רבי אברהם מטשעכנוב ב"ר רפאל [אד"א] - תרל"ה**
- **רבי שלום שפירא מפשטיק ב"ר יעקב יצחק מבלנדוב**
- **רבי משה מקשאנוב ב"ר דוד - תרע"ה**

ו' אדר

- **רבי דוד מאוסטראה ב"ר מרדכי טעבל** (תלמיד הבעש"ט) **- תק"י**
- **רבי אלכסנדר זיסקינד הכהן מפלאצק ב"ר אברהם** (ר' זושא פלאצקער) (תלמיד החוזה) **- תר"ד**
- **רבי צבי חנוך העניך מבעגדין** (יכהן פאר) **ב"ר פנחס יעקב ממאליניץ [אד"א] - תרצ"ה**

ז' אדר

- **רבינו משה בן עמרם ב"א - תפ"ח**
- **רבי יצחק אייזיק מקאליב ב"ר משה יחזקאל - תקפ"א**
- **רבי יהיאל יוסף מראשקוב ב"ר שבתי** (השני) **- תרנ"ו**
- **רבי ישראל דוד שמחה בונם סופר ב"ר שמעון סופר מקראקא- תרפ"א**

דרכו הי' לומר בדרך צחות שלשה דברים בני אדם מחפשים, אבל באמת אינם רוצים למצוא אותם, א) כתם ושינוי מראה באתרוג, ב) דם ברוק וכיחה, שעל ידי זה בודקים, אם יש לאדם חולי בריאה ר"ל, ג) בחור טוב לחתן, כיון שבאמת לא רוצים בבחור שיהא למדן וירא שמים באמת.

א' אדר

הגה"ק רבי הלל פאלאק זי"ע אב"ד סאסרעגען

צור קודש מחצבתו

נולד בשנת תק"ע, לאביו ר' אליעזר ולאמו מרת רחל ע"ה, ונקרא שמו בישראל הלל ע"ש זקנו אבי אביו רבי הלל פאלאק זצ"ל אב"ד אייבשיץ, אשר הי' נערץ על גדולי דורו, – בנו של ר' הלל אייבשיץ ר' ישעי' זצ"ל הו"ל בוויען בשנת תקע"ב את שו"ת הרשב"א, הגאון ר' מרדכי בנעט זצ"ל אב"ד ניקלשבורג בהסכמתו שם כותב בין השאר: "אתא ישעי' לגבאי ה"ה התורני המופל' ומושלם הר"ר ישעי' יצ"ו בר אוריין ובר אבהן בנו של הלל הזקן המנוח הרב המאה"ג המפורסם מו' הלל זצללה"ה אשר הי' אב"ד שנים רבות בק"ק אייבשיץ", מסופר שפעם אחת בא לפני ר' הלל מאייבשיץ אחד בתביעה על חמיו שהבטיח לו בעת נישואיו להחזיקו על שולחנו בכדי שיהא באפשרותו להשלים את עצמו בחכמת התורה, ועתה חוזר מדיבורו, ואילו חמיו ענה לעומתו שרצונו לעשות רצון הקב"ה כפי דאיתא במסכת אבות טוב תורה עם דרך ארץ, נענה על כך רבי הלל: אמת הוא כדבריך שדבר זה טוב תורה עם דרך ארץ משנה מפורשת היא ואין להשיב עליה, אבל עם כל זאת יותר נכוחים וצודקים דברי חתנך, למה, כי טוב יותר שיהי' חתנך בקי וגמיר וסביר בכל הש"ס ומשנה האחת הזאת תהי' לו בקושיא, ממה שיבין המשנה הזאת, וע"י כן לא יהי' בקי וגמיר בכל הש"ס.

תורה מתוך הדחק

ימי צעירותו הי' לו ימים קשים מאד, וכפי שמספר בעצמו

בהקדמה לספרו שבכת"י: הן בעודני נער עזבני אבי ואמי ע"ה, והייתי כצאן בלי רועה, והייתי נע ונד ולא מצאתי מקום מנוחה להיות מיושבי ביהמ"ד זה כמה שנים, עד שהאיר ד' את עיני אחי הקטן ממני בשנים, והי' אברך רך בשנים וגדול בחכמה ממני, ונשא לבו הטהור לילך לק"ק פרעשבורג, לטוב יזכר שמו הטוב יצחק ע"ה, והוא משכני אחריו לחסות צל קדוש אמו"ר [החתם סופר] ז"ל, והיינו מקיימים חיי צער גדול, תחילה בלי משען ומשענה, וכמה זמנים בלי שום טעם תבשיל, ולחם אכלנו במשקל, וגם זאת לא בכל יום, ואחי הי' נושא חן בעיני רבינו הקדוש ונתן לו מכיסו להחיות את נפשו, וכאשר הי' [אחיו] בן י"ז שנים לקח אותו אלוקים ולא הגיע לח"י שנים, ומרוב גודל צערי נחלשתי פ"א ומאז והלאה לא הייתי בקו הבריאה, עכ"ל, עם כל הקושיים שנותר לבדו שבור ורצוץ ללא מזון ומחיה, המשיך ללמוד בהתמדה גדולה, ונתעלה בתורה וביראה אצל רבו הגדול, – והי' דבוק מאד ברבו הח"ס, ובכל ימי חייו גם אחר עשרות שנים מפטירת רבו בכל עת שהזכיר את רבו הח"ס הי' קם מלוא קומתו, – שם בפרעשבורג למד עם שאר בשרו בן דודו ה"ה הגה"ק ר' הלל ליכטנשטיין זצ"ל אב"ד קאלאמייא [שהוא הי' נכד זקינו רבי הילל אייבשיץ וגם הוא נקרא על שמו], והיו ממש כשני אחים, – פ"א בערב יום הכיפורים כשבאו שניים יחדיו אל רבם החת"ס להתברך ממנו, קרא עליהם "קודש הלולי"ם לה' ".

אשרי מי שנתן לו שלום

ידוע הסיפור שאירע בישיבתו של החת"ס, שפ"א נכנס לבית המדרש אדם לבוש קרעים, בשעה שישבו התלמידים ולמדו, משהבחינו באדם שנכנס, יש שניגשו אליו ובירכוהו בברכת שלום עליכם, ויש שהסתכלו בו והמשיכו בלימודם, ויש שעמדו ממקומותיהם והתלוצצו בו, כראות החתם סופר את האורח וירץ לקראתו ויחבקהו והכניסו לחדרו המיוחד ונתעכב שם עמו, כאשר שב החתם סופר לבית המדרש אמר לתלמידיו אשרי מי שנתן לו שלום והחזיר לו שלום ואלו יהיו מורי הוראות בישראל, – אלו שהסתכלו בו והמשיכו בלימודם יהיו גדולי תורה אך לא יזכו לישב על כסאות הוראה, ואלו שעמדו והתלוצצו בו סופם שיצאו לתרבות רעה, ור' הלל זכה להמנות בין התלמידים שניגשו אל האורח ובירכוהו, ודברי רבו נתקיימו ברבות הימים שישב עשרות בשנים על כס ההוראה לתפארת.

האיש מקדש

שמו הטוב נודע למרחקים והגביר הצדיק ר' יעקב בער הלוי פעלדמאנן זצ"ל לקחו כחתן לבתו פעסל ע"ה, ר' יעקב בער הי' ת"ח מופלג מתלמידי הגאון ר' וואלף באסקאוויץ זצ"ל רבה של באניהאד בנו של בעל המחצית השקל, והי' עתיר נכסין וכל מגמתו הי' שבנותיו יינשאו לתלמידי חכמים גדולים בתורה, מסופר שבתו זו היתה כבר מקושרת בקשרי שידוכין עם בנו של הצדיק המפורסם רבי יהושע'לע קראלער זצ"ל אולם החתן לא הי' חריף ומופלג כחפץ ר' יעקב בער, ומשום כך הי' תוהא על הקשר והתמהמה בקביעת זמו הנישואין, ר' יהושע'לה הבין זאת, ולרוב צדקתו נתרצה שיחזור בו, בתנאי שיתן בתו לת"ח גדול יותר מבנו, ואז בחר בר' הלל לחתן לבתו, ואכן ר' יעקב בער זכה להקים בית ועד לחכמים חתנין בני תורה רבנים מפורסמים, ה"ה חתנו השני ר' יהושע אהרן צבי ווינבערגער זצ"ל, משוסברג רבה של מארגערעטין ג"כ מגדולי תלמידי החת"ס, בעל שו"ת מהריא"ן, וחתנו השלישי הי' ר' משה אולמאנן זצ"ל בנו של ר' שלמה זלמן אולמאנן זצ"ל אבדק"ק מאקאוע בעל יריעות שלמה, ר' יעקב בער החזיק את חתניו על שולחנו, וגדר בעדם שבל יקבלו משרת רבנות בעוד הוא יהי' בחיים.

על כס הרבנות

לאחר פטירת חמיו נתקבל לרבה של קהילת בודוש שבזיבנבערגען (ליד סאסרעגען) עפ"י השתדלותו של שארו רבי הלל ליכטנשטיין זצ"ל מקאלאמייא, שם שימש ברבנות במשך כמה שנים, בעת ההיא נוסדה הקהילה בסאסרעגען, ובשנת תרכ"ו הוכתר לרבה ומנהיגה של הקהילה הצעירה, שם שימש עד להסתלקותו, בתקופתו גדלה והתפתחה הקהילה ונמנתה בין הקהילות המכובדות שבחבל זיבענבערגען, – כבר מתחילת רבנותו אנו מוצאים את חתימתו על התקנות הידועות לחיזוק גדרי היהדות שהותקנו באסיפה הגדולה של רבני אונגארין, בעיר מיהאלוויץ בשנת תרכ"ו, – קצת על מערכותיו שניהל בעירו אנו מוצאים בספרי גדולי דורו, מחותנו הגאון רבי חיים סופר זצ"ל בעל מחנה חיים, בתשובתו כותב "לידיד נפשי מנעורי הרב הגאון הצדיק המהולל כבוד הרב ר' הילל נ"י אבדק"ק סאסרעגען" מחזקו לעמוד איתן על משמות הכשרות "ואם לא ישמעו, יכתוב לכמה גדולים מי המה האנשים נקובים בשמותם ויאסרו בתיהם בפרהסיא, והשוחט ילך שמו בעלי 'שומרי הדת' שהוא חציף מעיז ברבו", וגם שארו ר' הלל ל"ש מקאלאמיי כותב לו תשובה בענין זה, וכמו"כ הגאון ר' מנחם מענדיל פאנעט זצ"ל בעמח"ס מעגלי צדק אבדק"ק דעש, מחזיק ידיו במאבקו "ימחול מעכ"ת להתרות אותם ויכתוב בהתראה ג"כ בשמי שלא יזידון עוד לעשות כה לשחוט וכו' ואם ח"ו אחד מהשוחטים לא ישמע לדברי חכמים אפקרותא בוא ומבואר דשחיטתו אסורה לגמרי וכו' " – וכך מתוך מסירות ניהל את עדתו, הרביץ תורה ונטע יראת שמים בקהל מרעיתו על אף חולשה גופנית שליוותה אותו מימי צעירותו ועד ליומו האחרון.

אחרית ימיו

זקן ושבע ימים בשנתו הפ"ג עלתה נשמתו לגנזי מרומים ביום ב' דר"ח אדר תרנ"ג, מרוב צניעותו הוא כותב בהקדמת ספרו: "אחת שאלתי מבניי וחתניי האהובים לבל יאמרו עלי שבחים.. וטוב מכל השתיקה", ענוותנותו מתבלטת גם מהשורות שנחקקו על מצבתו: ציון אדוננו מורנו ורבנו הרב מו"ה הילל בן מו"ה אליעזר זצוקל"ל שהיה רועה נאמן לעדתנו עדת סאסרעגען והגליל ז"ך שנים – ובן פ"ג שנים ביום ב' דר"ח אדר–תרנ"ג עלה למרום נפלה עטרת ראשנו גלה כבודנו בענות רבנו ענוות הלל

צוה שלא להזכיר לו על המצבה תוארים השאיר אחריו הרבה חד"ת בכת"י – ת. נ.צ. ב.ה.

ד' אדר

הגה"ק רבי ארי' לייב מראוונא [ר' לייב שרה'ס]

ואלה תולדות

הגה"ק רבי לייב שרה'ס זי"ע נולד בשבעה עשר בתמוז שנת ת"צ בעיר ראוונא לאביו רבי יוסף ז"ל ונקרא ר' לייב שרה'ס ע"ש אמו משום מעשה שהיה דאמו מרת שרה היתה בת לאיש פשוט הגר בכפר אחד במדינת אשכנז והיא היתה צנועה וכשרה, פעם אחת רצה בן הפריץ לקחתה לאשה, ויקרא הפריץ לאביה ואמר לו שהוא גוזר עליו שיתן בתו לבנו לאשה ואם לא מרה תהי' אחריתו ונזדעזע האיש לשמע אזניו, ורץ לביתו וסיפר להם את כל צערו ולטכס עצה מה לעשות להנצל מהצרה הזאת, ואבי' החזיק בביתו מלמד לבניו כהמנהג בימים ההם ושמו ר' יוסף והי' חכם וזקן, ואשה לא היתה לו, והחליטו בדעתם שר' יוסף יקחנה לאשה וע"ז תנצל מבן הפריץ, ור' יוסף הנ"ל הי' אחד מל"ו צדיקים שבדור שנדד לאותו הכפר בראותו ברוח קדשו כי שם מחכה לו בת זיווגו שיש לה נשמה גדולה, ואמר ר' יוסף לזוגתו שרה, היות כי עשית דבר גדול כזה שרצית להנשא לאיש זקן שלא יאריך ימים אתך, רק כדי להנצל מאיש נכרי ובליעל, על כן אני מבטיחך שתלד בן צדיק וגדול ויביא הרבה טובה לישראל, ועל כן קראו אותו ר' לייב שרה'ס על שמה כי בזכותה נולד צדיק וקדוש זה, וכן הוא עצמו חתם את שמו הק' כן.

נשמתו הק'

הי' מתלמידי הבעש"ט הק' ומרן המגיד הק' ממעזריטש זי"ע, ומרן הבעש"ט הק' אמר עליו כי מה שהוא מתענה משבת לשבת לא משום שרוצה להתענות, רק שמפני רוב דביקותו בה' הוא שוכח לאכול

כמה חדשים לפני פטירתו אמר כי רחוק היא שיקבל אדם נשמה חדשה שלא היתה בעולם אף פעם אחת, כמו הבעש"ט הק' היה לו נשמת רבינו סעדיה גאון, ולרבינו סעדיה הגאון היה נשמת חזקיהו המלך, ולהרה"ק הרבי ר' בער היתה נשמת האר"י הק', והאר"י הק' היתה לו נשמת התנא האלוקי רשב"י, והאור החיים הק' היתה לו נשמת הרמ"ק והיא היתה נשמת רבי עקיבא, אכן יש צדיקים שזוכים לנשמה יתירה, היינו שמוסיפים להם עוד נשמה כשנעשים בר מצוה או ביום חתונתם, ושנעשיתי בר מצוה הביאני אמי להרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע שיברכני, ובירך אותי, ואמר: יש לי בשביל לייב מתנת בר מצוה יפה מאודה, ולא הבנתי אז מה היא דהרי לא נתן לי כלום ואח"כ כשבאתי לכלל דעת השגתי באיזה מתנה כבדני רבי, ואח"כ סיפר באריכות הסיפור מהבעש"ט הק' זי"ע שאמר אחר פטירת האוה"ח הק' שנסתלק ביום שב"ק ט"ו תמוז תק"ג שביום א' אחר שבת חזרה נשמתו לזה העולם כל זה סיפר ר' לייב שרה'ס וידעו בבירור שנשמת אוהחה"ק היתה מתנת הבר מצוה שלו מרבו דהא הוא נולד בי"ז תמוז ת"צ ונעשה בר מצוה י"ז תמוז תק"ג.

עבודתו הק'

כל ימיו פעל ועשה לצורך ישראל, הן החיים אשר המה חיים עודנה על האדמה, והן את אשר כבר מתו, בפדיון שבוים ותיקוני נשמות, ולסיבה זו נסע מעיר לעיר ומכפר לכפר לקבץ מעות לפדיון שבויים, ולתקן בדרך נשמות וגלגולים, וגם חיפש נשמות טהורות וקדושות אשר נטמנו בין אנשים ריקים ומגושמים, וקרבם לתורה ולעבודה, והרה"ק המגיד ממעזריטש כתב לו מכתב שיתנו לו מעות בעין יפה, וכן השתמש הרבה פעמים בשמות של קפיצת הדרך או שהיה רואה ואינו נראה כדי לבוא לעזרת ישראל ונכנס לפלטרין של מלכים ושרים מבלי לראותו וכך ביטל כמה גזירות.

כמו כן ידוע שהיה מפרנס את הל"ו צדיקים הנסתרים שבדורו, וזו היתה לו בירושה מרבו הבעש"ט הק' שזן וכלכל את הצדיקים הנסתרים בחיים חיותו, ובהעלותו השמימה הנחיל מידתו זו לתלמידו ר' לייב שרה'ס.

רוח הקודש

סיפר הרה"ק ר' בונם מפרשיסחא זי"ע שפ"א הי' ר' לייב שרה'ס בקאזניץ ובעל אכסניא שלו ראה עליו שאין תוכו כברו והוא איש מורם מעם, וכשהכין ר' לייב א"ע לנסוע ביקש ממנו בעל האכסניא שיקנה ממנו איזה דבר, וברצונו היה שע"ז ישאיר ברכה בביתו, ואכן עשה הרה"ק כרצונו ונכנס לחנותו, ומשש כל סחורתו בידיו הקדושים, ועל כל דבר אמר "אין זו סחורה", רק על זוג בתי עינים אחד אמר "זו סחורה", אבל לא למענו, ונסע משם, בשנה ההוא עברו אנשי הצבא במחוז ההוא ובזזו כדרכם מכל אשר באו תחת ידם וגם בעיר קאזניץ שללו ופתחו כל האוצרות, וגם בחנותו היו אך לא לקחו מאומה רק הבתי עינים שמשש ר' לייב שרה'ס ואז הבינו מאמרו, ויהי לנס.

ביטל כמה גזירות

בשנת תקמ"א נתחדשה גזירה חדשה על ישראל, שצריכים לשלוח ילדי ישראל לה"שולע"ס ", אז נסע ר' לייב כדרכו בקודש לפלטרין של מלך בעיר המלוכה וויען בבחינת רואה ואינו נראה, ורק להקיסר לבד נראה, ונכנס באמצע אסיפת המלך עם שריו ויועציו, ולא ראו אותו רק המלך, והמלך נתבהל מאוד, ושאל איך נכנס היהודי הזה, ולא ידעו מה הדבר, והראה להם באצבעו ולא ראו כלום, וחשבו שהמלך נשתגע, ויגש אליו ר' לייב והתחיל להכות את המלך מכות אכזריות, והמלך התחיל לצעוק בקולי קולות, והשרים המה ראו כן תמהו על המעשה אך לא ראו כלום, כשיצא אמר שזו קליפה נוראה ולחם אתו עד סוף ימיו ולבסוף מסר נפשו ושבר את הקליפה הנוראה הזאת כמובא להלן.

אשכבתי' דרבי

בשנת תקנ"א שנתו האחרונה עלי אדמות איתרמי שהקיסר מויען – אשר אתו ערך ר' לייב המלחמה הכבידה – נסע דרך עיר יאלטישקוב עיר גורו של ר' לייב ונשברה ארבעת האופנים של מרכבתו, והבין המלך שלא מקרה היא זה, ואמר ידעתי גם ידעתי כי ר' לייב עשה לי את זה, אלך לביתו ואראנו, ונכנס לביתו ולא מצאו, אמר המלך לבני ביתו שכשיבוא ר' לייב תאמרו לו שאני הולך למות, כי אין לי כח לסבול עוד היסורים אשר הוא עושה לי, אבל שידע שגם הוא לא יאריך ימים, וכשגמר לדבר דבריו יצא, וכשבא ר' לייב לביתו ורק דרך על מפתן ביתו, קרא בקול ואמר: אוי, כבר נכנסה הטומאה אל ביתי, וכאשר סיפרו לו דיבורו של הקיסר התחיל לבכות בקול קורע לבבות, ונכנס לביתו והתחיל לצוות מחמת מיתה, וציוה שיקברוהו בלי שום כבוד, רק לעשות לויה באופן צנוע.

ביום ד' לחודש אדר שנת תקנ"א התחיל לדבר התחיל לדבר אודות גדולת וקדושת בעל מגן אברהם על שו"ע, כפי שהוא דרכו בקודש כל ימיו לדבר מגודלו, ודיבוריו האחרונים על המ"א הי' בזה"ל: ר' אבא'לע קאלישער איז אַ אמת'ער גאון, אַ אמת'ער מקובל, אַ אמת'ער צדיק, ובזה נח נפשיה.

ואכן קיימו צוואתו ועשו לו לויה פשוטה וצנועה, ועל מצבתו לא כתבו כלום רק שמו ויום הסתלקותו ובנו אוהל כמין סוכה רעועה מעץ, וגג של קש ותבן, ופע"א בא איש עשיר ונדיב ורצה לבנות אוהל חדש כיאות, ושלחו לשאול להרה"ק מאפטא זי"ע, ואמר רק בתנאי שישארו את גג הקש מלמטה, וכשרצו לעשות את הגג ראו שהתבן מפריע, ורצו לסלק מקודם את התבן ולחזירם אח"כ, אך כשעלה הפועל להסירם נפל ומת, ובא נכדו ואמר שבוודאי לנכד לא יארע כלום, ואמר שהוא יעלה, כשעלה נפל ולא ניזק, אבל הרה"ק מאפטא ציוה שאל יבנו יותר שנראה שגם לאחר מותו שונא את הכבוד.

ה' אדר

הגה"ק ר' זאב וואלף מטשארני-אוסטראה זי"ע

ואלה תולדות

נולד לפני שנת תקט"ז בעיירה טשארני-אוסטראה הסמוכה לאניפאלי מקום מגוריו של הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע, כבר בשחר טל ילדותו בהיותו כבר תמניא זכה לחסות ולהיות בין תלמידי הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע, אשר הראה לו אותות אהבה וחיבה, יסופר שהרה"ק המגיד זי"ע כשנשא את אשתו הרבנית בזוו"ש הי' מקפיד לבל יכנסו התלמידים אצלו בשעה שהיא סעד עמה, פ"א ורבי וועלויל שהי' אז בן שמונה שנה רצה ליכנס לרבו בשעה שסעד עם הרבנית, התלמידים שידעו מקפידת רבם רצו למנוע אותו, אבל המגיד כשראה אותו קרא אותו, ואמר לו: בא וראה התנהגותי עם ב"ב השני', לימים כשנשא ר' וועלויל את זוגתו השניה – שהיתה בזוו"ר כלתו של המגיד הק' הרבי ר' יחיאל מזלאטשוב זי"ע – אמר פ"א: בילדותי למדני מורי ורבי המגיד הק' איך להתנהג עם הרבנית בזוו"ש, גם הי' תלמידו של הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע.

בגו צדיקיא

הי' בקשרי ידידות עם רבים מצדיקי וגדולי דורו, במיוחד עם מחותנו הרבי ר' זושא (בתו הי' אשת בן הר"ר זושא – אשר אביו הרבי ר' זושא אמר עליו שהוא נשמת חזקיהו מלך יהודה – ה"ה הרה"ק ר' ישראל אברהם זי"ע, אשר מילא את מקום חותנו ר' וועלוי'ל בטשארני-אוסטראה אחר עלותו לא"י, נפטר בדמי ימיו בשנת המ"ב לחייו, והרבנית – בתו של ר' וועלוי'ל – נהגה ברבנות אחרי פטירת בעלה, ונהרו חסידים אליה כמו בחיי בעלה, ועיין בספר מנורת הזהב שמביא שגם מחותנה הרה"ק ר' מרדכי מטשרנאביל זי"ע [בתה היתה אשת בנו הרה"ק ר' דוד מטאלנא זי"ע] שבת פ"א בטשארני-אוסטראה, והלך אל שלחנה בסעודה שלישית, בשנת תקצ"א עלתה לא"י ונספתה ברעש בכ"ד טבת תקצ"ז ומנוחתה כבוד סמוך לאבי' בטבריי) והרבי ר' ברוך ממעזיבוז זי"ע, אבל עלה על כולנה היה מקושר בעבותות אהבה ודביקות נפלאה עם רעו הרה"ק רבי משולם פייביש מזבאריזא זי"ע, בעל "יושר דברי אמת", ולאחר הסתלקותו של רבו המגיד הק' נסע אל רעו ועמיתו זה, ומצא אצלו את שאהבה נפשו, פ"א הי' אצלו בזבאריש, ואח"כ כנשפטר ממנו הלך ר' פייבוש ללותו ועלה עמו על העגלה, ושוחחו בדביקות ובידידות נפלאה עד שהגיעו לטשארני-אוסטראה, אח"כ רצה ר' וועלוי'ל ללוות את ר' פייבוש, ועלה על עגלתו, ושוחחו בדברי תורה עוד פעם בדביקות ובאהבה נפלאה עד שהגיעו בחזרה לזבאריש, כך הי' כמה פעמים מגודל דביקותם אחד אל השני לא יכלו להפרד (כתבי ר"י שו"ב), ועד כדי כך גדלה דביקותו ברעו ר' פייבוש, אם כי מעולם ביקש לעלות לארץ הקודש ולחונן עפרה, בכל זאת נמנע מלהוציא מחשבתו אל הפועל כי ימי חיותו של ר' פייבוש, כי לא רצה להיפרד ממנו.

רב רבנן

גדול ומפורסם הי' שמו בישראל, ועל אף ששימש כאב"ד דק"ק טשארני-אוסטראה, היתה מצודתו פרוסה למרחקים, ורבים השכימו לפתחו, לקבל תורה מפיו, ובתוכם היו גדולי ומצוקי ארץ, כהרה"ק ר' דוד שלמה אייבשיץ אבד"ק סאראקא בעמח"ס "ערבי נחל" עה"ת ו"לבושי שרד" על שו"ע ועוד, הרה"ק ר' יצחק קאסובער זי"ע, ועוד, ועל כולם נמנה הרה"ק רבי מנחם מענדיל מקאסוב זי"ע בעל "אהבת שלום", שהי' תלמידו המובהק ביותר, אשר עליו סמך את חסידיו לאחר עלותו לא"י, יסופר כי לפני נסיעת ר' וועלויל לא"י, שאל את תלמידו הרה"ק מקאסוב: מה שאלתך וינתן לך,

ביקש שיוכל לראותו בכל יום לפני התפילה, נענה לו ר' וועלוויל ע"ז, וכן הוה, בכל יום לפני התפלה ניגש הרה"ק מקאסוב לחלון שבחדרו והתבונן דרכו החוצה, אל חלל העולם, ואח"כ נעמד בתפלה, והנה קרה באחד הימים בהתבוננו כדרכו בקודש דרך החלון, פנה אנה ואנה כמחפש אחר דבר מה, המשמש בקודש סבור שהוא מתאמץ לראות דבר מה ואינו מצליח בכך, הלך ופתח את החלון לרווחה כי ייטיב לראות כחפצו, נענה לו הרה"ק מקאסוב ואמר: איני רואה עוד את רבי הק' שבארץ ישראל, שמע מינה שנסתלק לחיי עד, וכן הי'.

מנפלאותיו

הי' מפורסם לבעל מופת גדול והרבה ספורים נפלאים מתהלכים בין החסידים מן האותות והמופתים שהראה, בסביבות העיירה טשארני–אוסטראה, הי' דר מסור עוכר ישראל שהי' מסית ומלשין אצל שרי המלוכה על בני הכפרים תושבי העיירות הללו, וסבלו רבות ממנו, תמיד הי' באים הבני הכפרים אצל צדיקי הדור שגרו בסביבתם ביניהם הרה"ק הר"ר זושא והרה"ק ר' וועלוי"ל זי"ע, שיעוררו רחמים למען בטל כחו של אותו רשע, פ"א הגיעו מנין חסידים לשהות אצל ר' וועלוי"ל בימים נוראים, ובדעתם הי' כי יעוררו אז אותו שישפיע לבער את הרע מקרב הארץ, ואכן עברו ימים מועטים, והמסור מת מיתה חטופה לאחר מחלה קצרה, אחר ימים נוראים נזדמנו הני תרי צדיקים הר"ר זישא ור' וועלוי"ל לפונדק אחד, בתוך הדברים שאל הר"ר זישא למחותנו "איך ביערתם את הרע הזאת, אני לא מצאתי לי עצה כיצד לעקרו", ענה ר' וועלוי"ל מעשה שהי' כך הי', ביום הכיפורים התפללתי כשליח ציבור את תפילת נעילה והארכתי מאוד בתפילה, בני העיר סיימו את תפילתם ובאו כולם להטות אזנם מאחורי כותל ביהכ"נ להאזין לתפילתי, ובניהם הי' גם המסור, הכנסתי בו הרהור תשובה, ועי"כ הוא נעשה שלי, ובקל יכולתי לנצחו, כי מתחלה הי' כ"כ רחוק מן הקדושה עד שלא הי' לו שום התגברות עליו כמו שאמרו הענין אצל אסתר עם המן כמבואר בספה"ק, (שלכך עשה אסתר סעודה להמן שנתנה לו לאכול ממאכלה ובתוך כך נכנס קצת להקדושה ואז היתה יכולה לנצחו).

הרבנית אשת הרה"ק ר' דוד מטאלנא ה"ה בתו של ר' ישראל אברהם (בן הר"ר זישא) חתנו של ר' וועלוויל סיפרה מעשה נפלא שהיא היתה נוכחה, כאשר באה בקשרי שידוכין עם ר' דוד שהי' עדיין צעיר לימים הי' עדין אביו הרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל, וגם אביה ר' ישראל אברהם בחיים חיותם, אבל בהגיע זמן החתונה כבר לא הי' ר' ישראל אברהם בחיים חיותו, ואמה האלמנה לא הי' לה על הוצאות החתונה ונדן וכדו', בני ביתה דיברה על לבה שתסע להרה"ק ר' מנחם מענדיל מקאסוב זי"ע שהוא הי' תלמיד מובהק של אביה הק' ר' וועלוויל – שהי' כבר בגנזי מרומים – וגם שמו הולך לפניו לבעל מופת, אולי משם תבא ישועתה, וכך עשתה, ונסעה עם הכלה לקוסוב, כשהגיע לשם שמח מאד לקראתם, בהיותם יוצאי חלציו של רבו הק', וצוה למשרתו שיסדר להם אכסניא טובה וכל הצטרכותם, הם שהו שם כמה ימים והרה"ק מקאסוב אין אומר ואין דברים, ביום השלישי שלח הרה"ק מקאסוב לקרואתם, ושאל למטרת בואם, שפכו לפניו כל שיחם שזמן החתונה הגיע ולרש אין כל, ציוום להכנס לחדרו הפנימי, כבואם הביתה אמר להכלה שתקח את הסינור שלה והוא ימלאנו דינרי זהב, פתח את ה"שיפלאד" והוציא מתוכה מלא חפניו שקלי זהב ושלשלם לתוך הסינור, והתפעלו מאד למראה עיניהם, ולא הבינו מאין לו להרבי כל האוצר הלזה, ופנה אליהם: כפי הנראה תוכלו לחוג את שמחת הנישואין בהרחבה, ואלמלי הי' בכחי הייתי אף אני משתתף בשמחתכם, אבל כחי ואור עיני אין אתי, ולא אוכל לעבור דרך מרחק, אבל רצוני עז לקחת חבל בשמחתכם, לכן ברצוני לכה"פ לקיים כאן מנהג ישראל בריקוד "מצוה טאנץ", ושלח לקרוא מבית המדרש כמה מנגנים, והתחילו לנגן לפניו ולהכות כף אל כף, והוא לבש בגדי שבת, ורקד זמן מה בשמחה ובדבקות עצומה, ופטרם לשלום, הענין הזה הי' תמוה מאד בעיני הרבנות מאין הגיעו לידו כל ההון שנתן להם, לאחר שחקרה הדבר נתוודע לה דבר נפלא מאד, שכל אימת שהרה"ק מקאסוב זקוק לממון בשביל דבר מצוה, פותח הוא את השיפלאד ואומר: בזכות רבי ר' וועלוויל הושיעה נא, ותמיד נזדמן לו מעות ולפי המקבל כן יימצא אם מעט ואם הרבה... .

עלייתו לאה"ק

כאמור שכל הימים ביקש לעלות לא"י אבל לא רצה להיפרד מרעו כאח ה"ה הרה"ק ר' פייבוש מזבאריש זי"ע, כ' כסלו תקנ"ה נסתלק הרה"ק מזבאריש זי"ע, אז החל לתכונן לעלות לא"י, בסוף קיץ תקנ"ח לאחר הכנות גדולות ומרובות יצא לדרך, כשלבו מלא שמחה על שסוף סוף זוכה הוא למלאות את רצונו העז לחונן את עפרת ארץ הקודש, ולהתעלות שם בעבודת הבורא מתוך קדישה והשגה יתירה, הרה"ק מרוזין זי"ע התבטא פ"א ואמר: רק מי שמרגיש את טעמה הנשגב של ארץ הקודש כמו הצדיק רבי וועלוועלי זכאי לנסוע לארץ ישראל, הדרך היתה מלאה בסכנות ועיכובים שונות, שהימים הי' ימי מלחמה, מלחמת נאפוליון קיסר צרפת, שכבר כבש אז את מצרים, ועמד לכבוש את א"י, בדרך הגיע לקושטא ומצא את הרה"ק רבי נחמן מברסלב זי"ע שגם הי' בדרכו לא"י, ושהו שם שני הצדיקים בשבת קודש, במוצאי שבת קודש נכנס מוהר"ן לחדרו של ר' וועלוויל ודברו כמעט כל אותו הלילה, ונסעו יחד לא"י.

ולאחר הרפתקאות וסכנות רבות הגיעו לארץ הקודש, לחוף שליד העיר חיפה, בערב ראש השנה של שנת תקנ"ט, בר"ה וביום הכיפורים שהו שני הצדיקים בהר הכרמל שבחיפה, בחול המועד סוכות הלכו למערת אליהו, והיתה שם התעוררות גדולה בשמחה וריקודין ומחולות, גם בשמחת תורה עשו שם הקפות בשמחה של מצוה כנהוג, לאחר חג הסוכות קבע ר' וועלויל מושבו בעיה"ק טבריה ת"ו, שם מצא את הכהן

הגדול רבי אברהם מקאליסק זי"ע, יסופר שכאשר בא בפעם ראשונה לשולחנו הטהור של הרה"ק מקאליסק זי"ע ביקש ממנו שגם הוא יאמר דברי תורה, אבל הוא מיאן, רק לאחר שאמר הרה"ק מקאליסק ד"ת הסכים לומר גם הוא, אח"כ אמר ר' וועלוויל "שהרגיש בשעת שאמר תורה שנפתח לו בסייתא דשמיא מוח כמו של הרבי ר' פנחס מקאריץ זי"ע, שהי' גאון גדול ועמקן מאוד, אך מאחר שראה אז מעט חלישת הדעת שהי' להרה"ק מקאליסק, קיבל על עצמו שלא יוסיף לומר תורה בפניו".

אחד עשר שנים ישבו הני תרי צדיקים יחד (עד פטירתו של הרה"ק מקאליסק בד' שבט תק"ע), וכל אותן השנים שררה אהבה גדולה ביניהם, ר' וועלוויל נהג ללכת מדי שבת בשבתו לשולחנו הטהור של הצדיק מקאליסק בסעודת שלישית, והצדיק מקאליסק נהג ללכת לשולחנו הטהור של ר' וועלוויל בכל ראש חודש.

לאחר פטירתו של הרה"ק מקאליסק זי"ע, קיבל עליו להנהיג את העדת החסידית בטבריי, ושימש כמרא דארעא דישראל עד יומו האחרון, במשך כל אותם השנים פעל גדולות ונצורות למען חיזוק ישוב ארץ ישראל, ודאג הרבה למען יושבי טבריי ועניי ארץ ישראל, כפי שהועד עליו בהקדמת ספר מנורת הזהב וז"ל: הרב הקדוש צי"ע מוהר"ר זאב וואלף מטשארנאוסטרא שנסע לארה"ק ונתיישב בטבריא עה"ק תובב"א... הוא תיקן הכוללים בארץ הקודש , ובח"ל תיקן הנדבות על ר"מ בעה"נ לחיזוק ישוב אה"ק, עכ"ל, ולשם כך עמד בקשרי מכתבים עם גדולי הדורו בחו"ל, המשיך להיות מקושר עם תלמידו הרה"ק מקאסוב, שלח לו שני מלבושים, וכתב לו "שישמור את הבגדים בכבוד ובחשיבות, כי המה מלבושיו אשר לבש אותם אחר שטבל בנהר דינור", ומקובל כי הרה"ק צוה לבנו ה'תורת חיים' "שלא ישנה סדר התפירות, כי קבלה בידו שהחייט הי' מיחד יחודים על כל תפירה".

שם שתה כוס התרעלה כששיכל את בנו הצדיק ר' שלמה שהי' מבני העלייה של הרה"ק מקאליסק.

אשכבתי' דרבי

כמה שעות קודם פטירתו עצם ר' וועלוויל את עיניו, מה שלא ראו אצלו מעולם, כי מדרכו לישון בעינים פקוחות, ואחד מתלמידיו שעמד ליד מטתו בשעת מעשה התחיל לצעוק ולבכות, כי חשב שרבו הק' כבר נסתלק, אבל לאחר כמה דקות פתח את עיניו ואמר לתלמידו: "סגרתי את עיני כדי להסתכל בדורות האחרונים, וראיתי שבעווה"ר אפילו אנשים גדולים בתורה ובחסידות כמוך לא ינצלו מהרהורי מינות ר"ל, והעצה היעוצה להינצל מכך היא שידברו מצדיקים שהכירו, ומעבודתם הקדושה, ובזה ינצלו".

ביום ה' אדר תקפ"ג השיב נשמתו הטהורה ליוצרה, ונטמן בבית החיים בטבריי ליד רעו הרה"ק מקאליסק זי"ע.

ז' אדר

הגה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע

מתולדותיו

הגה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע נולד בשנת תקי"א בעיר סערענטש לאביו רבי משה יחזקאל ז"ל, בברכתו של הבעש"ט הק' זי"ע בעת חזרתו מן הנסיעה לאהר"ק שלא עלה בידו כידוע עבר דרך ארץ אונגארין ועבר העיר הנ"ל והתאכסן בבית ר' משה יחזקאל שהיה בעל מכניס אורח גדול וקירב אותו מאוד ולפני פרידת הבעש"ט מביתו שאל את ר' משה יחזקאל וזוגתו מה שאלתם ויענו ויאמרו שהם חשוכי בנים ל"ע ושאלתם ובקשתם להיפקד בזש"ק, השיב להם הבעש"ט הק' שאם הם מסכימים שיאבדו רכושם אז יוושעו בעזהשי"ת בזש"ק, והסכימו שניהם לדבר, אח"כ הוסיף ואמר להם שיוולד להם בן אשר יאיר את העולם כולו.

ואכן כך הוה בשנת תקי"א נפקדו ר' משה יחזקאל וזוגתו בבן זכר וקראו שמו יצחק אייזיק אולם זמן קצר אחר שנולד הילד נפטר ר' משנה יחזקאל אשר בינתיים גם נהפך עליו הגלגל וירד מנכסיו ל"ע, וכשגדל יצחק אייזיק הוטל עליו עול פרנסת המשפחה והיה רועה את האווזים, בעת ההוא סיבב בארץ אונגארין הרה"ק ר' לייב שרה"ס זי"ע כדרכו בקודש ופגע בהילד ומיד הכיר את שורש נשמתו הגבוהה, ומיד הלך לבית אמו וביקש ממנה שתמסור לו את בנה הנער והוא יגדל אותו כראוי, ואף נתן לה סכום הגון לפרנסתה, לאחר שהאם נתנה הסכמתה לקחו עמו לניקלשבורג לישיבתו של הרה"ק הרבי ר' שמעלקא זי"ע באמרו לו: הנה הבאתי לך נשמה גבוהה וקדושה מהיכל הנגינה ובוודאי יראה מר לעשותה כלי שלם בכל המעלות, ואכן כעבור כמה שנים גדל לתפארת כגאון אדיר בכל מקצועות התורה.

בצל רבותיו

כאמור למד אצל הרה"ק ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע משך כמה שנים בקדושה ובטהרה, ומסר לו אחד מתלמידיו הגה"ק ר' ברוך שהי' אב"ד קאליב לפני ר' אייזיק'ל שילמד אתו, ולמדו ביחד תורה וחסידות, וספג בקרבו ש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים מדרשים וזוהר עד שהשלים עצמו בכל מכמני התורה כאחד הגדולים אשר בארץ ונתחבב מאוד בעיני רבו וכשהי' בן שלושים שנה רצה לקחת אותו לחתן עבור בתו, ושלח מעתב חתום בידי ר' ברוך למסור לר' יצחק אייזיק והוא ברוח קדשו לפני פתחו את המכתב אמר לר' ברוך כהאי לישנא: "לי לא, לך כן" (היינו שתוכן המכתב אינו מיועד לי אלא לך) וכאשר החזיר ר' ברוך את המכתב בידי ר' שמעלקא בתוספת הערה של ר' יצחק אייזיק הורה לו ר' שמעלקא לפתוח את המכתב ובה הי' כתוב אשר רוצה לקחתו לחתן לבתו ואז נעשה השידוכין עם ר' ברוך.

פע"א איקלע הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק אצל הרה"ק

ר׳ שמעלקא והציג את ר׳ יצחק אייזיקל לפני ר׳ אלימלך ואמר לו: הביטו בתלמידי זה אם ראוי להיות מורה הוראה בישראל, והרים ר׳ אלימלך את עיניו והסתכל בו מראשו ועד רגליו, אח״כ כתב ר׳ שמעלקא הורמנא וחתם עצמו על הכתב וגם ר׳ אלימלך חתם עצמו עליה מבלי לתהות על קנקנו, כי רק בראיה בעלמא הבחין וראה עליו שראוי להיות מורה הוראה בישראל ולהמנות לרבן ומדריכן של ישראל, ומני אז דבקה נפשו הק׳ בהרבי ר׳ אלימלך ונסע אליו להסתופף בצל קדשו עד כי נתעלה מעלה כחד מבני העליה של ההיכלא קדישא של הרבי ר׳ אלימלך זי״ע.

פעם כאשר היה בליזענסק על פרשת בא אמר לו ר׳ אלימלך שבעת שיאמר תורה בל יהיה אתו כי טעם כמוס עמו, אולם הוא לא רצה לילך משם, ויהי כאשר פתח ר׳ אלימלך את פיו באמירת תורה, קפץ ר׳ יצחק אייזיק מלפני השולחן והתחיל לרוץ בבית אנה ואנה והגיד את ההלל בקול צעקות, ותמהו כל העומדים שם עד שהסביר להם כי ע״י אמירת תורה מפרשת השבוע ע״י רבו הקדוש משך עליו כל כך התלהבות הקדושה עד שנדמה לו כאילו הוא מקריב קרבן פסח.

כמו כן היה מאוד דבוק בר׳ אלימלך ועסק הרבה בתורתו ויגע עצמו הרבה לירד לעומקי דבריו עד שרצה לעשות חיבור על ספה״ק נועם אלימלך.

על כס הרבנות

בתחילה לא רצה להימנות לרב ואב״ד ומאס ברבנות וישב על התורה והעבודה וחי חיי צער ברוחק גדול בעיר סערעטש, בעת ישב בקאליב איש מורם מעם צדיק וחסיד וגביר אדיר ר׳ יעקב פיש זצ״ל וה׳ הצליח דרכו תורה וגדולה התאחדו במקום אחד וזכה לשם טוב בכל הסביבה עד שעלה מעלה ונעשה לראש היהודים בארץ, והבחין בהרה״ק ר׳ יצחק אייזיק כי איש קדוש עובר לפניו קדוש וטהור ובראותו את הדחק אשר שרוי בתוך ביתו בא לעזרתו וגומלו חסדים טובים ע״י הלוואת כסף מבלי לתת זמן פרעון לחובותיו, וכל חובותיו כתב על ספר עד שנצברו לסכום גדול ור׳ יעקב הנ״ל החליט בנפשו כי לא זו הדרך שישב בביתו על התורה, אלא לירד מן ההר אל העם ולהתמנות לרב ואב״ד, ובא אליו במרמה ואמר לו היות שנצטבר סכום גדול וצריך הוא את הכסף, התחיל ר׳ יצחק אייזיק להתחנן לפניו שאין לו כסף עכשיו וימתין קצת, ר׳ יעקב לא רצה לשמוע עד שבאו לעמק השוה כי באם יקבל עליו הרבנות בעיר קאליב יאות לו למחול כל חובותיו, כראותו ר׳ יצחק אייזיק את מצבו נעתר לקבל את משרת הרבנות אף שהיה נגד רצונו ובשנת תקמ״ב נתקבל לשמש כרב ואב״ד קאליב וגליל סאבאלטש, ומצודתו היתה פרוסה על כל המדינה, וגדולות ונצורות פעל בעיר קאליב וכידוע שהרה״ק מצאנז שאף מאוד להתמנות לרב ואב״ד קאליב אחר פטירתו של ר׳ אייזיקל באמרו שג׳ פרסאות סביבות העיר קאליב אפשר להרגיש קדושת המקום שנתקדש ע״י עבודתו הקדושה של ר׳ אייזיק״ל זי״ע.

ויעתר יצח״ק

עבודתו הק׳ שבלב זו תפילה היה במסירות נפש ממש ובכל לבו ונפשו כי ידוע שכל ימיו היה מלא יסורים ומכאובים, ועכ״ז התגבר כארי לעבוד את עבודת בוראו ביחודים והתפשטות הגשמיות, וקולו היה קול ערב ונעים במתיקות נפלאה, כמו שידוע שדרך עבודתו הי׳ בשירה ובזמרה, ולא רק בני העליה ראו והתפלאו מעבודתו, אלא אפילו הגוים היו מלאים התפעלות מזה.

ודרך זו קיבל מרבו הרה״ק ר׳ שמעלקא והעיד שרבו זכה ברוב חכמתו להשיג את כל מה שניגנו הלויים בביהמ״ק, ומסופר על הרה״ק ר׳ אייזיק״ל מזידיטשוב זי״ע שפעם היה מנגן את אחד מניגוניו ואמר שבכח הניגון הזה להחזיר את הנדח שבנדחי ישראל והוא מסוגל להחזיר בתשובה ולקרב הלבבות של ישראל לאביהם שבשמים, ומלאכים ושרפים רעדו בעת שהרה״ק ר׳ אייזיק״ל מקאליב שר אותו.

בקאליב היה דר רופא גדול, פע״א עבר על בית מדרשו של הרה״ק מקאליב בשעה שהתפלל וכשמוע את תפילתו אמר: ״דאס מוז זיין גבורות ה׳, דער מענטש האט דאך נישט קיין לינגען״, כי ידע את מצב בריאותו.

איש נגיד אחד היה רגיל לנסוע אל הרה״ק ר׳ יצחק אייזיק מקאליב זי״ע על ימי ר״ה מידי שנה בשנה, כי תפילתו בכלל ותפילת הנתנה תוקף שלו בפרט היו ערבים עליו עד מאוד והי׳ חפץ מאוד ליקח עמו גם את אשתו לקאליב, למען תשמע גם היא את נעימות תפילת ונתנה תוקף של הצדיק, אך בכל פעם הי׳ לה איזה סיבה אשר מנעה ממנה מלבוא לקאלוב על ראש השנה, ולא איסתייע מילתא שתוכל לשמוע זאת מפה קדשו, ויהי היום, באמצע זמן החורף קור ושלג נזדמן לפני הרה״ק מקאלוב מצוה של הכנסת כלה, ונסע לדרך לאסוף ולקבץ נדבות בני ישראל, והגיע ובא אל עירו של אותו נגיד וחסיד, כאשר בא הרה״ק אל ביתו וצל קורתו לבקש ממנו נדבה, עלה בדעתו של נגיד כי עתה עת מצוא והזדמנות טובה שתוכל אשתו להאזין ולשמוע את תפילת ונתנה תוקף של הרה״ק מקאליב, ונתייעץ עמה בדבר זה לאמור שהיות שזכו שצדיק זה בא לבית מלונם, ע״כ מה טוב היה להציע ולבקש ממנו שיאמר עתה הפיוט ונתנה תוקף כמו בר״ה, ותוכל לשמוע אל הרינה ואל התפילה, אז תשבע מנעימות מנגינותיו, ותראה עד כמה צדקו דבריו שכדאי והגון לנדוד למרחקים למען לשמוע תפילה נעימה ויפה כזו, אך איך ירהיב בנפשו לבקש מלפניו כזאת אשר בימי טבת ושבט יען ויאמר ונתנה תוקף קדושת היום, דוגמת ר״ה איום ונורא הלא לצחוק יחשב, אמנם לאשר שהוא עוסק כעת בדבר מצוה לקבץ כסף נדבות ישראל, ובגלל זה צריך לטרוח זמן רב בטרחא מרובה, עד שיקבץ את הכסף הנדרש, על כן יציע לתת לו מכיסו כל הסכום בפע״א באופן שלא יצטרך לנדוד עוד, רק אז יוכל ליסע לביתו וכל טוב בידו, ברם יעשה זאת רק בתנאי שהצדיק ימלא בקשתו זאת, העצה הוטבה בעיני אשתו, והוא נכנס אל הרה״ק והציע לפני את כל אשר גמרו בדעתם, ואשר ע״ז יהיה זה וזה נהנה, הצדיק ישיג את שאלתו ובקשתו די כסף אשר יחסר לו לדבר

מצוה אשר קבל עליו, וגם הוא ישיג מטרתו רצונו וחפצו שאשתו תשמע את נעימת קודש של תפלת הרה"ק על ונתנה תוקף, ויהי כאשר שמע הרה"ק מקאליב את ההצעה הזו לא דחה אותה על אתר, רק השיב לו כי עוד צריך להתיישב בדבר, ולמחר ישיב לו מענה, האיש יצא שמח וטוב לב, ויספר לאשתו כי יש תקוה שישיג את מבוקשו ורק צריך עוד להתיישב ומחר יהיה האות הזה, ויהי ממחרת נכנס אל הרה"ק לשמוע ממנו איך נגמר הדבר אצלו לטובה, והרה"ק השיב לו: הן אמת שלדבר גדול היה נחשב אצלי לקבל כל הסכום הנדרש בפעם אחת, שעי"ז הייתי מרויח זמן הרבה שלא אצטרך לבלות כל כך זמן ולהתבטל מדברי תורה, ומה גם הייתי חוסך לעצמי הרבה טירחא טלטולי גברא וחולשא דאורחא, אך נתיישבתי בדעתי "אז ווען אייזק זינגט ונתנה תוקף קומען זיך צוזאם די פמליא של מעלה, און ביי ומלאכים יחפזון ציטערן די מלאכים באמת, נו איז דענטסמאל דבר בעתו ר"ה און יו"כ, אבער איצט ווען איך וועל מטריח זיין אין איין פראסטן וואכן טאג די פמליא של מעלה, און די מלאכים ווען ביי מיר זאגן ונתנה תוקף, זה אל זה ישאלו מה זה ועל מה זה הרעש והרעדה עתה, ויאמרו: אייזק ברויך געלט, פארדעם זאגט ער ונתנה תוקף, ויאמרו המלאכים: אוי, רק בשביל מעות הטריח והרעיד אותנו כל כך, וגם אני אתבייש מפניהם, אז וועגן דריי הונדערט ריניש זאל איך מטריח זיין כל צבא מרום צו ציטערן פאר פחד, ע"כ חלילה לי מעשות כדבר הזה.

ויהי כנגן המנגן

היה ידוע בניגוניו הנפלאים בשפת אידיש ואונגאריש מלאים רגש שהוציאם מחול אל הקודש, שפעם הגיע לאזניו איך שרועה צאן אחד שר בחליל שלו הניגון הידוע של "וואלד וואלד ווי גרויס ביסטו, רויז רויז ווי ווייט ביסטו..." ונתן לו הרה"ק מקאלוב מטבע וביקש ממנו שישיר עוד הפעם ואח"כ זרק א"ע על הארץ והתחיל לנגן בלב מלא רגש בניגונו של הרועה את המלים "גלות גלות ווי גרויס ביסטו" ושוב ביקש מהרועה שישורר ניגונו אמנם כבר לא ידע לשוררו כי נשכח ממנו לגמרי, אז אמר למקורביו שניגון זה שוררו בני ישראל על נהרות בבל, ומסופר שכאשר שמע הרה"ק מראפשיץ פעם ניגון זה נענה ואמר: בשעה שהרה"ק מקאליב משורר ניגון זה אז נעשה רעש בעולמות העליונים, וכיתות כיתות של מלאכי רחמים באים לקבל פני הרה"ק ר' לייב שרה"ס בהיכלו שבמרום והם משבחים אותו ואומרים: ברוך שנתן לנו את הנפש היקרה הזאת, כמו"כ נודעים שאר ניגוניו כמו "סאל א קאקאש מאר" אשר גם שמעו מרועה וקנה אותו מאתו, וניגונים אלו נתפשטו בתפוצות ישראל גם נתחבבו על הרבה צדיקים ויסופר שפע"א בליל שב"ק אצל הרה"ק מצאנז אחרי שכבר מזג את הכוס של קידוש התחיל לנגן הניגון גלות וכו' משך כמה שעות בדביקות נפלאה, כן ידוע שרבותה"ק עצי התמרים היו רגילים לנגן ניגונים אלו, הקדושת יו"ט הי' רגיל לנגן בפורים את הניגון "סאל א קאקאש", וגם באידיש "קרייען טוט שוין דער האן", וקום פטירתו ניגן את הפסוק "אלי אלי למה עזבתנו" בניגון זה, כמו"כ ידוע שרביה"ק הי' רגיל הרבה פעמים לנגן לעצמו את הניגון "גלות גלות" בעת אמירת התורה בסעודת רעוא דרעוין, וגם בשבת בבוקר היה רגיל לזמר "שבת קודש" בניגון זה, וכן אצל מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע הי' נהוג לזמר את הניגון "סאל א קאקאש מאר" ביום הפורים.

ויגוע יצח"ק

נר אלוקים טרם יכבה כאשר כבר עמדו סביב מיטתו תלמידיו ובני ביתו, וציוה עליהם לאמר: הנני לבקש אותכם שלא יחרתו על המצבה כלום רק שני דברים בלבד, "היה יכול ללמוד את הדף, והיה ערליכער איד", כי כן העיד עליו אליהו הנביא זכור לטוב, וכוונתו היה שדרכו היה לצאת מפעם לפעם על פני השדה יחד עם ר' יעקב פיש זי"ע, פעם הגיע אליו איזה איש שחור, וביקש מר' אייזיקל אש להצית מקטרתו, ונענה לבקשתו, וכאשר הלך האיש הכה בדרך חיבה על כתיפו של ר' אייזיקל וקרא ואמר: בעטשולעט"ש זשיד"א (איש יהודי נאמן, ערליכער איד), וכאשר הלך לו, שאל ר' אייזיקל את ר' יעקב, האתה יודע מי הי', הלא זה היה אליהו הנביא ז"ל, ובדבריו אלו העיד עלי שאני ערליכער איד, בשנת השבעים לחייו עלתה נשמתו לגנזי מרומים עם צאת השבת ביום פטירתו של הרועה הנאמן משה רבינו ע"ה יום ז' אדר ב' שנת תקפ"א, ויבכו בני ישראל את השריפה והובא אל מערת קברו בעיר קאלוב באבל כבד ובבכי ומספד תמרורים.

תל תלפיות

ציונו הקדוש נעשתה לתל תלפיות שכל פיות אליה פונות, לשפוך שום צקון לחשם ולבקש על נפשם, בפרט ביומא דהילולא נקבצו ובאו אלפי אלפים מישראל להתפלל שמה, וגם צדיקי הדור כהרה"ק ר' אייזיקל מזידיטשוב זי"ע, הרה"ק מצאנז זי"ע, הרה"ק מהריי"ד מבעלזא זי"ע, הרה"ק ר' הערצקא מרצפערט זי"ע, ובכל שנה כשבא הרה"ק מראצפערט לציון הק' אמר שם כל ספר תהלים כמה שעות בבכיות נוראות, ופע"א כשבא היה שם דקות אחדות והלך לדרכו, וכששאלוהו על זה אמר כי בכל שנה כשאני בא אני אומר כל ספר תהלים בבכיה רבה עד שאני רואה שגם הרה"ק מקאליב בוכה על צרות בני ישראל, אבל היום כשבאתי ראיתי שהרה"ק מקאליב כבר בוכה על צרות בני ישראל.

גם הרה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט זי"ע היה רגיל לבוא על ההילולא, ומסופר שבימי הזעם בא על ז' אדר לקאליב ואמר בזה"ל "דא רעדט דעם צאנזער רב"ס אַ קינד, כלל ישראל דארף אַ ישועה", והלך משם, גם רביה"ק זי"ע הי' רגיל לנסוע לקאליב על ז' אדר, ופע"א אמר שאם יגמרו כל ספר תהלים על ציונו יפעלו כל הישועה, ואם חצי ספר תהלים יפעלו חצי ישועה, ולפלא לציין כי האהל הבנוי על קבר הוא צר ונמוך מאוד ועם כל זה נכנסו שמה בכל שנה המוני בני ישראל, וגם לא ניזק שם אדם מעולם.

שמחת החתנים

נישואי נכדת
כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
החתן ר' ע"ה חיים שליט"א
בן בנם
הגה"צ רב דביהמ"ד אבני צדק שליט"א חדב"ן

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

בהדרת קודש ובקול נעים גילת ורנן, נשגר בזה בשם
אלפי חברי קהלתינו הק', ברכת מזלא טבא וגדיא
יאה, אל טול פני אבינו רועינו, עטרת תפארת ראשינו,

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

במקהלות ברכו אלקים על כל ברכה ושירה, זקנים עם נערים כל העדה
המאושרה, כמוב לב המלך, צדיק כתמר יפרח, בעת משוש כלולת
פרי קודם הילולים, ישמח צדיק בפרי מעלליו בנעימים

לרגל שמחת נשואי נכדתו בסימן טוב ובמזל טוב

הכלה תחשובה ותמהוללה בת"ש ק' תחי', בת חדב"ן

הגה"צ רבי חנוך העניך אשכנזי שליט"א
רב דביהמ"ד אבני צדק קרית יואל
בן כ"ק אדמו"ר מאלעסק זצ"ל

עכ"ג החתן היקר והמהולל ענף עץ אבו"ת
הרב ישעי' שליט"א
בן הגה"צ רבי צבי הירש מייזליש שליט"א
רב ביהמ"ד בית נחום דוד דקהלתינו הק' בווילאמסבורג יע"א
בן הגה"צ גאב"ד דקהלתינו הק' מאנטריאל שליט"א
וחתן הגה"צ דומ"ץ ביהמ"ד ויואל משה זצ"ל

וה"ר שמשפרה זו ישפע שפע רב לכל קהל עדתינו ולכל בית
ישראל, עדי נשה לקבל פני משיח צדקינו ומלכינו מרן
רבינו שליט"א בראשינו, בב"א.

המברכים בקרבת מזל פני הקודש
הנהלת הקהלה

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר

נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על ענייני שבת

אַנְעִים זְמִירוֹת וְשִׁירִים אֶאֱרוֹג, כִּי אֵלֶיךָ נַפְשִׁי תַעֲרֹג

זמירות סעודת צפרא דשבתא

אסדר לסעודתא ◇ ברוך ה' יום יום ◇ ברוך אל עליון ◇ יום שבתון

כי אשמרה ◇ דרור יקרא ◇ יום זה מכובד ◇ שבת היום

אסדר לסעודתא

יגלה לן טעמי

אמר הרח"ק בעל החידושי הרי"ם מגור זי"ע, על מה שאומרים בזמירות ליום שבת 'אסדר לסעודתא' 'ישדר לן שופריה ונחזי ביקריה, ויחזי לן סתריה דאתאמר בלחישא, יגלה לן טעמי דבתריסר נהמי וכו', דלכאורה עדיין לא זכינו להשיג מדריגה זו, שנשתוקק כ"כ לדעת טעם של הי"ב חלות, ושאר דברים נסתרים המתאמרים בלחישא, ובכל זאת אין אנו נמנעים מלאמרו, והיינו טעמא, כי על ידי האמירה יתבונן האדם, באיזה מרחק הוא נמצא, ועי"ז יתבייש וירצה להתקרב אל ה'.

(הגש"פ מפי ספרים וסופרים - עמוד ס)

וב'שיח שרפי קודש' (ח"א סימן תע, והובא ב'חידושי הרי"ם' עה"ת עניני שבת עמוד רפט) הביא משמו, דהנה האר"י ז"ל תיקן את הזמר 'אתקינו סעודתא' לומר קודם הסעודה, ואילו אנחנו נוהגים לזמרו בתוך הסעודה, והטעם כי על ידי אכילת סעודת שבת, נעשה עת רצון במרומים, ואז יכולים לבקש ולהתחנן, הלואי ונזכה להארת הזמר בזכות מצוה זו של עונג וסעודת שבת קודש.

(הגש"פ מפי ספרים וסופרים - עמוד ס)

קדם רבון עלמין במילין סתימין. להורות לכל איש בנשתו אל הרנה ואל התפלה, על כל מחסורו בעניני עולם הזה אשר יחסר לו, לא ישים מגמתו על מצוקותיו, רק יהי' עיניו ולבו על גודל צער גלות השכינה.

(תפארת שלמה - פרשת מקץ ד"ה ויהי מקץ)

שמעתי שהג' הק' מראפשיץ זצ"ל אמר במנחה לש"ב הרב ר' מרדכי ליפא מבראדי ז"ל שהכוונה מה שאנו אומרים בשבת בחמרא טבא דבי תחדי נפשא, וקשה מה ענין נפש להחדי עם יין שהיין הוא צורך הגוף ולא לצורך הנשמה, ואמר שהכוונה שהנשמה חדי עם חומר טוב, ומצאתי בר"ח תענית (כז:) ר"ש בן לקיש אומר מפני נשמה יתירה שנתנה לאדם בשבת כדי לאכול ולשתות ולהתענג בשתיית יין, ואם אין בו כח גדול אין בו יכולת לשתות עכ"ל, א"כ לפי פירושו שיך חמרא טבא גם להנפש ודו"ק.

(אוצר י"ד החיים – אות תשס)

נהוריה ישרי בה. כבר דברנו שכל שבת יש לו קדושה מיוחדת השייך לשבת זה, כמו שנאמר עולת שבת בשבתו, ובהפרשה שקורין בשבת שם נרמז בחינת הקדושה המיוחדת לאותה שבת וכו'. ועל זה אומרים 'נהוריה' היינו האור תורה כמו שנאמר ותורה אור שהוא הקדושה מהדברי תורה של שבת זה 'ישרי בה'.

(פרי צדיק - פרשת נצבים אות ט)

וזהו ענין שאנו אומרים על כל פנים בפה 'אסדר לסעודתא בצפרא דשבתא', היינו שהוא סעודת מצוה שלמדוהו חז"ל מתלתא היום (שבת קיז:), 'ואזמין בה השתא עתיקא קדישא' אומרים ג"כ בפה עכ"פ שמזמין הקדושה מסעודה זו שהוא סעודתא דעתיקא, ובשבת כתיב ודבר דבר שבשבת יכולים לדבר שיהיה נקרא דבר ה', וכמש"כ בזוה"ק (ח"א לב.) דשבת אקרי דבור, ואם 'הדיבור' בשבת יש לו כח כל כך מהם"ת, 'המחשבה' בשבת יש לו ג"כ כח גדול יותר משאר הימים, וכל כמה שיוכל האדם להכנים בסעודת שבת קדושה בלב 'במחשבה' הרי זה משובח.

(פרי צדיק - פרשת תזריע אות ט)

מה שמזמרים בפיוט חי ה' 'כהלל ולא כשמאי', דלכאורה צריכים להבין מאי 'ולא כשמאי'. רק זה קאי על מהלוקת דהלל

ושמאי במס' ביצה (טז.) דאיתא שם: אמרו עליו על שמאי הזקן שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת, מצא בהמה נאה אמר זו לשבת וכו', אבל הלל הזקן מדה אחרת הי' לו שכל מעשיו לשם שמים שבוטח שתזדמן לו נאה לשבת, ולעשות כהלל הוא מדריגה גדולה משום שצריכים לבטחון גדול, וזהו הפי' כאן 'כהלל' – לכתחילה צריכים לעשות כהלל, 'ולא', אם אינו בעל בטחון גדול, אז יעשה 'כשמאי'.

(קונטרס שיחות יקרים, מהר"י מפשעווארסק - סעודת יום שב"ק)

ברוך ה' יום יום

הזמר ברוך ה' יכולין לומר בלי ניגון

בשם רבי שמעריל [ואורחיווקער] ז"ל, הזמירות 'כל מקדש' ו'ברוך ד' יום יום' היא כמו תקיעה ראשונה שהוא קול פשוט, וכל בן אדם יכול לעשותו (על כן אין צריך לנגן), ואח"כ כנגד שברים תרועה אין כל אדם יכול לעשותו שצריך מנגן.

(אמרי פנחס - שער ד אות לז)

טוביה גניז בגויה

אדם אחד שאל אותי, היכן נזכר "שבת" בהזמר 'ברוך ה' יום יום', והשבתי לו היכן נזכר ב'מזמור שיר ליום השבת', דהלא שבת שבפסוק קאי על לעתיד, או ב'אל אדון', רק באמת כל מה שאמרו צדיקים לפני הקב"ה והכניסו בזה חיות הבורא ב"ה, מהוייבים אנו לקיים גם כן, ודבר בעתו מה טוב, כמו מה רב טובך אשר 'צפנת' דטוביה גניז בגוויה.

(בית אהרן – דף מד ע"א)

אומרים אותו בניגון כתר

זמר זה נקרא זמירות לשבת, אף שאין בו גם רמז משבת, שמדבר מהצלת שעבוד גליות, שהוא שכר המענג שבת, ומשבת העתיד שכולו יום, ומשבחי ה' שאמר לו שבת, ומה' גליות וגאולתן, בקדושת כתר, לכן אומרים אותו בניגון כתר בסעודת היום, ומן יצוה ואילך מדבר רק לעתיד, לכן נהגו בסעודה ג' לנגן שנית יצוה כו', ורבים מדלגין אותו בשחר.

(סידור היעב"ץ – סעודת שבת ביום)

דברנו בסעודת הלילה מענין הנצרך ח"ו לפעמים לחזק את הלב נשבר, הן מצד יסורי הזמן של שעבוד מלכויות, או מאיזה סיבה רח"ל לאיזה יחיד, בכדי שיהיה ביכולת לקבל את הענג שבת. ויש לומר שעל זה נתקן לומר הזמר ברוך אדני יום יום בכל שבת קדש בסעודה זו שהוא עיקר הענג מאז תתענג על ה' (זוהר ח"ב דף פה:). והזמר הזה הוא להיפוך, שמיוסד רק על יסורי הגליות בשעבוד מלכיות, אך מזה גופא יוכל האדם ליקח לו התחזקות בענג שבת, שבכח ענג שבת כל היסורין האלו וכמו כן כל מיני צער ויסורים שבעולם בטלים ומבוטלים.

(שבט מיהודה, לובלין - פ' נח שנת תרעב)

ואם כי מצד ימי המעשה לא היה התשוקה והעסק בתורה כל הצורך, אבל שבת קודש משלים כל הימים ואף שהוא רק יום אחד, אבל קדושת התורה שבשבת קודש מאיר בכל יום ויום, והוא יום אחד הכולל כל הימים לעשותן בבחינת יום אחד כמו השבת קודש, וזהו ובשמו, רומז לשבת שמא דקוב"ה (זוהר ח"ב דף פה:) נגיל כל היום מכח ברוך אדני יום יום, שיש לומר שרומז על ב' ימי שבת קודש שאמרו ז"ל (שבת קיח:) אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן דייקא דהיינו כהלכות שכביכול הקב"ה מחדש בכל יום, שמתכללין ומתבררין ביום השבת, שאז מתברר שכל נפש ישראל שונה הלכות בכל יום, מיד הם נגאלים, וכן יהי רצון שנזכה לגאולה השלימה במהרה בימינו בקרוב אמן.

(שבט מיהודה, לובלין - פ' וירא שנת תרע)

כ"ק מרן הפ"פ [רבי ישראל מסטאלין] זיע"א אמר: למה בליל שב"ק מזמרים זמירות אחרי כל מאכל, וביום שב"ק אין מזמרים עד אחרי אכילת הקאשע (היו מכנים בטשולענט קאשע), כי כל זמן שיש ח"ו איזו קשיא לאיש ישראלי, אין בכוחו לומר "ברוך ה'".

(ילקוט מאמרים, קארלין סטולין - פ"ו עמוד קכד)

בזמר של שבת ברוך אדני יום יום כו' בגלות בבלה שלח כו'. השייכות לשבת עפ"י המדרש אנכי אעלך כו' על מנת ויוסף ישית ידו כו'. פי' כפי מה שמתקיימת בחי' יוסף הצדיק בכלל בנ"י ובפרט בכל איש ישראל ככה יש לו הבטחה הגאולה אנכי ארד עמך כו'.

לכן בשב"ק מתעורר הגאולה, כי יש בשב"ק לכל נפש ישראל התעוררות הרצון לאביו שבשמים, והוא בחי' יוסף הצדיק שהוא התשוקה להשי"ת ברשפי אש שלהבת יה, לכן השכינה מסייעת לנו בגלות בזכות השבת, לכן מבקשים במוצ"ש על הגאולה, וכמ"ש אלו שמרו בני ישראל כו'.

(שפת אמת – פרשת ויגש שנת תרלו)

ברוך אל עליון

לפי סבלותו בימי החול

ברוך אל עליון אשר נתן מנוחה וגו' והוא ירדוש לציון עיר הנדחה עד אנה וכו'. לכאורה מה ענין דרישה לציון לשבת, וגם מה שאומרים השומר שבת וכו' ירצו במנחה על מחבת, למאי מדמי ליה למנחה. אבל יובן כי כמו שענין שבת תליא לפום שיעורין דלבא, כל אחד לפי השגתו ולפי צערו וסבלותו במישאו של הול, תגדל מנוחתו ושמחתו בעונג מנוחת שבת, כמו כן ענין המחכה לישועה ונאנח וכואב על צער גלות, לא ראי זה כראי זה, ולפום צערו יגדל נחמתו ושמחתו. וזהו שאומרים ברוך אל עליון אשר נתן מנוחה לנפשנו פדיום משאת ואנחה, כלומר שמרגיש המנוחה בשבת מכפי ערך

סבלות שאת ואנחה של ימות החול, (וכמו כן) והוא ידרוש לציון עיר הנדחה עד אנה תגיון נפש נאנחה, כלומר ידרוש לסבת ציון הנדחה, עד כמה גדול היגון והצער של נפש הישראלי הנאנחה של כל אחד ואחד בפרטיות, למען ישלם לאיש כמעשהו, ולפום צערו יהיה אגריה, כמו שבשבת מרגיש כל אחד המנוחה והשמחה לפי ערך משאו וסבלתו בחול, כמו כן לעתיד ירגיש כל אחד שמחת הגאולה והמנוחה לפי סבלותו של הגלות.

(ייטב לב - פרשת ואתחנן בד"ה או יאמר שמור)

ה'שרף' ממאגלניצא זי"ע היה ממעט מאד במידי דאכילה ולא היה כי אם כטועם בעלמא ואף בשבת קודש נהג כן, ויהי בהיותו שובת ברימנוב, כמצות רבו הרה"ק מרוז'ין, רצה הרבי ר' הירש להשפיע עליו שיאכל ויענג גופו כמצות היום שנאמר (ישעיה נח, יג; ועיין שבת קיח:) "וקראת לשבת עונג", לכן פתח לפרש נוסח הזמר (לצפרא דשבתא, 'ברוך א-ל עליון') "את עמו לשבות איזן בנעימים", כי באמת אי אפשר לבשר ודם גשמי להשיג כלל את קדושת השבת שהיא כולה רוחנית, אך רצון הבורא יתב"ש שיתקיים "את עמו לשבות", שיטעמו עם בני ישראל טעמה הרוחני של השב"ק, ואיך יעשו כן, לזאת נאמר "איזן בנעימים" שיתענגו במאכלים ערבים ונעימים, ו"איזן" יתפרש מלשון (חולין י, ועוד) "אוזן כלי" שהיא הידית שמחזיקים בה את כל הכלי, וכמו כן ה'עונג שבת' היא הידית שעמה אפשר לזכות לטעום טעמה של השבת קודש הרוחנית.

(מפי ספרים וסופרים - פרקי אבות פ"ב עמוד שצט)

זהירות מדיבור יתירה בשבת

השומר שבת הבן עם הבת לאל ירצו כמנחה על מזבח. יש להבין מפני מה נמשל מעלת שמירת שבת קודש דווקא למנחת מזבח, ולא לשאר מיני מנחות הנאמרים בפרשה, גם מה לו לפרט ולומר הבן עם הבת. ונראה על פי מה דמבואר בגמרא (מנחות סג.) כי מרחשת הוא מלשון מרחשן שיפתותיה, ומזבח הוא מלשון מזבואי הלב, עיי"ש. עוד איתא בגמרא (קידושין מט:) עשרה קבים שיחה ירדו לעולם תשעה נטלו נשים ואחד כל העולם כולו. וידוע (שבת קיג: תוד"ה שלא) שאין להרבות בדיבור בשבת, ורק הרהור מותר. וזהו כוונת הפייטן השומר שבת הב"ן עם הב"ת, פי' הן האנשים והן הנשים ישמרו את השבת כראוי, לאל ירצו, היינו שיהיו מרוצים לפני הקב"ה, באם יהיו כמנחה על מזבח"ת, שיזהרו שלא יהיו שפתותיהם מרחשן בדיבורים יתרים כבחינת מרחשת, ורק במזבואי הלב הרהורים מותרים.

(ברך משה - פרשת ויקרא עמוד כה)

על כן יתן האדם לנפשו עונג וגם שמחה בהם למשחה. היינו שכאו"א מישראל יוכל למדוד ולשער בעצמו חלקו בעוה"ב, כפי ערך תענוג אשר לו בשבת קודש משחה לשון מדידה.

(אמת ליעקב, בלעגדוב - פרשת ראה)

ואל זה רמז המשורר בזמירות של שבת, ואשרי כל חוכי לתשלומי כפ"ל, שמתאוה ומצפה תמיד להשלים הכפל, שני יחודים האלו מתתא לעילא ומעילא לתתא.

(באר מים חיים - פרשת בראשית בתחי' ב בד"ה וכאשר האדם)

בזמירות של שבת ואשרי כל חוכי לתשלומי כפל. נראה לי הכוונה על פי מה שכתבו (ליקוטי תורה זכריה) דלעתיד יהיה השם הוי"ה ב"ה יהי"ה, דכתיב (זכריה יד, ט) ביום ההוא יהיה ד' אחד, ולעת עתה הוא רק י"ה לחוד, כי בי"ה ד' צור עולמים, ולעתיד לבא יהיה נכפל השם שני פעמים י"ה, ועל זה מחכים אנחנו. ופירשנו בזה במקום אחר הפסוק (תהלים קנ) כל הנשמה תהלל יה, עם פירוש הרה"ק מראפשיץ על הא דמרגלא בפי הבריות לברך הזיווג יהיה עולה יפה, עיי"ש. וזה שאמר ואשרי כל חוכי, שמצפים ומחכים על הזמן שיהיה תשלומי כפל, והבן.

(דברי דוד, זאלצער – זמירות שב"ק עמוד ערה)

קודש היא לכם שבת המלכה (זמירות ליום שב"ק). פעם אחת בעת רעווא דרעוין אחר שגמר לומר את הפזמון אמר, 'קודש היא לכם שבת המלכה' הייליג זאל זיין פאר אייך דער הייליגער טאג שבת, ווייסט איר פאר וואס? ווייל 'אל תוך בתיכם להניח ברכה', ווייסט איר וועז? אז 'בכל מושבותיכם

שבת בשבתן

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

בשבת הוא עת רצון נפלא לרפואת הנפשות והגופים

רק שבתו יתן ורפא ירפא, הנראה לרמז **גודל מעלת יום השבת קודש אשר הוא צנור כל השפעות וטובות הכלולים בגוף ובנפש והוא מרפא לכל הענינים** כמ"ש שומר שבת מחללו אפילו עוע"ג מחול לו וז"ש **ובשביעי"ת יצא לחפשי חנם, בשביעית רמז בו אותיות שב"ת**, ולזה ג"כ הענין בחובל בחבירו צריך ליתן לו ה' דברים ואחד מהם שבת אותיות שבת, רמז בזה בחובל בחבירו הוא ג"כ בב' ענינים, הא' כפשוטו שחבל בגופו, גם רמז בעניני הנפש שחבל בחבירו בפגם הנפש, **ועל כל הענינים האלה העיקר הוא להתפלל עליו ביום שבת קודש והוא תכלית הרפואה, וז"פ רק שבתו יתן כאשר יתפלל עליו ביום השבת אז רפא ירפא.**

(תפארת שלמה)

לא תעשו מלאכה', ווייסט איר פאר וועמען? 'בניכם ובנותיכם עבד וגם שפחה'.

(דגל מחנה יהודה, סטרעטין – תפלות וזמירות לשבת עמוד ערא)

לפי כוונת הלב

בזמירות (ליום שבת) קדש הוא לכם שבת המלכה. היינו מה שאתם מקדשים את השבת בדברים, לא בעקימת שפתים הוה מעשה, כי אם אל 'תוך' בתיכם (דייקא) להניח ברכה, כלומר לפי תוכיות של בתיכם הוא הלב, יניח ברכת ה' עליכם, רמז לזה, ל'הניח ב'רכה ראשי תיבות ל"ב, ובענין זה אין אחד דומה לחבירו, כי אם כל אחד לפום שיעורא דיליה. ואמנם בכל מושבותיכם לא תעשו מלאכה בניכם ובנותיכם עבד וגם שפחה, ר"ל בזה כולן שוין לטובה, וכדכתיב (דברים ה, יד) למען ינוח עבדך ואמתך כמוך, ועם כל זה השומר שבת הבן עם הבת לאל ירצו כמנחה על מחבת, ר"ל כמו שדרשו חז"ל גבי מנחה (מנחות קי.) אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים.

(ייטב לב - פרשת ויקהל אות ג)

יום שבתון

השי"ת ישפיע לבני ישראל שפע אעפ"י שחטאו

בכל שבת קודש אחר הזמר יום שבתון, הי' דרכו בקודש של הרה"ק רבי אברהם מפאריסוב זי"ע לומר.

"העם אשר נע" אם נמצאו בני ישראל שסרו מדרך הישר ח"ו, לא עשו למרוד ברבונו של עולם ח"ו, רק "בצאן טעה" בלי שום כוונה לרע ח"ו, לכן הננו מבקשים "לבל יעבור בם מקרה רע" ח"ו רק תשפיע להם כל טוב, והם יחזרו בתשובה שלימה מהרה.

(זכותא דאברהם - פר' דברים)

כי אשמרה

זמר 'כי אשמרה' מסוגל לפרנסה

מקובל ממרן הקדוש אדמו"ר רבי ר' הערש מרימינוב זצל"ה, שזמר 'כי אשמרה' מסוגל לפרנסה.

(זמירות לעטר פתורא – עמוד צט)

הלב יהי' נעשה מוכשר לכבם נשמות ישראל

'על כן אכבם בו לבי כבורית'. ודקדק (הרה"ק הרבי ר' הערש מרימינוב זלה"ה) הלא הבורית הוא המכבם והיה ראוי לומר 'בבורית'. ואמר, כי הכוונה בזה הוא, אכבם לבי שתהי' כבורית שתוכל לכבם לבבות של בני ישראל לנקותם מכל זוהם וחלאה.

(באהות המים - באר לחי רואי עמוד כ ד"ה בזמירות)

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

בימות החול צריך להתגבר במלחמת היצר ולהתפלל ע"ז, אבל שב"ק מגן ומושיע בעצמו

כי תקנה עבד עבדי וגו' ובשביעית יצא לחפשי חנם, ות"א (ותרגם אונקלוס) יפוק לבר חורין מגן, הענין כי ימי החול נקראים ששת ימי המעשה, שבהם צריך האדם לעבוד עבודה ולתקן מדי יום ביומו המדה השייך לאותו יום, אך בהיות שיצרו מתגבר עליו העצה לזה הוא כמו שנודע בשם האריז"ל שהשם שד"י מסוגל להבריח ולהסיר מן האדם כל שליטת היצה"ר, ע"כ יתפלל שדי ישמרנו מן היצה"ר ואז יהי' אל שדי בעזרו שיוכל לעסוק בעבודת ה' בתיקון כל המעדות, אך כל זה הוא בששת ימי המעשה **אבל ביום השב"ק מגודל הקדושה של שבת נתבטלים כל שליטת היצה"ר לכן אין צריכים להעצה זו מתפלת שדי ישמרנו, כי בנקל אז להאדם לעסוק בעבודת השי"ת וסגולה זו משם שד"י נעשית מאלי' מאור קדושת היום.**

וכל זה מרומז בכתוב הזה **כי תקנה עב'ד עבד'י ש'ש שנים יעבוד מרומז בס"ת אותיות שד"י** היינו כשרוצה האדם לקנות קנין הקדושה בנפש לעבוד עבודה העבריות אופן עבודת צריך להיות בבחי' **שש שנים יעבוד בששת ימי המעשה צריך האדם לעבוד מדי יום ביומו לתקן המדה השייך לאותו יום, אך עבור התגברות יצרו עליו למנעו מזה ע"כ צריך לעצה זו משם שד"י שמרומז בס"ת, אך ובשביעית מרומז ליום השבת קודש אז יצא לחפשי חנם, ות"א יפוק לבר חוקין מגן, שקדושת השבת בעצמו הוא מגן ומחסה בעד כל שליטת היצה"ר ונתעורר בו עלמא דחירות עכ"י בחי' חירות ממה"מ ומיצה"ר ולכן אין צריכים בו להעצה זו של תפלת שד"י ישמרנו.**

(מגן אברהם - טריסק)

ולפלא לציין שבליקוטי מהרי"ח לליל שבת הביא מהאליה רבה בשם השל"ה (קיצור של"ה הנהגות שבת) **דכשמנשק המזוזה בליל שבת** [אחר קר"ש שעל המיטה] **לא יאמר ה' ישמור צאתי ובואי וכו'** [שדי ישמרנו ויצלינו כו'] **כדרך שאומר בחול, רק יאמר "זכור את יום השבת לקדשו".** [אמנם למעשה כתב האליה רבה דלטעם הט"ז ומג"א יש לאומרו ע"ש, ולפי מה שכתבתי (בליקו"מ שם) בשם השלמי חגיגה גם לדעת הטור שלא לומר 'ושמור צאתינו' מכל מקום כשמנשק המזוזה יכול לומר הפסוקי דרחמי כמו בחול].

קדושת שבת גורם שיוכל לטהר נשמת ישראל

בזמירות שבת מרבי אברהם בן עזרא, המתחיל כי אשמרה שבת 'על כן אכבם בו לבי כבורית', ודקדק הרה"ק מהרי"א מקאלוב זלה"ה הלוא 'בורית' אין מכבסין, רק שעם הבורית מכבסין שאר דברים, והוי ליה למימר 'כבבורית'. ופירש, שעל ידי קדושת שבת קודש יוכל האדם לכבם לבו, שיהיה לבו במדריגה כמו הבורית, כלומר כמו שהבורית מכבסים שאר דברים, כן יוכל עם לבו לכבם שאר לבות בני ישראל לעשותם נקיים וטהורים.

(עשר קדושות - מערכת קאלוב דברי תורה אות לג)

כיבוס הלב עם השבת עצמה

'אכבם בו לבי כבורית' פירש רבי מאיר מפרמישלאן, שיום השבת עצמו הוא כבורית, ואפשר לכבם בו את הלב.

(פנים מאירים – הו"ד בהיכל הריב"ש עמוד קיד)

שיהיה בו פעולת הבורית

שמעתי ממורי הרב הקדוש מוהר"ר צבי הכהן זלה"ה מרומאנוב, שאמר בזמירות של שבת בפירוש 'על כן אכבם בו לבי כבורית', דלכאורה היה צריך לומר בבורית, בי"ת, כי הבורית הוא המפעיל לנקות ולטהר מכל הלודה וכתמים, אך הפירוש הוא כך, שישראל צריך כל כך לכבם לבו ולטהר אותו ביום שבת קודש, שיהיה בו פעולת הבורית, שיוכל לכבם אחרים ולטהר לבם לעבודתו ית"ש.

(דברי יחזקאל - פרשת דברים ד"ה הפטרה)

יום זה מכובד

יום זה מכובד מכל ימים וכו'. כבר דקדקנו בזה שאם הכוונה בפשטות שיום השבת קודש מכובד מכל ששת ימי המעשה, מאי קמ"ל בזה והלשון משמע שגם שאר היומים מכובדים, אלא שיום זה מכובד מהם. אך יש לומר שהוא על פי מאמר המדרש בסדרא זו (בר"ר פ, א) על הפסוק וירא אלקים את כל אשר עשה וכו' ר' לוי פתח כבוד אלקים הסתר דבר וכבוד מלכים חקור דבר וכו' מתחילת הספר ועד כאן כבוד אלקים הסתר דבר. מכאן ואילך כבוד מלכים חקור דבר. כבוד דברי תורה שנמשלו כמלכים שנאמר בי מלכים ימלוכו, לחקור דבר.

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

בווי"ן תתקטר, דקדושתו היא ע"י ההכנה ו' ימי החול

ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי, פרש"י ללמדך שכל הנכנס למחנה שכינה טעון פרישה ששה ימים, הנראה לרמז בזה **מעלת יום שבת שצריך האדם להיות לו הכנה גדולה כל ששת ימי המעשה, כדי שיהי' יכול לקבל אור קדושת שבת כראוי לו,** והשבת רמוז למחנה שכינה, וז"ש שכינתא תתעטר כו' בווין תתקטר, פי' מי ששומר את עצמו בששת ימי המעשה הם הווי"ן (והיינו **'ויכסהו הענן ששת ימים'**, והנלמד מזה לנכנס למחנה שכינה) **אז ג"כ השכינה מתקשרת בו כביכול,** וז"ש **'ויקרא אל משה ביום השביעי' זה שב"ק.**

(תפארת שלמה)

מתחילת הספר ועד כאן היינו ששת ימי המעשה דבר יום ביומו, הכל כבודו יתברך, כל פעל ה' למענהו (משלי טז, ד. ודאה שמו"ר יג, א) לכבודו ולקילוסו. וממילא גם היומים מכובדים, כל יום בכבודו יתברך שמבריאת היום, אך הוא בבחינת הסתר דבר, שמצד שהמה ימי המעשה אין כבודו יתברך נגלה לעין כל מפני הטירדות. המשכיחים לראות מי ברא אלה. ואך יום זה מכובד. שבו מתגלה כבודו יתברך של כל יום ויום על ידי עסק התורה. כי אף על פי שאדם עושה מלאכה כל ששה ימים, שבת יעשה כולו תורה (אליהו רבא פ"א). וזהו מכאן ואילך, היינו בשבת קודש שהוא אחר הששה ימים, חקור דבר. כבוד דברי תורה. שהתורה מאירה לעיני כל ישראל מי ברא אלה, וזה חקור דבר לא ח"ו בשום חקירה חלילה, רק לראות כמו עין בעין שהשם יתברך ברא הכל לכבודו. (כבוד מלכים חקור דבר עם התיבות מספר שבת). וזהו יום זה מכובד מכל הימים.

(שבט מיהודה, לובלין – פ' בראשית שנת תרסח)

היה תקופה שכל יום השבת היה [הרה"צ רבי שלמה בלוך תלמיד החפץ חיים] שר 'נטע שורק' בתוך כרמי שעה שועת בני עמי', אפילו כשהיה מסתובב, היה סוחב את רגליו בתנועה מעין ריקוד קל, לפעמים שר בניגון של שמחה, לפעמים בבכיה. פע"א באותו תקופה אמר לי ביאור בכונת המאמר, ואמר שהחפץ חיים היה אומר 'נחמו נחמו עמי דער אידישע נחמה איז אז עם זאל אראפ גיין הייליגע נשמות אוף דער וועלט', ואמר רבי שלמה זאת היא בקשתינו 'נטע שורק בתוך כרמי, א גרויסער נשמה ביי כלל ישראל' וזאת ורק זאת ישועתינו.

(הצדיק רבי שלמה, בלוך – יום השבת עמוד קא אות ג)

דרור יקרא

דעה חכמה לנפשך

אחרי שנבין כי כל מה שהמציא הממציא הראשון ב"ה וב"ש, לכולם יש צורך שיגיע תקון במעשי ישראל, והנה ראינו שבעולמות העליונים הגבוהים, אין השגת האדם יכול להשיג

שם, וא"כ איך יגיע לשם שום דבר מעבודת הצדיקים, והוא כי מצאנו המדריגה היותר גדולה הם הנקראים אנשים חכמים ונבונים כו', כי חכמים היינו שיש להם השגה מן חכמה, ולז"א רז"ל (בבא בתרא יב.) חכם עדיף מנביא, ממילא א"כ בכתר הגבוה מן חכמה לא מצינו השגה כלל לאדם, וא"כ איך יגיע לשם מעשה הצדיק.

איברא התירוץ לזה, כי בשבת יש עליות העולמות, שכל עולם עולה למקום יותר גבוה ממה שהיה בחול, ולכן האדם שהיה לו בחול השגה מן חכמה ועבד בזה את ה', אזי בשבת כל מדה וכל עולם יש לו עליה, ממילא מגיע עבודתו זו למדת הכתר, אף שאין לו השגה כלל, וזה ע"י שמירת שבת כהלכתו, והבן.

וזה ביאור דברי הזמר 'דעה חכמה לנפשך', אמר שיצויר להיות 'דעה חכמה לנפשך', והוא 'כתר לראשך', שאם אין לך השגה רק מבחינת 'חכמה', יהיה בחינת 'חכמה' זו בחינת 'כתר', והיכן נעשה זאת, לז"א 'שמור שבת קדשך', שע"י שמירת שבת כהלכתו נעשה זאת והבן.

(ערבי נחל – פרשת ויקהל)

שבת היום

תשובה מכח שמירת שבת

שבת היום לה', הוא לשון המקרא (שמות טז, כה), ויש בו רמז למעלתה הגדולה של שבת, כפתח רחב לרוצים לשוב בתשובה אך מתייאשים לעשות כן, משום שהוששים שאין תקנה לכובד עוונותיהם, שכן נאמר (דברים ד, לט) 'וידעת היום והשבת אל לבבך, כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ, מתחת אין עוד'.

והיא תשובה לטענת היצר שאומר לאדם, מה כוחך כי תייחל לקיים כל התורה כולה, וכן יאמר לו, איך תוכל לתקן את מעשיך הרעים. לזה אמר משה, וידעת 'היום', היא השבת שנאמר בה 'שבת היום', שביום זה תן דעתך והשב אל לבבך, כי יש בו תשובה לשתי טענות היצר האמורות, משום ששמירתו וקיום מצוותיו נחשבים כקיום התורה כולה, שכן שנינו במדרש (שמו"ר כה, יב) ששבת שקולה כנגד כל התורה כולה.

(אור החיים הק' - דברים ד לט)

תשובה וכפרה על ידי עונג שבת

מעבור דרך וגבולים, לעשות היום פעלים, לאכול ולשתות בהילולים. נראה ברמז חרוז זה, על פי דברי הגמרא בשבת (קיח:), 'כל המענג את השבת, אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו'. ולכאורה יש לתמוה, איך על ידי עינוג שהוא באכילה ושתיה נמחלים עוונות האדם, הלא אין כפרה אלא על ידי תשובה, שהיא בתעניות וסיגופים וצדקה, ומה ענין אכילה ושתיה לכפרת עוונות. אלא מכאן שעל ידי גודל קדושת השבת, מתקדשים אף המאכלים הגשמיים, ובכוחם להביא את האדם לידי תשובה וכפרה.

ולכך רומז מאמר הפייט, 'מעבור דרך וגבולים', שאם אדם עבר עבירות ויצא מגבולי התורה, אף שבדרך כלל כפרתו היא על ידי 'מעשות היום פעלים' בסיגופים ותעניות, אך בשבת כפרתו היא 'לאכול ולשתות בהלולים', משום ש'זה היום עשה ה' שבת היום לה'', שבשבת קודש נמחלים עוונותיו גם על ידי אכילה ושתיה.

(דברי ישראל - פרשת בשלח בד"ה אכלוהו בשם זקנו מקאזמיר)

בזמר של שבת, שבת היום לה' מעבור דרך וגבולים מעשות היום פעלים לאכול ולשתות בהלולים זה היום עשה ה' שבת היום לה'. הנה אם אדם עובר דרך התורה וגבולי התורה, מעשות היום פעלים פירוש שרוצה מהיום להיות פועל לעבוד את הבורא ית"ש ולהתחרט על חטאיו, והנה ע"ז כתוב בספרים הקדושים שצריך סגופים ותעניתים, אך בשבת העצה ע"ז לאכול ולשתות בהלולים שע"י אכילה ושתיה בשבת ג"כ יתוקן זה ואין צריך לסגופים ותעניתים, ושאל בעצמו ע"ז מדוע יהי' כן שבמקום שצריך סגופים ותעניתים יהא מועיל אכילה ושתיה בשבת, והשיב זה היום עשה ה' שבת היום לה', שיען זה היום עשה ה' וצוה כן להתענג בו, לכן שבת היום לה' שיתוקן הכל ע"ז, ואף שאנחנו לא נדע הטעם, אמנם כן צוה השי"ת ואנחנו בזה מקיימים רצונו ית"ש, וע"ז גורם קדושה כנזכר במאמר הקודם.

(נחמד מזהב, קאזמיר – בשלח דף כג ע"ב)

מאכלי שבת מתקנים כמו סיגופים בחול

שבת היום לה' וכו' מעבור דרך וגבולים, מעשות היום פועלים, לאכול ולשתות בהילולים, זה היום עשה ה'. יש לפרש החרוז, על מי שעיות נפשו בחטאים ועונות, שיכול לשוב אל ה' ביום השבת, ע"י אכילתו לכבוד שבת, וזה פירושו, 'מעבור דרך וגבולים', פי' מי שעובר על דרכי וגבול התורה, והי' ראוי לעשות עינויים וסיגופים לתקן מעשיו, אבל בשבת במקום שהוצרך 'מעשות היום פעלים', תיקונו הישר הוא, 'לאכול ולשתות בהילולים', והטעם לזה, 'זה היום עשה ה'', ולא איכפת לך. כן שמעתי בשם הרה"ק וכו' מוהר"מ מרימנאב ז"ל.

(רמתים צופים, אליהו רבא - פ"א אות כה)

סיפר לי הגה"צ ר' אלעזר בריזל שליט"א [ז"ל] שאביו ר' דוד'ל כשישר זמירות ביום שב"ק והגיע ל'את השם הנכבד לברך ולהודות' אמר שהרה"ק משינאווע אמר 'את השם הנכבד' ברעדה, והראה לנו איך שאמר הנ"ל בפחד.

(שיח זקנים - ח"א עמוד רפ)

השבת שקולה כנגד תקיעת שופר

שמעתי מהחסיד הר"ר יעקב יצחק אונגאר מצפת ששמע מפומא קדישא של גיסו כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנז זיע"א, בראש השנה שחל להיות בשבת, על החרוז, מעבור דרך וגבולים מעשות היום פעלים לאכול ולשתות בהלולים זה היום עשה ה', ופי' הגה"ק זיע"א שכוונת החרוז בדרך שאלה ותשובה. ששואל, 'מעבור דרך וגבולים', וכי בגלל גזירת 'שמא יעבירנו ברשות הרבים' נתבטל 'מעשות היום פעלים' ונדחית מצות שופר שהיא רבת פעלים פועלת תיקון גדול בעם ישראל. ומשיב, 'לאכול ולשתות זה היום עשה ה'', האכילה והשתיה של שלש הסעודות, והשירות ותשבחות שאנו אומרים לפני ה' ביום זה, פועלת את התיקונים שנעשים על ידי השופר, ונחשבות בעיני השי"ת כמצות תקיעת שופר.

(כל הכתוב לחיים - עמוד קכח אות כ / מגדיל ישועות - אות ע / י"ג אורות - ח"א מערכת גארליץ פ"ה)

❧ טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים ❧

אדם אחד שאל אותי, היכן נזכר "שבת" בהזמר 'ברוך ה' יום יום', והשבתי לו היכן נזכר ב'מזמור שיר ליום השבת', דהלא שבת שבפסוק קאי על לעתיד, או ב'אל אדון', רק באמת כל מה שאמרו צדיקים לפני הקב"ה והכניסו בזה חיות הבורא ב"ה, מחוייבים אנו לקיים גם כן, ודבר בעתו מה טוב, כמו מה רב טובך אשר 'צפנת' דטוביה גניז בגוויה.

(בית אהרן - דף מד ע"א)

מנהג רוב הצדיקים לחלק [הזמר ברוך ה' יום יום] עד יצוה צור חסדו, ומנהג צאנז וסיגעט (ומקורו מראפשיץ) לומר רק עד בבואו ומשם בסעודה שלישית, ועיקר המנהג לחלק פיוט זה כי נראה שמן יצוה ואילך עשאו מחבר אחר כי אינו הולך לפי משקל השיר של עד שם, ומה שנהגו בצאנז לחלק מבבואו הוא על פי דברי הישמח משה (פרשת ברכה קנב.) דאף שישראל אומרים שם בפיוט מה שיהיו הטעויות של שרו של עשו, מפני קדושת השבת שולחים את השטן היצר הרע לבל ישמע זאת, ובצאנז אמרו שרק בסעודה שלישית יש לישראל כח זה, אך לכאורה בישמח משה שם נראה דקאי בכלל על שבת ולאו דוקא על סעודה ג'.

(אוצר מנהגי חסידים - סי' ט אות י)

כידוע קבע רבה"ק מראפשיץ זי"ע לזמר ברוך ה' יום יום בסעודת עתיקא קדישא עד כי לא יזנח לעולם ה', ובס"ג מבבואו מאדום, ואף שלמעלה איירינן באדום 'נסגרתי לאדום', והאמור הלאה 'בבואו מאדום' הוא באמת המשך אחד, אמר רבה"ק מראפשיץ זי"ע הבה נחתוך את אדום.

(דברי חנה, קאלאשיץ - ח"א עמוד יט)

סיפר לי הגה"צ ר' אלעזר בריזל שליט"א [ז"ל] שאביו ר' דוד'ל כששר זמירות ביום שב"ק והגיע ל'את השם הנכבד לברך ולהודות' אמר שהרה"ק משינאווע אמר 'את השם הנכבד' ברעדה, והראה לנו איך שאמר הנ"ל בפחד.

(שיח זקנים - ח"א עמוד רפ)

בשם הר"ר העניך מאלכסנדר זי"ע: 'לעטר פתורא ברזא יקירא עמיקא וטמירא ולאו מילתא אושא', דאס איז נישט קיין גרויסע זאכן, נאר 'ואילך מליא יהן לרקיעיא', צו זאגן א ווארט עס זאל גיין אין הימל אריין דאס איז א זאך,

(כמדומה ששמעתי סוף המאמר 'הלא ההיא שמשא', דאס טוט שאהנען).

(שיח שרפי קודש - שבת אות עז)

פעם שבת אחיו [של הרה"ק מקאלאשיץ] הרה"ק רבי יחזקאל אב"ד דוקלא אצל שולחנו בשבת קודש, והרהר בדעתו אם בשבת נכון להרגיש טעם במאכל, או שגם אז אין ליהנות מתענוגי אכול ושתו. פתאום פתח הגה"ק מקאלאשיץ ואמר תורה על נוסח הזמר, ברוב מטעמים ורוח נדיבה, וביאר ענין זה, שבשבת הגון הדבר להתענג באוכל. התבטא ואמר רבי יחזקאל: "זה פעם שני שאחי תפס את מחשבתי".

(י"ג אורות - ח"א עמוד שמט)

ויברך אלקים את יצח"ק

ברגשי ידידות וכאותות הערכה, נשגר כוס של ברכה, אל מעלת כבוד ידידינו וידיד מוסדותינו, הרבני החקר החשוב והנעלה, מופלג בכל מידה ומעלה, האדם החקר באנשים, מנח"ם משיב נפשינו, תומך נלהב למען החזקת מוסדותינו, מרבה צדקה וחסד לכל דורשים ומבקשים, ארי שבחבורה, כל פה יודה לו בשבח תפארה

הרבני הנגיד הנכבד רודצר"ח

מוה"ר יצחק מנחם בערקאוויטש הי"ו

חבר הנהלת ממלכת התורה שע"י מוסדותינו הק' וויליאמסבורג יע"א

לרגל שמחת הולדת בנו ני"ו

בסימן טוב ובמזל טוב

יה"ר שיזכה לרב תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה, אסירי התודה והברכה

יצחק כאטטאר

בשם הנהלת מוסדות סאטמאר
בני ברק יצ"ו

פנימי תשל"ג בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

קישור החיתון של נכדת כ"ק מרן רבינו שליט"א

בת בנו הגה"צ רבי חיים צבי טייטלבוים שליט"א

רב קהל עצי חיים סיגוט וויליאמסבורג יצ"ו

חתן הגה"צ ר' חנני' יו"ט ליפא טייטלבוים שליט"א אבד"ק בית אהרן

עב"ג החתן בנש"ק הרב אברהם יהושע העשיל רוקח שליט"א

בן הגה"צ רבי שמואל שלום רוקח שליט"א אדמו"ר מקארוב

בן כ"ק הגה"צ ר' מאיר מקאזלוב זצ"ל וחתן כ"ק הגה"צ ר' משה מוואדיסלוב זצ"ל

יום ג' פרשת וירא תשע"ח לפ"ק

המחותן האדמו"ר מקארוב שליט"א: פון די גזע היחוס קומט צו צום חתן אויך דער בני ישראל וואם די כלה איז אן אייניקל דורך די קיוויאשדער זייט.[1]

אזוי זענען מיר איבער געגאנגען מיטן מחותן, און ס'איז כמעט אלעם שוין דא, חוץ פון דעם.

רבינו: דער צד החתן זענען גארליצער אייניקלעך, זענען זיי סיגוטער אייניקלעך אויך.[2]

המחותן: דער טאטע (האדמו"ר מקאזלוב) איז נישט בקו הבריאות, ער פילט נישט גוט, האט ער נישט געקענט קומען, ער זאגט אז ביים תנאים וועט ער אי"ה זיין.

הגה"צ אבד"ק סיגוט שליט"א: דער מחותן זאגט אז ביי זיי קומט צו דער בני ישראל, ביי אונז קומט צו בעלזא, אונז האמיר נישט קיין בעלזער יחוס.

המחותן: פרעמישלאן האט עטץ יא?

רבינו: ניין, פרעמישלאן אויך נישט.

המחותן: אונז זעמיר כמה פעמים פרעמישלאנער אייניקלעך. אונז זעמיר דאך שאצער אייניקלעך.[3]

מוה"ר שמואל הכהן פריעדמאן הי"ו, משב"ק: רבי מיכל זלאטשובער אויך.[4]

אב"ד בית אהרן: דער בעל התניא.... דער מאור עינים

רבינו: און קארלין?

המחותן: יא יא, קארלינער אייניקלעך זעמיר אויך.

רבינו: און פון רבי'ן ר' זושא?

המחותן: פון רבי ר' אלימלך זעמיר אייניקלעך,[5] אבער פון רבי ר' זושא נישט.

רבינו: אונז זעמיר יא אייניקלעך פונעם רבי'ן ר' זושא, דער זיידע רבי מאטעלע הארנסטייפלער איז געווען א זון פון ר' משולם זושא אויערבאך (מטאלמיטש), זיין פאטער איז געווען אן אייניקל פון רבי'ן ר' זושא,[6] ער האט לכאורה געהייסן משולם זושא נאב'ן רבי'ן ר' זושא.

---

1 הגה"צ אבד"ק בית אהרן שליט"א הוא חתן כ"ק הגה"צ רבי משה הלבערשטאם זי"ל מקיוויאשד, חתנו של כ"ק רבי אלעזר שפירא זי"ל מקיוויאשד, בן אחר בן להרה"ק הבני יששכר זי"ל.

2 חותנו של האדמו"ר מקאזלוב זי"ל הגה"צ הראב"ד מפרעשבורג זי"ל הי' מצד חותנו נכדו של הרה"ק רבי משה'לע מבאדדיוב זי"ל בן הגה"ק מגארליץ זי"ל בן מרן הדברי חיים זי"ל וחתן מרן הייטב לב זי"ל.

3 זקינו של המחותן כ"ק ר' משה רוקח מקאזלוב זי"ל הי' חתנו של הרב ר' אהרן האלפערן זי"ל מברעזשאן חתנו של רבי מאיר'ל משאץ זי"ל בן רבי יואל משאץ זי"ל חתנו של הרה"ק רבי ר' מאירל מפרעמישלאן זי"ל.

4 כ"ק רבי יואל משאץ זי"ל הי' בנו של רבי חיים זי"ל בנו של רבי יוסף מיאמפעלע זי"ל בנו של הרה"ק רבי ר' מיכל מזלאטשוב זי"ל ולמעב"ק.

5 מצד חותנו של רבי מאיר מקאזלוב זי"ל שהיו נכדי בעל באר משה מקאזניץ זי"ל חתנו של רבי אלעזר מליזענסק זי"ל בנו של הרה"ק רבי ר' אלימלך זי"ל.

6 הגה"ק רבי מרדכי דוב טווערסקי מהארנאסטייפל זי"ל, הי' בנו של רבי משולם זושא יצחק מטאלמיטש זי"ל, בנו של רבי יחיאל מיכל אוירבאך זי"ל מקרימא, בנו של רבי הערש מענדל זי"ל בנו של הרה"ק הרבי ר' זושא מהאניפאלי זי"ל.

רש"ה: דער אלטער קיוויאשדער ר' אלעזר איז געווען אן אייניקל פון אלע דריי ראפשיצער קינדער, דזשיקוב, לינסק און מעלין.

רבינו: מ'דערציילט אז ווען רבי מאטעלע הארנאסטייפלער איז געווארן אן התן ביים דברי חיים, האט דער דברי חיים געזאגט פאר"ן מחתן דעם אבי החתן, אז ער זאל אויסרעכענען דעם יחום פונעם חתן, ער איז דאך געווען א בן אחר בן פונעם רבי'ן ר' זושא – ער האט נאר געהייסן טווערסקי, ווייל זיין מוטער איז געווען א טאכטער פונעם טשערקאסער – און רבי מאטעלע איז דאך איך געווען א אייניקל פונעם בעל שם טוב הק', ווייל זיין באבע די רביצין פון רבי הערש מענדל דער זוהן פונעם רבי'ן ר' זושא איז געווען א אייניקל פון בעל שם טוב הקדוש (הרה"ק רבי הערש מענדל היה חתן הרה"ק רבי חוב בער מאולנוב ז"ל בן הרה"ק רבי צבי ז"ל בן מרן הבעש"ט הק' ז"ל).

האט ער אנגעהויבן אויסצורעכענען דעם יחום, דער פאטער האט געהייסן רבי מיכל קירימער, און רבי הערש מענדל ביזן רבי'ן ר' זושא, און ער האט נאך געוואלט אויסרעכענען דעם יחום ביזן בעל שם טוב הק' אויך, האט אים דער דברי חיים אפגעשטעלט, און האט געזאגט אויפן רבי ר' זושא "אין בודקין מן המזבח ולמעלה...!"

האט דער דברי חיים דערציילט דעמאלטם באותו מעמד, אז די תלמידים פונעם מגיד (הרה"ק הרבי ר' בער המגיד הגדול ממעזריטש) האבן איינמאל געזאגט אז דער מגיד פאסט איין טאג נאכן אנדערן, און מ'האט מורא געהאט אז ס'קען איהם שאדן צום בריאות, האט מען געטענה'עט מיטן מגיד דער רבי ר' בער און מ'האט געפועלט ער זאל מסכים זיין טועם צו זיין, איז מען געגאנגען צו די רביצין זי זאל צוגרייטן עפעס צו עסן, האט זי געזאגט אז זי וועט גיין אנגרייטן עסן פאר"ן מגיד, נאר זי האט דאך א קליין קינד – דער מלאך (ה"ה הרה"ק רבי אברהם המלאך בנו של המגיד ממעזריטש ז"ל) איז דעמאלטם געווען א קליין קינד – און ער איז געלעגן אין וויגעלע, זאל עמיצער אכטונג געבן אויפן קינד, האט זיך דער רבי ר' זושא אונטער געגנומען אז ער וועט אכטונג געבן אויפן קינד, און די רביצין איז געגאנגען עפעס אנגרייטן פאר"ן מגיד טועם צו זיין.

דאס קינד איז געלעגן אין וויגעלע און דער רבי ר' זושא האט געהאט ביי זיך א ספר של"ה הק', און ער האט זיך פארטיפט אינעם של"ה, און דאס קינד האט זיך געגנומען ווייטען, און ס'האט זיך ארויס געגליטשט פון וויגעלע, האט רבי זושא געזעהן אז צוויי זאכן קען ער נישט טוהן – לערנען של"ה און אויך אכטונג געבן אויפן קינד – האט ער צוגעמאכט דעם של"ה און אכטונג געגעבן אויפן קינד, ער האט דאך אזוי זיך אונטער גענומען..., איז אראפ געקומען דער של"ה הק' פון עולם העליון, און ער האט אידם געזאגט אז ער זאל ווייטער לערנען של"ה, און ער וועט אכטונג געבן אויפן קינד.

האט דער צאנזער רב אויסגעפירט, אז דער של"ה הק' האט זיך געקענט מטריה זיין פון עולם העליון כדי אז דער רבי ר' זושא זאל לערנען אין זיין ספר, איז אויף דעם געזאגט געווארן "אין בודקין מן המזבח ולמעלה..."

אזוי האט דער דברי חיים פארציילט דעמאלטם ביים שידוך שליסן.

הגה"צ אב"ד בית אהרן שליט"א: דער דברי חיים האט געזאגט, איך האב נישט דעם של"ה, אבער איך האט ביי די דרייצן יאר אדורך געלערנט דעם של"ה דארט וואו ער איז געווען, איז א ביהמ"ד ערגעץ האט ער געלערנט של"ה און ער קען עם אויסנוויניג, נאר ווייל ער האט נישט געהאט קיין געלט האט ער עם נישט געקויפט.[7]

רבינו: דעם חלק האב איך נישט געהערט, אבער די מעשה פריער האב איך יא געהערט.

המחותן: רבי יוחנן, רבי פיניעלע אויסטילער"ס זוהן איז דאך געווען אן איידעם ביים עצי חיים.

כ'האב געזעהן לעצטנס א התונה בריוול, ביי די התונה האט דאך שוין דער עצי חיים נישט געלעבט, רבי שלום אליעזר"ל דער זיידע איז דאך געווען דער זיידע, ער האט געשיקט דאם התונה בריוול, די כלה האט געהייסן 'יוכבד'.

רבינו: 'יוכבד רבקה' האט זי געהייסן, דאס איז א טשערנאבלער נאמען.

המחותן: יא, און דער התן האט געהייסן 'יוחנן', און ביי די חרוזים ביי יוחנן שטייט י'פה זית משחת רוקח, כ'געדענק

---

7 עיי' בס' צבי תפארה (פ"ט) שסיפר הרה"צ מהרצ"ה מרידניק זצ"ל שפע"א הבחי אביו הק' מגאר"ין שאין בבית אביו הק' מצאנו את הספר של"ה הקדוש, וכשהביאו לאביו ראה שאינו שש לזה הספר, ומרן הק' מצאנו אמר לבנו שפע"א למד את כל הספר אצל מוכר ספרים שהשאיל לו את הספר וכנ"ל.

ועיי' בס' מקור חיים שהרה"ק רבי יצחק ישעי' מטשחויב זי"ע סיפר כי כאשר למד עם המלמד היה זקוק לגמרא, ונכנס אל אביו לבקש שיקנה לו גמרא, אך אביו לא השיבו, נעמד הילד בצד ובכה, שאל מרן הדברי חיים את המשמש לסיבת בכייתו, והוא אמר שהילד מבקש שיקנו לו גמרא, הגיב על כך מרן: בילדותי השתוקקתי מאד לרכוש את ספר השל"ה הקדוש, אבל הספר לא היה ברשותי, מה עשיתי, נכנסתי לבית המדרש בו מצאתי ספר של"ה שקדתי עליו כל הלילה ומאז אני זוכר את תוכן דבריו הק'.

שוין נישט פונקטליך, אבער ר׳ שלום אליעזר׳ל איז מרמז דארט אין די חרוזים אויך די בעלזער משפחה.

רבינו: וועט האט דאס חתונה בריוועל?

אב״ד סיגוט: ס׳איז דא קאפיע׳ס פון דעם.

רבינו: כ׳האב שוין געזעהן די חתונה בריוולך פון די אנדערע קינדער פונעם זיידן (העצי חיים), דאס האב איך נאכנישט געזעהן.

המחותן: מ׳האט געריעדט דא וועגן תעניתים, רבי פיניעלע האט אמאל גערופן דעם בעלזער רב אז ער מאכט א סיום, רבי פיניעלע איז דאך געזעצן אויף קאסטן ביים בעלזער רב (בהיותו חתן הגה״ק מהרי״ד ז״ל) פרעגט ער אים א סיום אויף וועלכע מסכתא? זאגט ער, מסכת בבא בתרא, זאגט ער, כ׳וויל בעסער קומען צו דיר וועז דו וועסט מאכן א סיום אויף מסכת תענית.

אב״ד סיגוט: זעהט אוים רבי פיניעלע האט אסאך געפאסטט.

רבינו: יא, אלע טשערנאבלער קינדער האבן אסאך געפאסטט[8] דער טריסקער מגיד האט זייער אסאך געפאסטט.[9] ער האט געקענט פאסטן משבת לשבת.

אב״ד בית אהרן: דער גארליצער רב האט דאך געזאגט אז ביים טריסקער מגיד האט ער געלערנט אז מ׳קען לעבן אום געגעסן.[10]

המחותן: דער שינאווער רב ברענגט אראפ ביי שובבי״ם אז דער תענית פרייטאג איז אויך פונעם טשערנאבלער מגיד.[11]

אב״ד סיגוט: אין קדושת יו״ט שטייט אויך אזוי.[12]

רבינו: דער קדושת יו״ט האט איינגעפירט מ׳זאל זאגן תהלים פרייטאג פארטאג׳ס.[13]

המחותן: דער התן הייסט ׳אברהם יהושע העשיל׳ נאך א זיידן וואס האט געהייסן נאכן אפטער רב.

רבינו: רבי אברהם יהושע העשיל פון מקארוב?

המחותן: יא, און ער האט געהייסן נאכן אפטער רב.

רבינו: דער ישמח משה שרייבט אין א תשובה (שו״ת השיב משה סי׳ כ״ט) אז ער איז געווען ביים אפטער רב, וועז ער ענדיגט די תשובה שרייבט ער ׳בהיותי כאן פה קאלבסוב משובתי שבת אצל הרה״ק מקאלבסוב׳, ער איז געווען

---

8 וזה לשון קדשו של הרה״ק המגיד מטשערנאביל ז״ל (מובא בס׳ הנהגת הצדיקים ח״ב עמ׳ תקכ״א הדרכה ה׳) ...ואיך הוא מדריגת התשובה, צריך להיות במחשבה בדיבור ובמעשה, ותחילה צריך האדם לעשות תשובה במעשה מתתא לעילא, וצריך להתענות בכל ערב ראש חדש ושובבי״ם ת״ת, ובה״ב אחר פסח וסוכות, וליתן צדקה בכל ערב שבת והיה מעשה הצדקה שלום, נעשה שלימות... עכלש״ק.

ועיי׳ בס׳ החכמה מאי״ן שסיפר הרה״ק יצחק מסטטשין על הרה״ק מטשערנאביל ובניו זי״ע, ואמר בשם אביו הרה״ק רבי משה מראזוודאב, שכאשר מסתכלים בליקוטי תורה של הרה״ק רבי מרדכי מטשערנאביל בהדרכותיו, מי יודע אם לא קיבל על עצמו סיגופים כהרה״ק הרבי ר אלימלך זי״ע או אף יותר, ע״ש.

9 עיי׳ בס׳ הילולא דרבי מהגריא״ז מרגליות זצ״ל (דף י ע״ב) וז״ל: זכיתי להיות אצלו (הרה״ק המגיד מטריסק ז״ל) על שב״ק בימי השובבי״ם, והתענו רובם ככולם בערב שב״ק, כי כן דרכו בקודש לצוות להתענות ביום ו׳ כנגד היסוד, עכ״ל.

וכן בספרו מגן אברהם (פר׳ שמות) מבאר הטעם על שיש להתענות בימי עש״ק בשבתות השובבי״ם, ע״ש.

10 עיי׳ בס׳ ״ג אורות (ח״א עמ׳ מ) שהגה״ק מגארליץ ז״ל אמר שמאביו הק׳ למד שאפשר לחיות בלי שינה, ומהמגיד מטריסק למד שאפשר לחיות בלי אכילה, ועיי״ש סדר אכילתו.

11 עי׳ בספה״ק דברי יחזקאל (פר׳ שמות) וז״ל ״אמרו משמו של הרב הקדוש מוהר״ר מרדכי מטשערנאביל זלה״ה שסגולה לזה להתענות בעש״ק ובשבת קודש יאמר תהלים וטוב לתיקון החטא הזה״.

וכ״כ בס׳ מאורי אור להתענות בשובבי״ם ובשנה מעוברת להתענות גם בפר׳ תרומה תצוה כמבואר בכתבי האר״י הק׳ זצ״ל, ומוה״ז הקדוש מוה״ר מרדכי מטשערנאביל זי״ע אמר שאליהו גילה לו ג׳ דברים לתיקון, א) להיות ניעור כל לילי ו׳ עש״ק, ב) להתענות שובבי״ם ביום ו׳ דווקא ולא ישלים, כי יום השישי הוא נגד יסוד ולכן בו דווקא צריך להתענות, ג) לגמור כל התהלים בלי הפסק ביום השבת בבוקר.

12 עי׳ בקדושת יו״ט (פ׳ ויהי) וז״ל: ״ונאמר בזה המרומז בתוה״ק באשר ימי השובבים ממשמשים ובאים, וצריך כל איש הישראלי לעורר עצמו בתשובה לפשפש בדרכיו ומעשיו אשר עשה ופעל בימים שעברו, כמאמר הנביא שובו בנים שובבים, והחי יתן אל לבו לתקן אשר פגם בנפשו. וביותר צריך לתקן החטא הידוע לאשר שבו נכללים כל החטאים ר״ל, כמבואר בסה״ק אשר תקנו ימי תענית בימים הללו, ואשרי האיש שזוכה להודכך עצמו ולטהר מן החטא הזה״.

13 עי׳ בקדושת יו״ט (פ׳ תולדות, בדרוש לחינוך בית הכנסת בעיר טעפּטש) וז״ל: וצריך כל אדם לידע בעצמו כי לא בית המדרש עיקר לבא לשם לעת מועד בעת התפלה להתפלל ולילך לדרכו, כי עיקר היא המעשה אשר יעשה לעסוק בתורה לקבוע עתים בבוקר ובערב ללמוד, ולתקן תקנות וגדרים להיות כל איש מיושבי בית המדרש, ולתקן לגמור תהלים פעם אחד בכל שבוע ושבוע בציבור כי היא תיקון ויסוד גדול ליראת השפע... וזהו הדרך ישכון אור באור החיים לאחזו האדם דרכו, לקבוע לו עתים לתורה מידי יום ביומו כל איש לפום דרגא דילי׳, ולעשות תקנות לגמור תהלים פ״א בשבוע בציבור, והיינו באשמורה ליל וא״ו שהוא תיקון גדול מאד כידוע מספה״ק״.

ועי׳ בענין זה בספר דברי יואל מכתבים ח״א מכתב א׳, בסוף המכתב שכ׳ בשנת תרע״ד מק״ק ארשיווא למתפללי בית מדרשו בק״ק סאטמאר יצ״ו.

דעמאלטס אויף שבת אין קאלבסוב, דער אפטער רב איז דאך געווען קודם רב אין קאלבסוב.[14]

ס'איז דאך דא וואס מ'זאגט נאך אויף דעם דער סימן, ד' מלכותיה קאי"ם.[15]

המחותן: די וואך פ' וירא איז דא א וואכט פונעם אפטער רב ביי די עקידה, אז יפה כח הבן מכח האב, שטייט אין פסוק (בראשית כב, ז) ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני, זאגט ער, יצחק איז געקומען צו די עקידה, האט ער זיך געווואונדערט אויף אברהם אבינו וואו קומט צו דיר אזא מידה?, אברהם איז דאך געווען מדת החסד און דאס איז דאך מידת הגבורה. האט ער געענטפערט 'הנני בני', יעצט נעם איך דיין מידה.[16]

רבינו: אין ייטב פנים (לראש השנה אות מ"ו) רעדט ער אויך דערפון, ער זאגט אז אברהם אבינו האט נישט געקענט גיין צו די עקידה מיט מדת החסד, האט ער געמוזט נעמען אויך מדת הגבורה, 'וילכו שניהם יחדו'. ער האט זיך אויסגעמישט מיט די מידה פון יצחק, מיט מידת גבורה, אזוי זאגט ער.[17]

המחותן?: דער שידוך איז דאך די וואך, ויקח את המאכלת, מ'לייענט דאך די עקידה.

רבינו: ס'איז א ראש השנה פרשה די וואך.

המחותן: מ'זאגט דאך אז ימים נוראים גייט ביז חנוכה, אז ס'איז מרומז אין פסוק (בראשית כב, ה) ואני והנער נלכה עד כ"ה, ביז כ"ה כסלו, ביז חנוכה.

רבינו: דער מאור עינים זאגט אזוי, אז עד כ"ה איז מרמז אויף חנוכה, אז אברהם אבינו האט שוין מתפלל געווען אויף דעם פון נם חנוכה.[18]

---

14 וזלש"ק: "בהיותי כאן פה קאלבסוב משובתי שבת אצל הרה"ק האלוקי הגאון החסיד האמיתי האב"ד דק"ק הנ"ל השי"ת יאריך ימיו ושנותיו [הוא הגאון קדוש ה' מו"ה אברהם יהושע העשיל שהיה אח"כ אבד"ק מעזיבעז ואפטא בעמח"ס אוהב ישראל], בא לפני השו"ב שלו והציע לפני וכו' ואחר בירור כל הענין להלכה מסיים שם הישמח משה בזה"ל: כל הנ"ל נלפענ"ד באופן שיסכים ע"י כבוד הרב הגאון החסיד מרא דאתרא מפה"ק קאלבסוב יצ"ו, הכ"ד משה ט"ב האבד"ק שינאווא החותם פה"ק קאלבסוב". עי"ש.

15 הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע כיהן כאב"ד בג' קהלות, ראשונה בעיר קאלבסוב, ולאחריו כיהן באפטא, ואמרו בשמו שאפטא גימטרי' צ"א כשילוב השמות הק' הוי"ה אדנ"י, ואח"כ הי' רב עיר ביאס וכשנסתלק הרה"ק ר' ברוך ממעז'יבוז זי"ל עבר לגור למעזיבוש, אבל שם לא כיהן כאב"ד רק היה לו שם ביהמ"ד שהתפלל עם חסידיו, והחסידים מצאו רמז בקשר להקהילות שבהם הי' מלכותיה קאי"ם ר"ת ק'אלבסוב א'פטא י'אסי מ'עזיבוש כלומר שעל ידו נתפרסמה בהן מלכותא דשמיא.

ועי' בזה לשו"ק של הסידורו של שבת חלק א', שורש א', ענף ב, אות ה' עי"ש.

16 עי' בספה"ק אוהב ישראל (לקוטים הדשים פ' וירא) וז"ל: "ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני. וקשה כפל הלשון אביו ויאמר אבי. והענין הוא כי אברהם היה מרכבה למדת החסד. ובוודאי לא היה זה ממדתו לשחוט את בנו כי זה הוא ממדת הגבורה. וזהו ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי, היינו ששאל אותו הלא אתה אבי ומדתך חסד ואיך תוכל עשות זאת הלא אינו ממדתך. והשיב לו הנני בני, פי' שעתה צריך אני להיות במדתך, ר"ל גבורה. כדי שאוכל לעשות רצון קוני".

ועי' מש"כ בזה בדרוש לפורים על פי' משנכנס אדר מרבין בשמחה, וז"ל: "כמ"ש האריז"ל על פסוק (בראשית כב, ז) ויאמר יצחק אל אברהם גו' אבי ויאמר הנני בני. היינו שהיה יצחק מתמיה מאוד ואמר לאביו הלא אתה אבי. ר"ל הידוע ומפורסם במדת טובו וחסדו. ודרכו להיטיב עם כל הברואים ואיך בעת נהפכת להיות מוסכם ברצונך לעשות דבר זה היפך מדתך וטבעך. ויאמר הנני בני. ר"ל לעת עתה אני לבוש בבחי' בני שהוא מדת הגבורה שהוא לצורך שעה. נמצא שאז היה נכלל בחי' אברהם ביצחק ובחי' יצחק באברהם שיצחק לבש מדת אברהם יסוד המים שנשפך לארץ שהיה אז בעיני עצמו נבזה ושפל כדי לקיים מצות בוראו. וכמ"ש (שם ח) וילכו שניהם יחדיו. ועל דרך זה נתהוה ג"כ בהעולמות עליונים וכמבואר בספה"ק, עי"ש".

17 וז"ל שם בתו"ד: על דרך שפרשתי בספר ייטב לב פרשת לך (בראשית יד יד) וירק את חניכיו. כי כתיב (בראשית יא לב) וימת תרח בחרן, הבחינת חרון אף וכעס, ואברהם היפך את עצמו לבחינת חסד דקדושה. וזה סוד (יהושע כד ב) בעבר הנהר, ירמוז לכעס וגבורה עבר הנהר המושך מימי חסד, ישבו אבותיכם תרח וגו', והוא חיגך את אברהם בימי עוריו במדתו. אלא שאברהם הפכו לטוב (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה), וכהא דאיתא במסכת שבת (קנ"ו.) מבן דנולד במזל מאדים להוי טבחא ומוהלא. ועל דרך זה כשהלך אברהם ללחום מלחמות ה', אז וירק את חניכיו, המדה שחינכו אביו לעשות נקמה בגוים. והנה כמו כן בעקידה היה צריך אברהם לכבוש רחמיו מבן יחידו, ולהתלבש במדת גבורה לשחטו לשפוך דמו, וכמו שפירש הזוהר (ח"א ק"כ.) הנני בני (בראשית כב ז), דאסתליק רחמי ואיתהפך לדינא. וז"ש וישכם אברהם בבוקר ויקח את שני נעריו אתו, מדת גבורה שהיה לו בימי נעוריו, ויבקע עצי עולה כו' בשתי בקיעות, הרמז שבקע את עצמו ממדתו להתכלל בגבורה, ובקע את יצחק בנו ממדתו גבורה שלא לעכב על הדבר, כי אם לאהבת ה' ימסור נפשו אליו, ויגמול חסד עם קוניהו, [וכדכתיב (בראשית כב ב) קח נא את בנך, ואמרו חז"ל (זוהר ח"א קי"ט:) קח אותו בדברים], והיינו (בראשית כב ו) וילכו שניהם יחדיו, כלולין יחד. ועל ידי זה נולד יעקב יושב אוהלים, כלול משתיהן, עיי"ש.

18 וז"ל בספה"ק מאור עינים (פ' מקץ בדרוש להנוכה) "ועל כל זה מה שאנו יכולים להתחזק בדברי תורה ובחוקים הוא מחמת שהראשונים התפללו על זה כי ידוע כי האבות התפללו בימיהם על העתיד להיות עד ביאת המשיח במהרה בימינו לכן כתיב באברהם וירדוף עד דן שם תשש כחו והתפלל על הדבר כן רמז אברהם אבינו עליו השלום על חנוכה באומרו (בראשית כ"ב, ה) שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה, הוא כ"ה בכסליו שהתפלל שינצחו את היונים בימי מתתיהו וכמו כן יוסף הצדיק חרד על הדבר ורמז בדברו עם בניימין אלהים יחנך בני (שם מ"ג,

אב"ד מינוט: היינט איז דעם מאור עינים'ס יארצייט.

רבינו: יא, ס'איז געווען היינט די יארצייט (י"א מרחשון), היינט ביטאג.

כ"ט) יהנך לשון חנוכה שיעשה השם ניסים ונפלאות בחנוכה ובכל שנה ושנה יש מפלת הרשעים של אומות העולם שונאי הדת עד שיפלו ויתבטלו לגמרי ויבוא משיח צדקינו במהרה בימינו וזהו ערכתי נר למשיחי (תהלים קל"ב, י"ז) מן נר חנוכה הוא הערכה שיבוא משיח צדקינו ויתבטלו כל הקליפות וזהו עד שתכלה רגלי דתרמודאי הוא הקליפה כדכתיב תרמוד בהרים.

ולחיבת הקודש נעתיק כאן מ"ש בזה מרן רבינו שליט"א בלב אהרן (פ' מקץ) וז"ל: בפרשת העקידה (בראשית כב ה) ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה. כתב ק"ז זללה"ה במאור עינים (פ' מקץ ודרוש לחנוכה) שרמז אברהם אבינו על נס חנוכה, עד כ"ה, הוא כ"ה בכסליו.

ונראה בהקדם מה שכתב א"ז זללה"ה בקדושת יום טוב (ראש השנה אותת) ליישב קושית הזוהר הקדוש (ויקרא דף קיט:) למה נתייחס הנסיון אל אברהם ולא ליצחק שנאמר (בראשית כב א) והאלהים נסה את אברהם, וביאור הענין, כי עבודת אברהם אבינו היתה לא זו בלבד שרצה למסור נפשו של בנו יחידו ולשוחטו במצות ה', אלא כל כך גדלה אהבת הבורא בלבו עד שהוליד גם בלב בנו יחידו התעוררות ברשפי אש והשתוקקות להקריב עצמו לעולה אשה ריח ניחוח לה', ואף מה שיצחק הסכים עמו, גם זה היה מעבודת אברהם אבינו, כי בצדקתו ובקדושתו הפעיל זה בלב יצחק ומאתו היה, ולזה אמר (שם טז) ינן אשר עשית את הדבר הזה, שאברהם אבינו הפעיל אז והכניס אהבת ה' בבנו ובזרעו אחריו שגם המה ימסרו נפשם ומאודם לה', עכ"ד.

והנה הקשה הבית יוסף (או"ח סימן תרע"ד) למה קבעו ח' ימי חנוכה, הלא הנס לא היה רק ז' ימים כיון שמצאו בכד שמן ליום אחד, ותירץ הפרי חדש (שם) דהנס של יום הראשון הוא זכר לנצחון המלחמה שנצחו החשמונאים את היוונים במלחמת ה' בגיבורים. האומנם מלחמה זו שלחמו החשמונאים הקדושים נגד מלכות יון היה מתוך מסירות נפש להשי"ת, שהחשמונאים היו חלשים ומעטים י"ג אנשים נגד חיל גדול של היונים, ובדרך הטבע לא היו יכולים לנצח, אלא היו מוכנים למסור נפשם על קדושת השם. ויתכן שהחשמונאים בקדושתם הדליקו אז אש קודש לעורר את כל בני ישראל שיקבלו עליהם עול מלכות שמים באהבה להיות מוכן ליהרג למען כבוד שמו יתברך, וקדושתם עומדת לנצח, כי מה שיש בלבבות בני ישראל לדורות עולם אור של מסירות נפש, זהו בכחם של החשמונאים הקדושים. ולזה אומרים בנוסח ההודאה, ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן כהיום הזה, שגם בימינו אלה כאשר נתעורר באדם תשוקה לעבודת ה' במסירות נפש, הוא מכח קדושתן של החשמונאים בימים ההם.

וזהו ביאור הרמז בפרשת העקידה, ואני והנער נלכה עד כ"ה, הוא כ"ה בכסליו, רמז בזה כי אברהם אבינו השריש כח מסירות נפש בבני ישראל, וזה נמשך עד ימי חנוכה היינו כ"ה בכסלו, שקדושתו של אברהם אבינו נטבע בבניו אחריו, וככח זה גם החשמונאים הקדושים מסרו נפשם ויצאו למלחמה, אמנם מחנוכה ואילך קיבלו בני ישראל כח מסירות נפש על ידי החשמונאים הקדושים.

וסידר רבינו את הקבלת קנין לקישור החיתון
ואיחל מז"ט להחתן ולחמחותנים מכל הצדדים
ושרו ניגון שמחה לכבוד המאורע

אב"ד מינוט: דער רבי ר' זושא האט נאר געהאט איין זוהן?

רבינו: ער האט געהאט צוויי זוהן, רבי הערש מענדל, ער האט געווואוינט אין האניפאלי, און רבי ישראל אברהם האט געוואוינט אין טשארני–אוסטראה.

אב"ד מינוט: ס'איז דא אייניקלעך פון זיי?

רבינו: כ'שטעל מיך פאהר אזוי.

רבי ישראל אברהם איז געווען אן איידעם ביי רבי זאב וואלף פון טשארני–אוסטראה, במילא איז ער געבליבן דארט וואוינען אין טשארני–אוסטראה.

המחותן: כ'דערמאן מיך א מעשה וואס מ'דערציילט פונעם אפטער רב, דער ריזשינער איז געווען אסאך יונגער פונעם אפטער רב, דער ריזשינער האט אמאל באגלייט דעם אפטער רב, און דאס גארטל פונעם ריזשינער איז אראפ געפאלן האט ער זיך אראפגעבוגן אויפצוהייבן דאס גארטל.

רבינו: דאס איז געווען ביים דאוונען, ביי די אוסטילער חתונה,[19] ווען ער איז געגאנגען דאוונען מנחה, איז אים אראפ געפאלן די גארטל, און דער אפטער רב האט אים אויפגעהויבן דאס גארטל, דער ריזשינער איז נאך געווען דעמאלטס א יונגערמאן.[20]

המחותן: יא, דער זוהן רבי איטשע מאיר האט אים געפרעגט, וואו פאסט דאס פאר אן אלטן איד אזוי צו טוהן פאר א יונגערמאן?

---

19 החתונה הגדולה והמפורסמת בעולם החסידות בימי קדם התקיימה בעיר "אוסטילא" בשנת תקע"ד כאשר החתן היה רבי שמואל יחיאל בנו של הרה"ק רבי דן מראדוויל זי"ע שהיה בנו של הרה"ק רבי איציקל מראדוויל זי"ע והתן הרה"ק מאפטא זי"ע, והכלה היתה בת הרה"ק רבי יוסף מאוסטילא זי"ע בנו של הרה"ק רבי מרדכי מנעשחיז זי"ע, והרבה צדיקי הדור באו להשתתף בשמחה זו, עד שאמרו שהיה מזרח של ע' "וויסע בעקטשעס" דהיינו של בעלי רוח הקודש מפורסמים, (כ"כ כידוע בהחתונה הנ"ל התקיימה הדין תורה אודות המחלוקת על הדרך של פרשיסחא כמתואר באריכות בס' דור דעה).

20 ועיי' בס' נר ישראל (עמ' נ"ה אות ד) שכאשר נתכבד הרה"ק מרוזין זי"ע לרקוד "מצוה טאנץ" לפני הכלה, הכריז הרה"ק מאפטא זי"ע "פנו מקום", והרע הדבר לבניו, ויאמרו לו אבא הלוא הנך זקן הדור והוא צעיר לימים, אך הוא לא שמע אליהם ויאמר להם "היודעים אתם מי הוא ההולך לרקוד מלך ישראל".

רבינו: ער האט געזאגט אז ער איז א ספר תורה, און מ׳האט אים פון הימל מכבד געווען מיט גלילה.[21]

אב״ד בית אהרן: וועלן דער טשערקאסער האט חתונה געהאט איז געווען דער תניא און רבי מאטעלע טשערנאבלער, צוויי זיידעס, און דער תניא האט געזאגט תורה, נאכדעם האט ער געזאגט פארץ מחותן, מחותן זאגט׳ס תורה, און ער האט געהייסן זינגען, אזוי איז געווען דריי מאל, דער תניא האט געזאגט תורה, און געהייסן פארץ מחותן זאגט׳ס תורה, און ער האט נישט געזאגט קיין תורה, דאס דריטע מאל האט ער געזאגט, גוט כ׳וועל זאגן תורה, און ער האט געזאגט אזוי, ׳יקח נא מעט מים׳, אין מים אלא תורה, אביסל תורה, דער עיקר איז מ׳זאל זעהן ׳ורחצו רגליכם׳, מ׳זאל זיך אפגעווואשינען פון די נישט גוטע רגילות׳ן, און די גרויסע זאך איז ׳והשענו תחת העץ׳, מ׳זאל זיך אנלאנען אויף די רבי׳ס, אויף די עץ החיים.[22]

און ביים טאנצן האט דער טריסקער מגיד געזאגט אז ער האט אים אויפגעהויבן אסאך העכער ווי אלע דריי מאמרי חסידות.

רבינו: וועלן זיי האבן זיך משדך געווען, און מ׳האט געמאכט א לחיים לכבוד דעם שידוך שליסן, און מ׳האט זיך געווואונטשן לחיים דער תניא מיט רבי מאטעלע טשערנאבלער, און דער תניא האט געזאגט ׳לחיים, אלע השפעות טובות ברוחניות ובגשמיות׳, און רבי מאטעלע האט צוריק געווואונטשן אלע השפעות טובות בגשמיות וברוחניות, האבן זיי זיך אנגעהויבן צו קריגן וואס זאגט איר בגשמיות וברוחניות, מ׳דארף זאגן פארקערט, האט רבי מאטעלע טשערנאבלער געזאגט, יעקב אבינו האט געזאגט (בראשית כח, כ) ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש [ואח״כ] והיה ה׳ לי לאלוקים, קודם גשמיות און נאכדעם רוחניות, האט דער תניא געענטפערט ׳יעקב אבינו׳ס גשמיות איז געווען לויטער רוחניות׳. האט ער געזאגט ׳אמת, אבער זיין רוחניות איז געווען נאך העכער׳.[23]

המחותן: מ׳טייטש דאך (כן פירש הרה״ק מראפשיץ ז״ל הובא באור ישע לשבת) בחמרא טבא דבי תחדי נפשא (מתוך פיוט אסדר לסעודתא ביום השבת), אז מ׳האט א גוטן חומר דעמאלטם קען מען דינען דעם באשעפער.

רבינו: וועלן דער דברי חיים האט זיך משדך געווען מיטן טשערקאסער (ה״ה בנישואי חתנו הגה״ק רבי מרדכי דוב מהארנאסטייפל ז״ל), איז די חתונה געווען ביי א גרענין צוויישן עסטרייך און רוסלאנד, דער דברי חיים איז געפארן פון צאנז א האלבן וועג, און דער טשערקאסער (הרה״ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס ז״ל, זקינו של החתן, והחתן נתגדל אצל זקינו הנ״ל) איז

---

21 ויש מספרים שהוסיף אז הרה״ק מאפטא ואמר: ״ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים״, יש צדיקים שהם בבחינת משפטים שכל איש מבינם, ויש צדיקים שהם בבחינת חוקים שאין הכל מבינים אותם, הרב הקדוש מריז״ין הוא צדיק בבחינת חוק, ואפשר שאין אתה מבין אותו.

22 ועיי׳ בס׳ עטרת חיים (ה״א) שמביא בשם א׳ ששמע ד״ת זו מפי מרן הק׳ מצאנז זי״ע בסעודת רעווא דרעווין, ע״ש.

23 ידוע שפעם א׳ נתווכחו בענין זה רבותינו קדושי עליון נוחי ארץ נבג״מ הרה״ק המגיד מקאזניץ זללה״ה והרה״ק הרבי מלובלין זללה״ה, שהמגיד מקאזניץ אמר שבתחלה צריך האדם לבקש מהשי״ת על רוחניות ואח״כ יבקש על גשמיות, והרבי מלובלין אמר להיפוך שבתחלה יבקש על גשמיות ועל ידי זה יוכל לבא לידי רוחניות, כי לא יוכל אדם לבא לידי רוחניות אם לא יהיה קודם גשמיות כמובן. ועל פי זה מתאמרא משמיה דהרה״ק המגיד מטריסק זללה״ה (הובא בילקוט מאורי אור לשבועות) על פלוגתת בית שמאי ובית הלל (חגיגה יב.) דבית שמאי אומרים שמים נבראו תחלה, ובית הלל אומרים ארץ נבראת תחלה. הכוונה דבית שמאי ס״ל שבתחלה צריך האדם לבקש על רוחניות, ואחר כך יתפלל על הארץ היינו גשמיות, ובית הלל ס״ל ארץ נבראת תחלה, שצריך האדם לבקש מתחלה על גשמיות וממילא יבא על ידי זה גם לרוחניות, כי על ידי גשמיות יכולים לבא לידי רוחניות.

ובזה ביאר מרן רבינו שליט״א מקראי קודש בפר׳ תולדות, שבירך יצחק אבינו את יעקב אבינו ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ, כפשוטו שיזכה לשפע רב ופרנסה בריוח, וכמדרשו מטל השמים זו מקרא ומשמני הארץ זו משנה, ודרשו עוד במדרש ויתן ויחזור ויתן, רמז לשני סוגי ברכות, על עניני גשמי ועל עניני רוחני, אך איני יודע איזה מהם קודמת, ולזה כשהסכים יצחק בלבו לברכו הקדים ואמר כמכריע, ראה ריח בני כריח שד״ה אשר ברכו הוי״ה, רמז על שיטת בית הלל דארץ נבראת תחלה, ובאופן זה קאי הברכות ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ כפשוטו בברכה בגשמיות, שקודם יזכו בני ישראל לשפע גדול בהרחבת הדעת ויהיה השפעות טובות בכל עניני גשמי. והנה צרכי עמך ישראל מרובים, וזקוקים לפרנסה ושפע טובה, ויתן ויחזור ויתן, שאח״כ יהיה השפעה ברוחניות, מטל השמים זו מקרא, ומשמני הארץ זו משנה, ואם לא יהיה לבני ישראל דאגת הפרנסה, יהיה להם דעת צלולה לעסוק במקרא משנה גמרא ובאגדה, ויצחק אבינו כבש דרך זה ויצחק אבינו כבש דרך זה לבניו אחריו והכריע שמתחלה ישפיע הקב״ה עניני גשמי ואח״כ עניני רוחני, וברכה זו ברך יצחק אבינו את בניו עד סוף כל הדורות, ואל הברכות הללו עיני בני ישראל צופיות, שיפתח ה׳ את אוצרו הטוב, שלא יצטרכו להתייגע כל כך על הפרנסה.

ועל פי זה ביאר מרן רבינו שליט״א הפייטן, צמאה נפשי אל הוי״ה היינו שם הוי״ה ביושר שהאותיות י״ה הן תחילה, ולכן ימלא שובע אסמי, להקשפיע לי צרכי גשמיות תחילה, אל ההרים אשא עיני, אל תקרי ההרים אלא ההורים, מה שאמר יצחק אבינו כריח שדה אשר ברכו הוי״ה, כהלל ולא כשמאי, שבזה הכריע יצחק אבינו כבית הלל דארץ נבראת תחילה״. עכתדה״ק.

געקומען א האלבן וועג דער טשערקאסער האט נישט געטארט ארויס פארן פון רוסלאנד, ס׳איז געווען דעמאלטס די גזירת צאדיקאוו, די טוועלפטע׳ס זענען געווען זייער באגרעניצט מיט די נסיעות.[24]

דער דברי חיים האט געהאט צוגעזאגט נדן פאר די טאכטער כנהוג, האט ער זיך אנגענגרייט געלט, און איז געפארן צו די התונה, ביז וועלן מ׳איז אנקומען אהין, האט ער שוין געהאט אויסגעטיילט דאס גאנצע געלט פאר צדקה, אז ער האט שוין נישט געהאט קיין פרוטה, וועלן ער האט זיך געטראפן מיטן טשערקאסער האט ער איהם געזאגט ׳גלייבט מיר אז כ׳האב אנגענגרייט געלט, אבער אויפן וועג האב איך עם אויסגעטיילט, אויב דער מחותן וויל מאכן די התונה אזוי אן דעם געלט איז גוט, און אויב נישט וועט מען צוואוארטן א צווייי וואכן, כ׳וועל ארומפארן דא אין געגנט ביז איך וועל האבן דאס געלט און דעמאלטס וועט זיין די חתונה׳, האט דער מחותן געזאגט ׳איך וויל נישט אפהאלטן די חתונה, כ׳האב שוין געזעהן דעם טאטן (הרה״ק רבי מרדכי מטשערנאביל ז״ל) מיט בגדי שבת, און אז דער טאטע האט זיך שוין מטריח געווען צו קומען צו די התונה פון עולם העליון, וויל איך נישט אפשטופן די התונה און נאכאמאל מטריח זיין׳.

ואיחל רבינו ברכת מז״ט ע״י הטעלאפאן להאדמו״ר מקאזלוב אביו של המחותן, ושרו עוד ניגוני שמחה לכבוד המאורע

המחותן: דורך די וואוידאסלאווער משפחה קומט אויך צו אסאך יחוס, עם קומט צו דער יהודי הקדוש, ראדישיץ, לובלין, די גאנצע פוילישע יחוס (דהיינו מצדיקי פוילן).

היינט איז די יארצייט פון מיין עלטער שווער וואוידאסלאווער רב, י״ב איז די יארצייט.[25]

רבינו: ער האט געהייסן נאכן ראדישיצער.

---

24 כן היו נקראים הצדיקים בפי הצוררים ממלכות רוסלאנד, שהציקו את הצדיקים המפורסמים אשר היו להם השפעה על עדת החסידים.

הגזירה ׳צאדיקאוו׳ עצמה היתה על ראש צדיקי בית טשערנאביל האמורים לעיל בשנת תר״כ. מני אז, ובמשך שלושים שנה, עד שנת תר״ן בערך, עמדה הגזירה במלוא תוקפה על החצרות מגזע הקודש דטשערנאביל.

הגזירה, "גזירת צדיקאוו", קבעה כי חייבת להיות ביקורת תמידיית מטעם נציגי השלטון על כל אורחותיהם של הצדיקים הללו מגזע הקודש טוועלסקי, והמפקד -המושל העליון של מחוז קיעוו, "גאבערנאטור", כותב במכתב: "בעצם היינו צריכים לשלוח מכאן את כל הצדיקים מכל המחוז בכדי להמעיט את השפעתם על ההמונים, אך עצה זו לא מועילה, כפי שכבר הוכח בפרשת הצדיק פרידמאן מריזשין, שמעת אשר הוכרח לעזוב את הארץ גדלה השפעתו הרבה יותר"...

והגזירה היתה בעיקר על צדיקי בית טוועלסקי, כי הם הירבו לנסוע, על שבתים וכדו׳ ובכל מקום בואם באו כל אנשי העיר לקבל פניהם וגם מכל הסביבה ההיא היו באים לעיירה ההיא להיות במחיצתו של הצדיק, ליהנות לאורו ולקבל ממנו עצה ותושיה, ומנהגם הי׳ לצאת לעיירות מיד אחר החגים עד ימי החנוכה, ואחר חנוכה שוב נסעו עד פורים, וכן מיד אחר הפסח עד שבועות וכן אחר שבועות עד חודש אלול, ולמעשה לא היה מגיעים לעיירה אחת יותר מפעם אחת בשנתיים או יותר, שהיו הרבה עיירות ובכל סביבה היה עיירה מסוימת שלשם היו מגיעים, ובכל מקום שהרבי היה מגיע התקבצו מכל הסביבה והיה בעיירה ההיא בעין חג.

וסיפר א׳ מהצדיקים מנכדי בעל תשואות חן מלינין ז״ל שפ״א נסע לעיירות ובאותה תקופה היתה גזירה מאת הצאר שהצדיקים לבית טוועלסקי לא ייצאו מעירם, כיון שידע פעולתם הק׳, וכשנתפס הנ״ל הוכיח שאין הוא ממשפחת טוועלסקי והתפלא השוטר ואמר: "לא ידעתי שיש צדיקים שאינם בשם טוועלסקי".

ועיין בס׳ אמת ויציב (ח״ג) ובס׳ ספרן של צדיקים (עמ׳ מ״ט) שבעת המסירה על צדיקי בית טשערנאביל המפורסם בשם ׳גזירת צאדיקאוו׳ באו אל הרה״ק ר׳ אהרן מטשערנאביל זצוק״ל לחקור עליו, ושאלו האם אתה ׳צאדיקאוו׳, א״ל הן אני צאדיקאוו, אמר השר שיחתמו שני עדים שהוא הודה בעצמו שהוא צאדיקאוו, תמה הרה״ק, וכי צריך אני עדים שאני צאדיקאוו, השמים והארץ יעידו שאני צדיק, ועל השולחן היו מונחים פתקאות, ושאל השר ההוא על מהותם, השיב הרה״ק מי שיש לו בקשות נותן לי פתקא שאתפלל בעדו, ולהוראת השר לקחו הפתקאות וכרכו אותם במטפחת, וגם הסידור היה מונח על השולחן וכתובים בו שמות אנשים, ולשאלת השר, אמר הרה״ק כי גם כאן כתובים בקשות, ולקח השר גם הסידור והתחיל ללכת החוצה, אמר הרה״ק וכי גם הסידור לקחו, במה אתפלל, והלך הרה״ק וחטף ממנו הסידור, ונתפחד השר ואמר לאנשיו הוליכו אותי החוצה, כי לא אדע מה היה לי, וכשהוליכוהו חוצה אמר השר, כמעט פרחה רוחי מפחדו, ומעולם לא ראיתי איש שמטיל אימה ופחד כמותו.

כאמור, הגזירה הורגשה מאד בהגיע עת דודים, כשניאשו בני ונכדי הצדיקים הק׳, וכידוע השתדכו הני צדיקים פעמים רבות זה בזה, וכל אימת שהיו צריכים לצאת ממקומם הוכרחו לקבל אישור הממשלה שהקשתה עליהם קשיים רבים. כך גם כל אימת שביקשו לעלות על ציון אביהם המגיד הק׳ מטשערנאביל ז״ל שנטמן בכפר אנאטיווקא, לא בנקל עלתה להם להגיע למחוז חפצם, שכן כל פעם שאחד מן הצדיקים יצא ממקומו נתקבצו ובאו הרבה מאות אנשים להקביל את פניהם בחרדת קודש ובכבוד מלכים, והדבר היה לצנינים בעיני השלטון.

ועיין בספר "בעלזון צדיקים" שיו״ל ע״י חסידי סקווירא (עמוד נ), מובא הרבה כת״י ודאקומענטן שתורגמו מרוסיש בנוגע לגזירת צדיקאוו שנמצאים בין הארכיון של ממשלת רוסלאנד בעיר בקיעוו.

25 כ״ק הגאון הצדיק המפורסם רבי ישכר בער הלוי ראטענבערג ז״ל, אבד״ק וואוידסלוב מח״ס ירבה תורה, ומחשובי הרבנים בארה״ב אחר המלחמה שעמד לימין רביה״ק ז״ל במסגרת התאחדות הרבנים להעמיד הדת על תילה, נלב״ע ביום י״ב מרחשון שנת תשמ״ז לפ״ק.

ער האט נישט געהייסן 'ישכר דוב', נאר 'ישכר בער'.

אב"ד סיגוט: דער סענדזישארזשער רב האט אויך געהייסן 'ישכר בער'.[26]

רבינו: ער האט געהייסן 'ישששכר' ביי זיי איז דא דער נאמען 'ישששכר'. און דער ראדישיצער האט געהייסן 'ישכר'.

המחותן: דער בעלזער רב ז"ל האט אויך געהייסן 'ישכר דוב'. און ער האט געהייסן ישכר 'בער'.

רבינו: דער נאמען 'בער' שטאמט פון דודאים, 'ישששכר האט געהאט די דודאים, דאס איז איבער געטייטשט, אויף ענגליש הייסט דאס בערים, און אויף דייטש הייסט דאס בערן, במילא קומט ישכר צוזאמען מיט בער, אבער ס'איז נישט 'דוב'. מ'קען טרעפן אין שולחן ערוך אין הלכות ברכת הפירות איז דא וואספארא ברכה מ'מאכט אויף 'בערן'. ס'איז דא פארשידענע סארטן בערים, סטראבערים, בלובערים, מ'טרעפט אין מזון אברהם שטייט 'בערן', דאס איז בערים. בקיצור וועגן די דודאים פון ישששכר (ישששכר נולד ע"י הדודאים שנתנה אמו לאה לרחל), איז געווען בערים, דאס איז דער נאמען 'ישכר בער'

אב"ד בית אהרן: ווי אזוי האט דער מעזריטשער מגיד געהייסן?

רבינו: ער האט געהייסן ר' דוב בער.

דער קדושת לוי אין ספר רופט אים אזוי ר' 'דוב בער'.[27]

אב"ד סיגוט: רבי מאטעלע האראנסטייפלער פלעגט זיך אסאך מאל אונטער שרייבן 'מרדכי דוב בער'.

רבינו: יא, ער האט געהייסן 'דוב', און מ'האט אים געוויסן 'ר' מרדכי דוב בער'.[28]

המחותן: רבי משה לעלובער איז געווען אן איידעם ביים יהודי הקדוש, האט זיין פאטער רבי דוד לעלובער געזאגט אז דער מחותן זאל געבן נדן, ער האט דאך אבער נישט געהאט, האט ער געזאגט אזוי, אז איך וועל האבן א ברעטל, כ'וועל האבן א ברויט, וועט ער עסן ביי מיר, און אז ער וועט האבן א ברויט וועל איך עסן ביי אים, דאס איז געווען דער נדן. דער וואוידאסלאווער האט געזאגט אלץ וועט ער האט דאס דערציילט, 'דער שידוך איז 'געווארן' און מ'איז געווען 'צופרידן'.

רבינו: דער ייטב לב איז דאך געווען אן איידעם ביים טאלטשווער רב, האט ער אים געדארפט געבן קאסט, האט ער אים קודם געדארפט געבן וואו ער זאל וואוינען א צימער, ער האט דאך געהאט א קליינע דירה ד' על ד', נו וואו זאל ער אים געבן קאסט, וואו זאל ער אים לייגן דעם נייעם איידעם... איז אזוי, יעדעם הויז האט דאך א בוידעם, האט מען אויסגעשניטן א לאך אין דאך, און מ'האט ארויף געטראגן בעטן דארט אויבן אין בוידעם, און מ'האט צוגעשטעלט א לייטער, אזוי איז מען ארויף געגאנגען אין בוידעם, און אזוי האט ער געענעכטיגט און דארט האט ער געוואוינט, און בייטאג האט ער געגומען דעם איידעם און גענארנט מיט אים, דער שווער האט גענארנט מיטן איידעם, ס'איז נישט געווען קיין געהעריגער טיש, אבער א לאקשן ברעט איז געווען, ווייל מ'האט דאך געדארפט קנעטן טייג צו באקן, האט מען גענומען דעם לאקשן ברעט און מ'האט געמאכט פון דעם א טיש, און אזוי האט מען גענארנט,[29] ס'איז געקומען ווינטער איז דאך געווען קאלט, דארף מען האבן האלץ צו הייצן, קאסט עס דאך געלט, ס'איז דאך אבער נישט געווען קיין געלט, אבער א דאכענע האט ער געהאט, האט ער אים געגעבן א דאכענע, האט מען זיך ארום געוויקלט מיט די דאכענע אזוי איז ער געזעצן יומם ולילה מיטן שווער און גענארנט, אזוי איז דאם געווען א שטיק צייט.

שפעטער וועט ס'איז אדורך א שטיקל צייט ס'איז געקומען א יו"ט האט ער געזאגט אז ער וויל פארן באזוכן דעם זיידן דעם ישמח משה, איז ער געפארן קיין אוהעל, איז ער אריין

---

26 כ"ק האון הצדיק רבי ישכר בער קאהן ז"ל אבד"ק סענדזישארזש, ומחבר ספרי בינת ישכר עה"ת ומועדים ושו"ת ע"ד חלקי שו"ע.

27 עי' בספה"ק קדושת לוי פרשת לך, ד"ה או יאמר במה אדע, וזל"ק 'על פי ששמעתי מהצדיק אדוני מורי ורבי דוב בער נשמתו בגניו מרומים', עי"ש ובעוד מקומות בקדו"ל, ובשאר ספרי תלמידיו הק' ז"ל.

28 עיי' בס' אילה שלוחה (סימן י"ג) מהרה"ק רבי נפתלי משיאווא ז"ל שכתב תשובה מעיר צאנז להרה"ק מהאראנסטייפל, וז"ל: דודי ידיד נפשי רעי ואהובי הרב החריף ושנון המפורסם רב תבונות חסיד ועניו מוכתר בנימוסין כקש"ת מ' מרדכי דוב בער שליט"א מעת בוא דבריו הנחמדים אלינו בכל לבי דרשתי מאת כ"ק זקני האון הקדוש הוא חותנו להשיבו...

וראוי לציין אשר שמו הק' נקרא עליו 'מרדכי ע"ש ק"ז הרה"ק רבי ר' מאטעלע מטשערנאביל ז"ל, ו'דובער' ע"ש ק"ז הרה"ק רבי דובער שניאורסאהן מליואבאוויטש ז"ל. ובתחילת ספרו 'חיבור לטהרה' על הלכות נטילת ידים ומקואות, כתב חרוזים רשום בשמו 'מרדכי דובער'

29 עיי' בספר תפארת יואל (ה"ג ל"ד) שפע"א סיפר רביה"ק ז"ע שזקה"ק הייטב לב היה חי בדחקות נוראה, עד שלא היה לו שולחן בחדרו ללמוד עליו, וככל ימות השבוע היה מניח את הגמרא על לאקשן-ברעט, וכליל שישי כשהוכרחו להשתמש עם הלאקשן ברעט לאפות חלות על שב"ק, היה לוקח הגמ' בידו ולמד בה.

געקומען און דער זיידע דער ישמח משה האט זיך זייער שטארק געפרויידט צו אים ווען ער האט אים געזעהן, האט ער אים געפרעגט וואם לערנסטו, וואם ביזסטו עוסק, און ער האט אנגעהויבן צו שמועסן מיט אים אין לערנען, און ער האט שטארק הנאה געהאט פון אים,[30] און די באבע האט געהערט אז איר אייניקל איז אנגעקומען, צו ער איז אריין געגאנגען זאגן שלום עליכם פאר די באבע, און מ'שטעלט'זיך פאר אז מ'זיצט אין אזא דירה ווערט מען אביסל אפגעמאגערט אויפן פנים, מ'דערקענט עם, נאכן זיצן אזוי אפאר חדשים האט זיך עם דערקענט אויפן פנים, זי קוקט אים אהן און זי גייט אריין צום ישמח משה און זאגט, אונזער אייניקל איז דא ער זעהט זייער שלעכט אוים... האט דער ישמח משה געענטפערט 'כ'וויים נישט וואם דו זאגסט, כ'האב געררעדט מיט אים אין לערנען, ער זעהט זייער פיין אוים...',[31]

30 ולחיבת הקודש נעתיק כאן מ"ש מרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל בתוך מכתב קודש לכ"ק מרן רבינו שליט"א כאשר עסק בהדפסת הספה"ק "תולדות אדם" מאת ק"ז הגה"ק רבי משה דוד אשכנזי זצ"ל אב"ד טאלטשאווע:

"ב"ה, היות שהאברך היקר הרב המאור הגדול חריף ובקי מו"ה אהרן ט"ב נ"י נכד אחי הרב הגה"צ האבדק"ק סיגעט זלה"ה, רוצה להדפיס את הספר תולדות אדם מק"ז הגה"ק האב"ד דק"ק טאלטשווא זלה"ה, שכבר ספו תמו ולא נשאר כי אם א' בעיר ושנים במשפחה, ולזה אמינא לפעלא טבא יישר חילו כידוע שק"ז הגה"ק בעל ייטב לב זלה"ה סיפר נפלאות מתורתו, שהיה סמוך על שולחנו כמה שנים ונהנה מתורתו. ומהראוי להפיצו ע"פ תבל אמרות תורתו ופלפוליו היקרים של תורה לשמה בקדושה ובטהרה, ובקניית ספרים הקדושים כאלו של דורות הקודמים מביאים ברכה לתוך ביתם. והשי"ת יאיר עינינו בתורתו הק' וירחיב גבולי הקדושה עדי נזכה לראות במהרה בישועת כל ישראל ושמחתנו וגאולה קרובה בב"א. הבעה"ח יום ג' לס' כתב זאת זכרון בספר תשכ"ח הק' יואל טייטלבוים"

31 עיי' בס' מראה אש (אות פ"ב) שהמחבר (הרב החסיד ר' שלמה אהרן פריעדמאן ז"ל מעיר סאטמאר שאמו היתה בת אחותו של מרן הגה"ק הישמח משה ז"ל) שמע מהגה"צ רבי אברהם אהרן ט"ב ז"ל מקאלבסוב שפע"א הגיע לביתי אביו הק' מרן הייטב לב ז"ל והתמרמר לפניו שאין לו די הצטרכותו בקהילת קאלבסוב ואין לו לחם לפי הטף, וע"ז השיב לו אביו ותיאר לו את גודל דחקותו שהיה לו בבית חותנו הק' מטאלטשווא, ועיי"ש שמעתיק תוכן השיחה ובתוה"ד אמר לו הייט"ל ...הלכנו תחת הקרח בחצי הלילה, וכשחזרנו לא היה עצים לעשות אש להחם, וישבנו בתוך המטה חותני מצד אחד ואני מצד אחר, ובידי היה המעטשיל עם השמן, ועסקנו בתורה עד הבוקר, ואח"כ הלכנו להתפלל וכשחזרנו אכלנו על סעודת שחרית א איינגעבראטענע יאך, ובערב אכלנו מעט תפוחי אדמה עם מלה, ואם הייתי מספר לוקיני לא היה מניח לי להשאר שם... עיי"ש.

המחותן: מ'זאגט אז סיגוט האט מען דאך געררופן 'סיהאט', האט מען געזאגט נישט 'סיגוט' און נישט 'סיהאט'.

רבינו: דער ייטב לב האט דאם געזאגט אזוי, נעבן סיגוט (בארץ ראמעניא ואונגארין) האבן אמאל געווואוינט רומישע מענטשן, מ'האט זיי געררופן 'רוסנאקן' – אזוי ווי אין מונקאטש האבן אויך געווואוינט רוסנאקן, און ס'איז היינט געווארן טאקע אוקריינא, און סיגוט אויך – אז מ'גייט אריבער דאם וואסער קיין סלאטפינא (נהר המפסיק בין סיגוט לסלאטפינא) איז עם אויך אוקריינא, איז ווען דעם האט 'סיגוט' אמאל געהייסן 'סיהאט', ווייל די רוסן קענען נישט זאגן קיין גימ"ל, האט עם געהייסן 'סיהאט', און שפעטער ביי די אונגארין – די מאדיארן – זיי האבן עם גערופן 'סיגוט', ס'האט געהייסן 'סיגעט' און 'סיגוט', האט דער ייטב לב געזאגט דעמאלטם א ווערטל, אז אמאל האט עם געהייסן 'סיהאט' – האט ער געזאגט אויף א ווערטל – נישט – ס'האט', און נישט –ס'גוט, און נישט –ס'געט...[32]

א' הנוכחים: ווי אזוי האט מען געשריבן ביי א גט?

רבינו: אויף א 'גט' וואם מ'האט געשריבן 'במתא סיגוט דמתקריא סיהאט',[33] ווייל אמאל האט עם געהייסן 'סיהאט'.

א' הנוכחים: 'סיגוט' האט מען געשריבן מיט א ע' אדער מיט א ו'?

רבינו: מיט א ו', די מאדיארן האבן געזאגט 'סיגעט'. סיגוט היימסט א האלב אינזל אויף אונגאריש, פון צוויי זייטן איז דא דארט וואסער, פון איין זייט גייט דער טיסא (טאס), און פון איין זייט גייט דער איזא, מ'האט געשריבן אויפן גט אין סיגוט 'סיגוט מתא דיתבא על נהר טיסא ועל נהר איזא'. עכ"פ אזוי האט מען געזאגט 'סיגוט', און 'סיהאט'.

המחותן: זייער גוט, דער חתן איז גוט און זאל השי"ת געבן נחת.

ונפרד רבינו מהם ברב ברכות וישובע שמחות

32 ועי' בהקדמה לס' מאמר מרדכי שמעתיק מכתב מהרה"ק רבי מרדכי מנאדווארנא זי"ע שכתב בשנת תרל"ד בעת שהותו בעיר סיגעט, וכתב שם 'פה עיר סיהאט יצ"ו'. ועיין בס' שער האותיות שכשהרה"ק רבי מרדכי מנאדווארנא התגורר בעיר סיגעט, נענה פע"א ואמר במעלות העיר: ס'האט, און ס'גיט.

33 עי' בקובץ בית וועד לחכמים (י"ל שנת תרפ"ג בעיר סאטמאר) שמביא שם בירור מקיף בשם הגאון רבי יואל כ"ץ ז"ל בעמח"ס טירת כסף שמביא המנהג שבעיר סיגעט היו כותבין 'סיהאט דמתקריא סיגעט', ומביא מזה ראיות, ע"ש.

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | Tel. 845.774.4040

בעזהשי"ת

בחודש שמרבין בו בשמחה
אדר ראשון תשפ"ד לפ"ק

מודעה משמחת

מודיעים אנו בזה לקהל אנשי שלומינו
חברי קהלתינו הקדושה הע"י

אשר בעז"ה

ליל ששי פר' תצוה, י"ד אדר א'

ליל פורים קטן

ישריך כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א שולחן הטהור

סעודת פורים קטן לכבוד היום

ברוב עם הדרת מלך

בחיכל בית המדרש הגדול

בששה 7:30 בערב

אין בין אדר ראשון לאדר שני
אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים
(משנה סוף מגילה)

וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה תָּמִיד

בכבוד רב
הנהלת הקהלה

ב ס " ד

בהתאסף אלפי ישראל לדרי עיר הקודש הזאת נזכה יחד ללמוד את דבר ה' באשר מדא דאתרא קדישא הדין

מחשיך דרך מרן רבינו הגה"ק בעל ברך משה וי"ע, מפלאי סקום מייסד העיר מרן רבינו סהרדש ד"ע

מאלופינו ומדריכינו
ורבה של עיר הקודש

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ישמיע דברי הדרכה
ביסודות עיר קרית יואל

להורות את בני העיר את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון לעשות רצון ה' על דרך המסורה
ברצון מייסד עירינו על קדושתינו ועל עתידתינו ועל עתיד דורותינו

שִׁמְעוּ זֹאת
כָּל הָעִיר
הַאֲזִינוּ כָּל
יֹשְׁבֵי קִרְיַת
יוֹאֵל גַּם בְּנֵי
אָדָם גַּם בְּנֵי
אִישׁ יַחַד
עָשִׁיר וְאֶבְיוֹן

שִׁמְעוּ דְּבַר ה'
הַחֲרֵדִים אֶל
דְּבָרוֹ - לְמַעַן
שְׁמִי יִכְבַּד ה'
וְנִרְאָה
בְּשִׂמְחַתְכֶם
קוֹל מֵהֵיכָל
קוֹל ה'

הדרכת העיר

מתנה לכל חברי הקהלה

ועט פארטיללו וועלן

ביז 8:30

אלס הכנרת הטוב
פון די הנהלת הקהלה

כוס ישועות אשא

כוס של ברכה

מעמד אדיר | קהלא קדישא | א' תרומה | בכל היכלי ביהמ"ד הגדול